

Hunt Institute for Botanical Documentation
5th Floor, Hunt Library
Carnegie Mellon University
4909 Frew Street
Pittsburgh, PA 15213-3890
Contact: Library
Telephone: 412-268-2434
Email: huntinst@andrew.cmu.edu

The Hunt Institute is committed to making its collections accessible for research. We are pleased to offer this digitized version of an item from our Library.

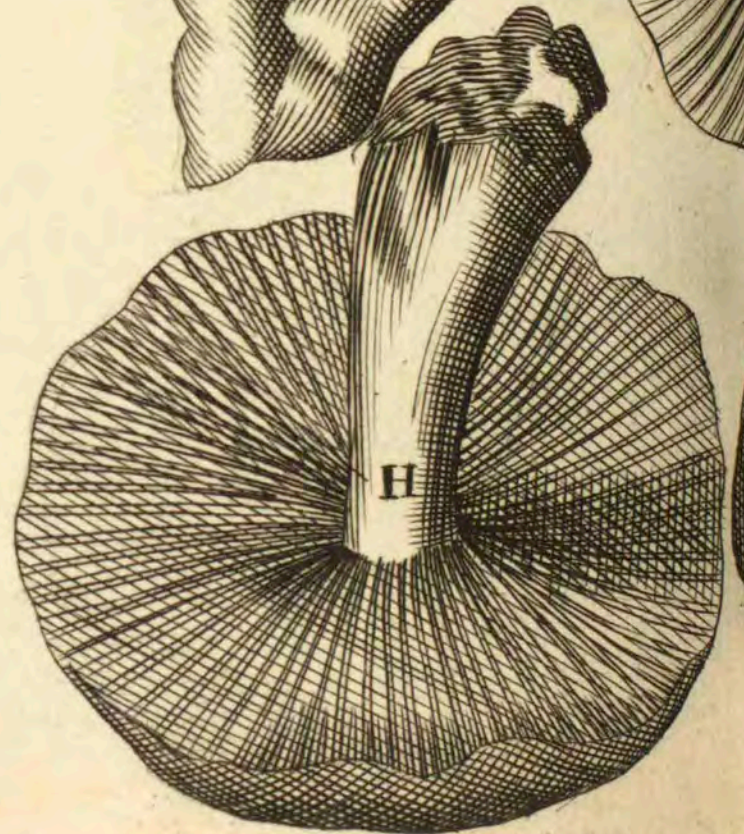
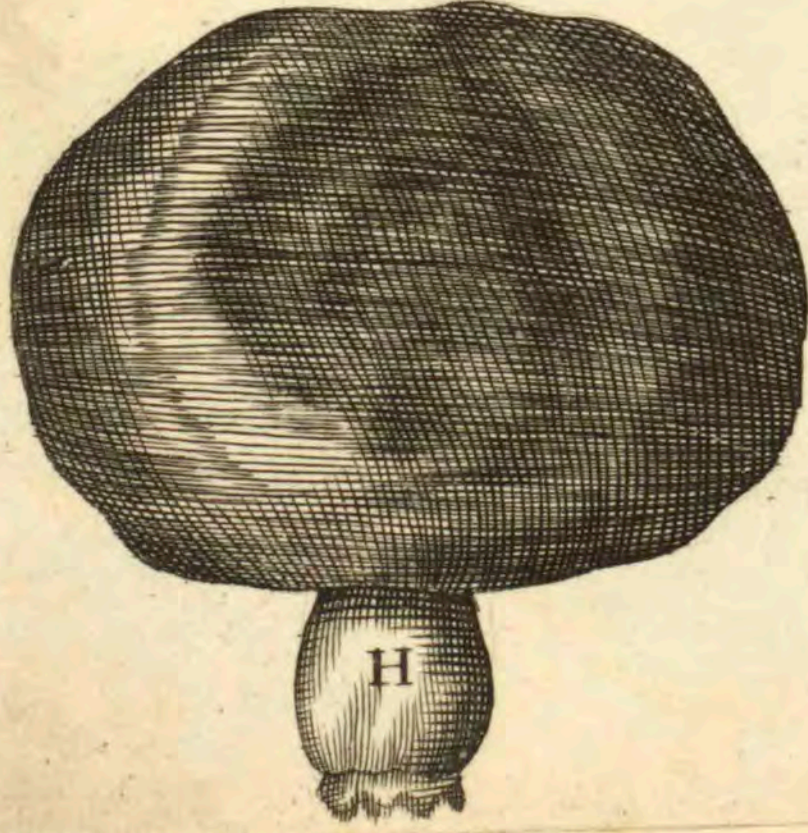
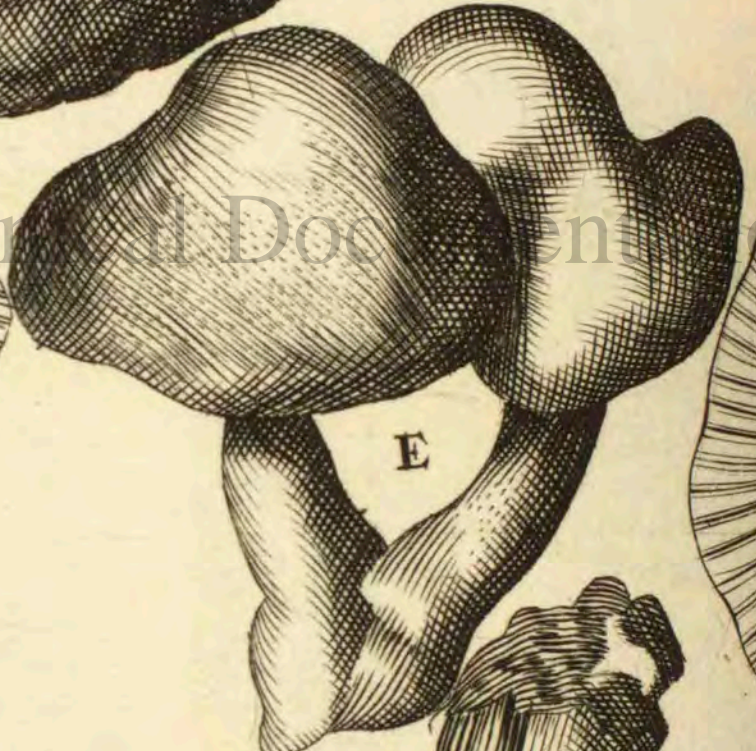
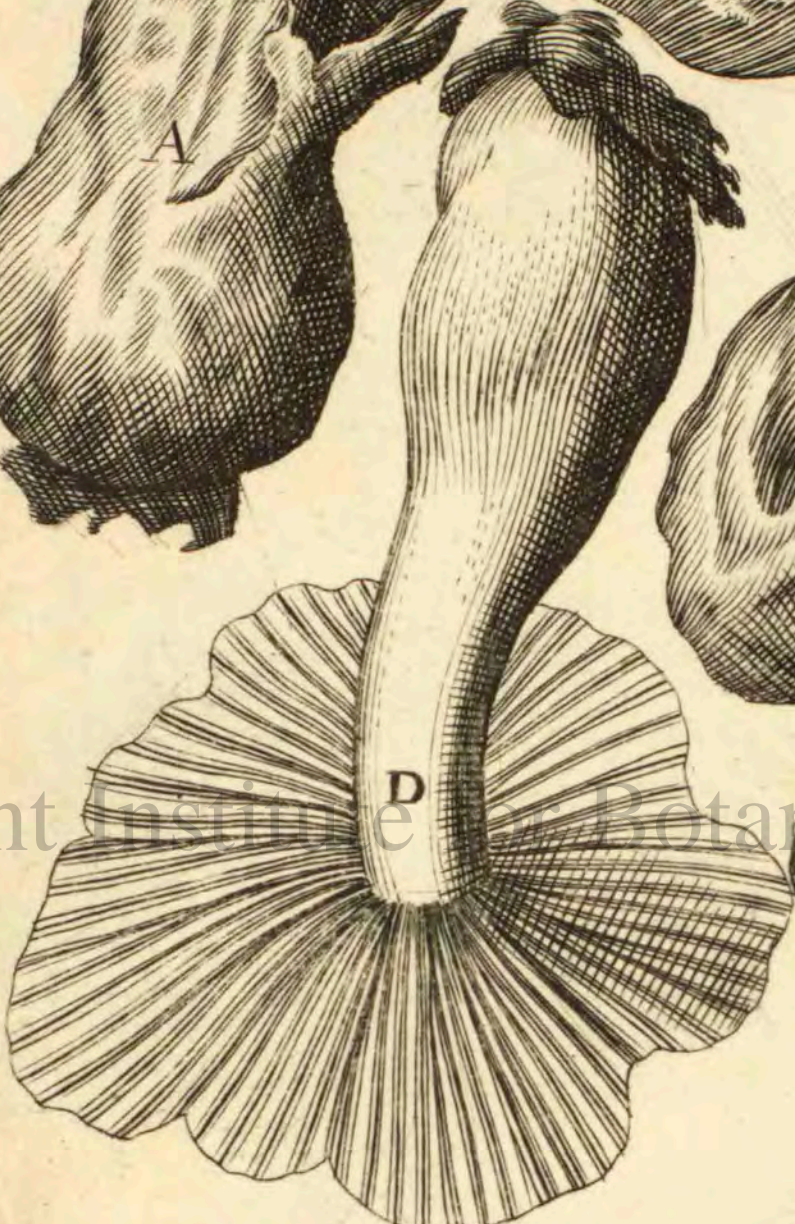
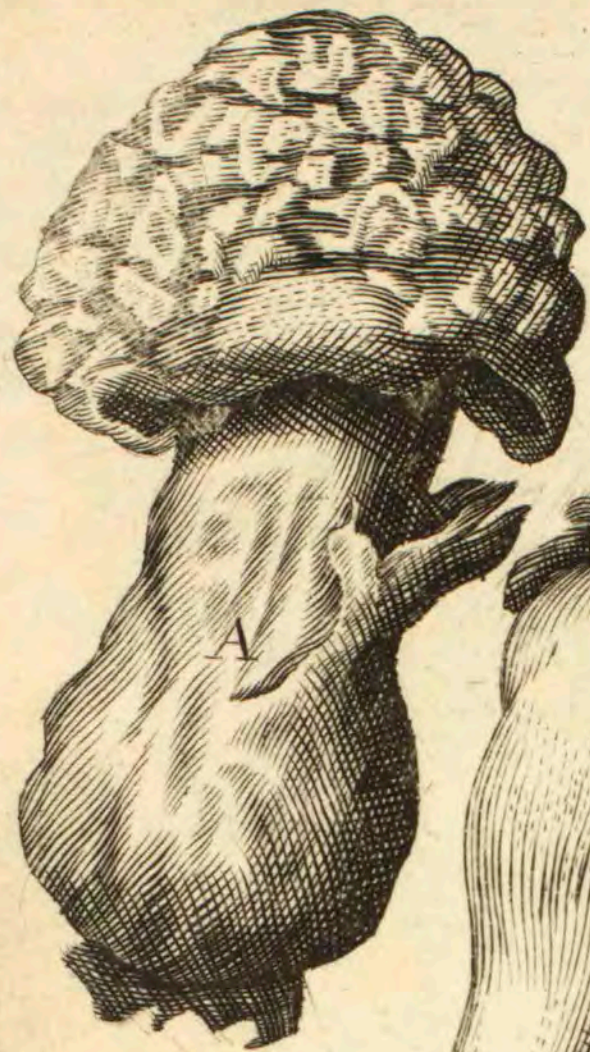
Usage guidelines

To the best of our knowledge, this item is in the public domain. We have provided this low-resolution, digitized version for research purposes. To inquire about publishing any images from this item, please contact the Institute.

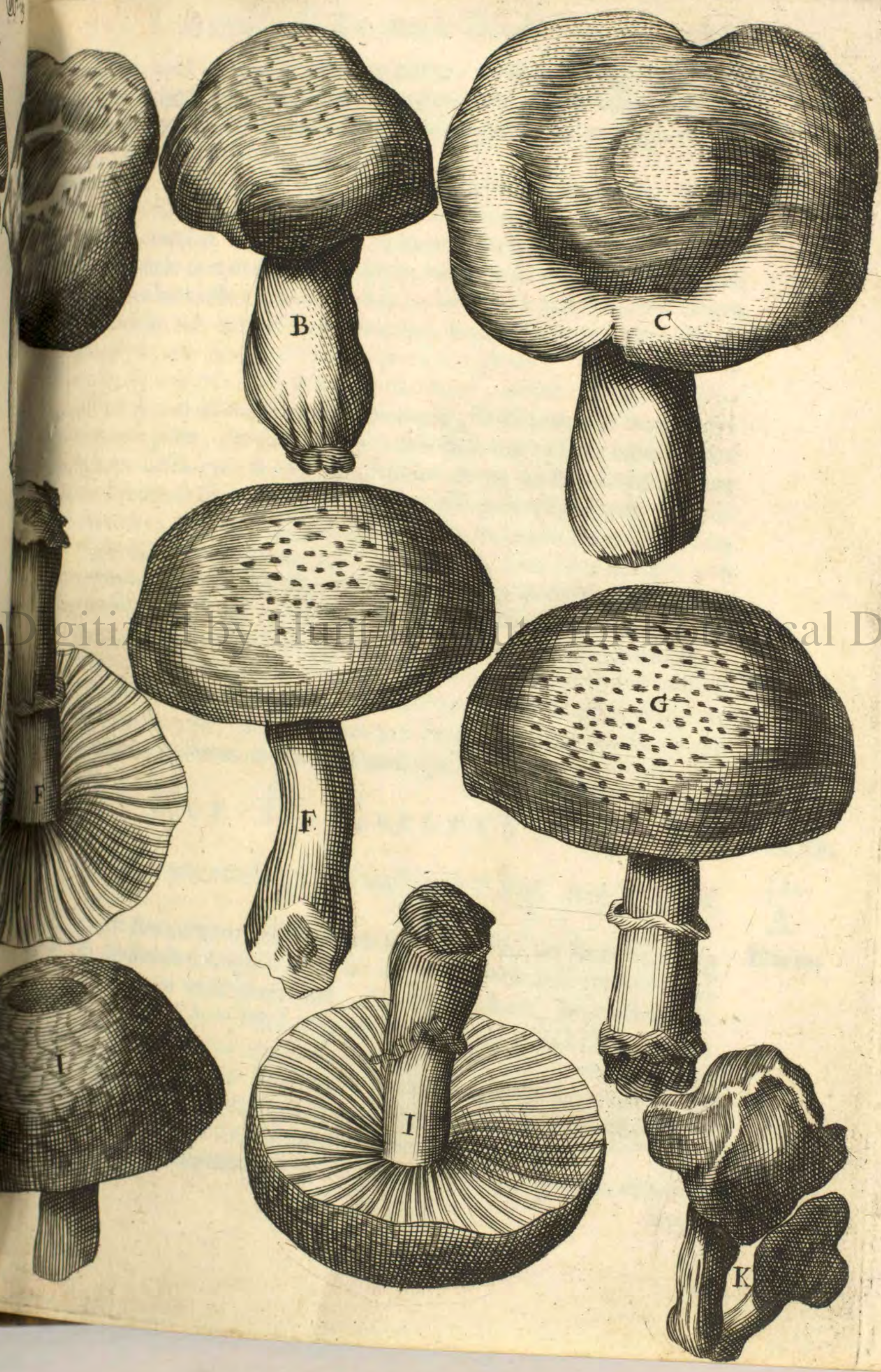
About the Institute

The Hunt Institute for Botanical Documentation, a research division of Carnegie Mellon University, specializes in the history of botany and all aspects of plant science and serves the international scientific community through research and documentation. To this end, the Institute acquires and maintains authoritative collections of books, plant images, manuscripts, portraits and data files, and provides publications and other modes of information service. The Institute meets the reference needs of botanists, biologists, historians, conservationists, librarians, bibliographers and the public at large, especially those concerned with any aspect of the North American flora.

Hunt Institute was dedicated in 1961 as the Rachel McMasters Miller Hunt Botanical Library, an international center for bibliographical research and service in the interests of botany and horticulture, as well as a center for the study of all aspects of the history of the plant sciences. By 1971 the Library's activities had so diversified that the name was changed to Hunt Institute for Botanical Documentation. Growth in collections and research projects led to the establishment of four programmatic departments: Archives, Art, Bibliography and the Library.

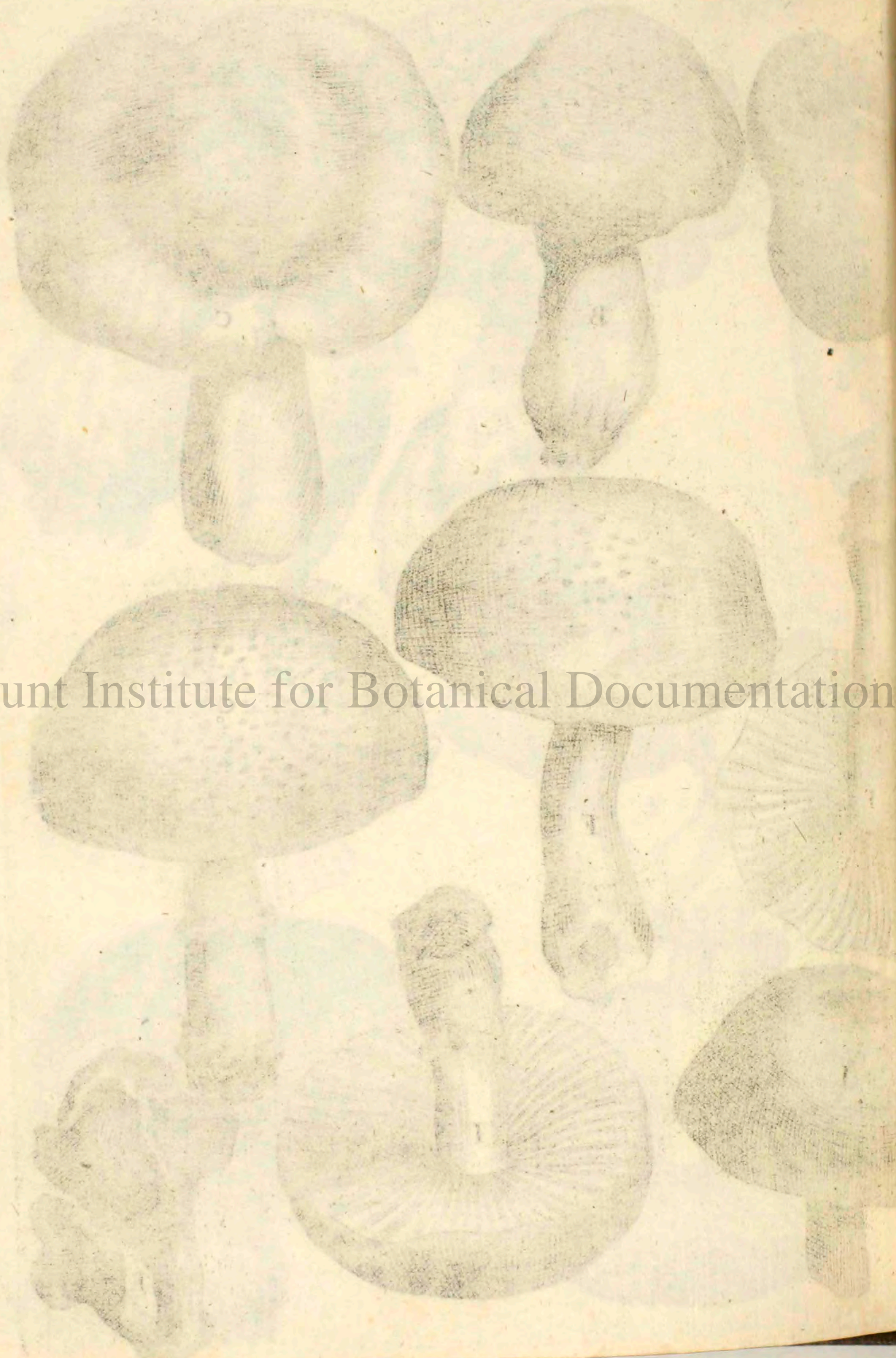

Digitized by Hunt Institute for Botanical Documentation

Digitized by <http://www.europeana.eu> in cooperation with the National Documentation

Digitized by Hunt Institute for Botanical Documentation

by noemt in
Schwartz
de swarte vet
ven, in t La
Als wann
Dorp ghenac
lijnde toeghe
benten den
weten aen he
eck; de welc
hier aen-wijst
der handt, sy
bey, als oft s
hoftinkende
als den hoer
Custus seyr
nigen swarte
deer by, dat
omvat worde
be, soo nocht
noyt vertoon
Inde maec
ken, oock
oock dat sy
apotel BA

Hier wor
O Ntr
den d
met twee
welcke ick
de Apotek
Nier teg
nochtans h
pactse in g
In haer

hy noemt in het Hongersch, *Fekete timoz* / ende de Hooghduytschen, *Schwartz schmeer schwammen*; het gene niet anders beteekent, als de *Swarte vette Fungi*, de welke ick van desen naem niet en magh berooven, in't Latijn *Fungus perunctus niger*.

Als wanneer ick in't jaer 1672. dese Fungi ontfanghen hebbe van een Dorp ghe-naemt Herenthout, my in een mandeken wel in gras ghepackt sijnde toeghesonden vanden Heer Schouteth aldaer, soo was sy van ghe-daenten den stele cort en dick, twee duym lanck, ende eenen duym dick, te weten aen het bovenste; maer aen het onderste wel ander halven duym dick; de welke sich verminderde als eenen boter-stamper, als de figure hier aen-wijst; den hoet was soo groot als een groote mans palme eender handt, sy was seer leelijck swart van couleur, blinckende van vettigheyt, als oft sy met oli had besmeert gheweest, hebbende van onder vuyl los stinckende plues, uyt den swarten: den stele was van het selve couleur als den hoet beschreven staet, van binnen swart en stinckende: maer CLUSIUS seyt dat de sijne meer gelijk is aen een gebroken stuck van eenigen swarten wortel van sommigh geknobbelt hout: nochtans voeght hy daer by, dat den hoet soo groot is, dat hy qualijck met twee handen can omvat worden. Al ist dat ick sedert noch meer van dese bevonden hebbe; soo nochtans is my van sulcken gedaent oft wesen als CLUSIUS seght noyt ver-toont: het verhael van CLUSIUS is nochtans wel te ghelooven.

Inde maent van Augusti is dese meest te vinden inde afghecapte bos-schen, oock inde bleck bos-schen onder den lommer: CLUSIUS betuyghet oock dat sy in Duytsch landt ontrent den Feest-dagh vanden Heyligen Apostel BARTHOLOMEUS meest te vinden sijn.

HET IV. CAPITTEL.

Nom. 19.

Hier worden tien doodelijcke stinckende Fungi aengbewesen.

32.

A

Naem.

Ontrent Antwerpen, tusschen een Dorp Deuren, en Borsbeeck, op den dertiensten Augusti in't jaer 1672. heb ick dese eerste Fungi, met twee figuren inde plaet met A gheteekent, bevonden, de welke ick *Duyvelsch dreck*, in't Latijn *Stercus diaboli* genaemt heb, het gene de Apotekers *Assa fabita* noemen: ten opsicht vanden grooten stanck.

Niet teghenstaende dat dese maer met twee figuren ver-toont is, sal nochtans haer dry veranderinghen aenwijsen. Sy waeren ter voorseyde plaetse in groot ghetal, ende van een ende het selve wesen.

In haer eerste ver-tooningh liet haer dese aensien de grootte van twee duym

B b

duym

Gedaente

duym in het gheheel, den stele cort en dick: het schotelken oft bolleken was seer dicht toe teghen haeren stele ghetrocken: haer velleken over het kopken was de eene helft grau, te weten aende sijde daer sy de meeste open locht hadde; de ander helft was als blauw swart blinckende; op het top aenden witsten cant had sy menichte cleyne grauwe uytwendighe puggelkens oft pocksens: haer vleesch was als dan heel vast en wit, sonder eenighe holligheydt, noch haeren reuck en was als dan noch niet onbillich.

Haer tweede veranderingh was sy veel grooter gheworden, ende als doen vertoonde sy haer sneeuw wit plues, het welck sy dicht te gader ghesloten hiel: den stele heel wit sijnde van buyten, was van binnen niet vast van vleesch, maer seer sacht, op de selve manier als het mergh van het vlier-hout, daer de kinders buyfen van maecten: noch had sy doen aen den swarten cant vele witte vlecckens, op de selve manier als sy de puggelkens hadde aen den witten cant in haer eerste wesen.

In haer derde en leste wesen is de schotel vlack uyt-ghewasschen, inde welcke al de voorseyde tecken en haer stercker ende meerder vertoonen. Den stele is onder soo dick als dry mans duymen te gader ghevoeght, ende lanck dry duym en een half: den selven stele is van onder tot op eenen duym naer boven heel bruyn, dat is tot aenden randt daer den hoet (eer hy volwasschen was) den stele bedeckt hadde, want ten opsicht van het beschudden vanden hoet, is den stele aldaer sneeuw wit, en hy en is aldaer maer eenen duym dick: de schotel is stijf dry duym wijt; maer sy treckt allenghskens meer bovenwaerts om, soo dat sy den vierden oft vijfden dagh meerder van boven inghetrocken hol als ront is. Naer dese veranderinghe worden sy heel wit, even eens als kalck, als wanneer haer binnenste vleesch ghelijck als een bruyn pappe is, de welcke met een dun wit schelleken beleet blijft, ende soo sy een weynigh langher staen, verandert sy gheheel in een pappe als dreck, ende sy is alsdan soo stinckende, dat het niet te beschrijven is.

Van dese heb ick sommighe, half groy sijnde, ghepluckt ende in mijn cantoor gheleydt, de welcke in den tijdt van twee daghen tot haeren volcomen wasdom met al de voor-verhaelde eygendom ghecomen sijn (niet tegenstaende dat de selve in gheene aerde noch vochtighe plaedts en laghen) hoe wel dat dese alle haer wittigheydt van binnen behouden hadden, maer open ghebroken sijnde, begoft den stanck aldaer sijn woon-plaets te nemen.

Tijdt en
plaets.

In Augusti (als ick gheseydt hebbe) heb ick dese bevonden, ende oock in September, onder de Eycke opgaende boomen in vuyle beschimmel-

33.

B.

Naem

de, dreckachtighe, half drooghe grachten.

Naer mijn ghevoelen, soo is dese naervolghende de derde vande eenendertighste van IOAN. BAUHINUS, ende de derde vande negentiende van CLUSIUS, de welcke van haer met eene ende de selve woorden aengewesen staen, sonder nochtans de selve eenigen bysonderen naem te geven, de welcke ick ghenoeemt hebbe de *Ghekloven asvervighe knop Fungi*, in 't Latijn *Fungus scissus cineraceus nodosus*.

Gedaente

Al ist dat de voornoemde Auteurs bysonder CLUSIUS; segghen, dat dese Fungi soude ghelijck sijn aen de derde van sijne vierde goede soort, de welcke mijne vijfsstighste goede is, oock dat dese in haer eerste wesen maer eenen duym groot is in haer gheheel; soo en heb ick de selve noyt soo kleyn ghesien, noch oock met gheene ghelijkenisse van mijn vijfsstighste goede. Daerom heb ick dese twee figuren, met B gheteckent, soo groot als ick de selve in het leven hebbe bevonden, op de selve mate hier neffens ghesteldt, op dat den Leser dies te vaster ende sekerder can voorts gaen. Sy is gheheel oft sy van aschen ghemaectt was, hoe wel dat den stele meer wit is: de eerste is als eenen knop; maer inde tweede vertooningh is sy seer verandert: als wanneer het hoofden seer open-splijt, ende aldaer het vel opentreckt, toont sy van binnen sneeuw wit van vleesch te sijn: maer sy becomen in corten tijdt stanck en wormkens.

In September, op de voorseyde plaetsen van de Fungi, ghenaemt *Tijdt en Duyvelsch dreck*, is dese met menichten te sien; maer ick rade dese niet te plucken.

Tijdt en

Ontrent September in het jaer 1673, heb ick dese onghemeyne Fungi binnen Antwerpen in onsen hof van het Bischdom bevonden, ende sy schijnt eenighsins ghelijck te sijn aen de tweede van de veertiende quaede van CLUSIUS, de welcke van GASPER BAUHINUS de eenentwintighste quaede is, die hy noemt in 't Latijn *Fungus latus orbicularis oris intus conversis*, dese heb ick de *breede ronde aschvervighe quaede Fungi* ghenaemt, in 't Latijn *Fungus latus orbicularis cineraceus perniciosus*. IOAN. BAUHINUS tweeestichste *à sue*, dat is van de *Sogge* genoemt, die ick boven al de andere *Fungi suilli perniciosi*, dat is, de *Doodelijcke verckens Fungi* noeme.

34.

C.

Naem

Gedaente

Den hoet is merkeliijk plat, ende heel rondt, behalven dat dese een slip in hadde: hy is becleet met een aschgrauw vel, met sommighe bruyneder vlekken, nochtans van den selven couleur. Den hoet was vier duym breedt, den randt was seer fraey onder om-gheslaghen: sy heeft veel lanck, sacht, bruyn grauw plues, van onder met rechte strepen: den stele was cort, twee duym en half lanck, maer eenen goeden duym dick:

B b 2

hy

hy was boven een weynigh dunder als onder, ende hy was van het selve colour, van binnen was sy heel wit; maer seer brockelachtigh en broosch, den hoet en had niet veel vleesch aen.

Noodelycke bemerckinghe.

IN het eerste Deel, in de beschrijvinghe der goede Fungi, heb ick dry verscheyde soorten van *Verckens Fungi* beschreven, te weten, mijne vierentwintighste, eenenvijftighste, en sevensvijftighste, by de welck te lesen is, hoe duyster en onseker dat de oude Cruyt-beschrijvers van de *Fungi suilli* (dat is *Verckens Fungi*) twisten en crakeelen, oft, om beter te segghen, soecken sonder vinden. CLUSIUS wijst de goede *Suilli* bequaem tot spijs, DODONEUS en IOAN. BAUHINUS segghen, dat de *Fungi suilli* vergiftigh sijn; want voeght daer by, ende seght: De derde soorte, *verckens Fungi* ghenaemt, dese sijn de meeste venijnighe, want heeft gheheele familien vergheven, ende namentlijck den oversten President van de lijfwacht van den Keyser NERO, oock sijne Raets-beeren ende andere.

Ioan. Baub.
Tom. 3. lib.
XL. cap. I.
Ioan. Porta
Villa. lib
10. cap. 70.

Hier heeft BAUHINUS de selve weggen van DODONEUS naer ghestapt, sonder ons eens aen te wijsen hoedanighe oft welcke soorte van quaede *Fungi* dese *Quaede Suilli* sijn, op dat wy ons voor de selve behoeden connen. Maer in teghendeel, soo betoont BAUHINUS twee goede *Verckens Fungi*, te weten sijne negenentwintighste; ende daerenboven betuyght hy dat sijne achtiende (die van hem voor een goede bekendt wordt) van de Hooghduytschen met den naem van *Suilli* ghenaemt is. Even-wel dunckt my, dat den selven BAUHINUS eenigh licht schijnt te hebben, alleenlijck door het noemen van sijne tweenseftichste, die hy de *Sogghie Fungi* naemt, sonder nochtans van alle het voorgaende iet te vermaenen, als dat hy dese voor een quaede en schaedelijcke aenwijst, met de selve woorden van CLUSIUS, sonder de figure: van de welcke hier neffens met de letter C haer wesen vertoon is, ende met grooten arbeyr bevonden de quaede *Fungi suilli* te wesen: de moeder en de kinderen sijn naer maeschap, soo dat de seuge oft sogghie weynigh verschil van de *verckens* sijn; waer onder seer goede, ende oock seer quaede pockachtighe ende omgans sijn, als in dese quaede doodelijck te speuren is: niet tegenstaende soo sijn dese met goede gheneef-middelen begaest.

Behulp van de Suilli.

BAUHINUS seght, op de aenghewesen plaetse, dat sy het bloet stulpen, oock de sproeten uyt het aensicht wegh nemen, ghenesen het uyt-wasschen des vleesch aen het fundament, sy worden ghewasschen, op foodanighe maniere als het loot tot een medecijn voor de ooghen, suyveren de zere sweeren, hooft puyften, ende de beten der honden, als dese met het water van *Fungi suilli* ghemaect daer mede ghewasschen ende ghesuyvert worden,

Een tweede medesoort vande voorgaende die ick de *Afchvervighe ghetande Fungi*, in't Latijn *Fungus cineraceus denticularis* ghenoeemt hebbe.

Als dese eerst uytcomt, is maer eenen duym groot, oft weynigh meerder: nochtans de selve volwasschen sijnde, is den hoet wel dry duym breed, seer ongheschickt met hoecken en canten, ende scherp uyt-gespannen van randt. Den hoet heeft boven het selve colour vande voorgaende, eenighe bruynder, ende somwijl eenighe geile vlekken: haer plues is schoon bleek doyer geil colour: den stele is eenen goeden vinger lanck ende dick, te weten onder, maer is boven veel dunder. Dese steel heeft seker werselingh van wortelkens: daer hy seer vast mede inde aerde staet. Den hoer is heel dun van vleesch; maer van binnen wit.

Gelijck ick onder de *Quaede Boleti* noch een tweelingh beschreven heb, soo vertoon ick hier noch een ander, de welcke veel meerder is als mijnne dertiende quaede, aldaer den *Tuymeler* ghenaemt: soo sal dese *Het afchvervigh tweelingh* ghenaemt sijn, in't Latijn *Geminus cineraceus perniciosus*.

Dit *Schadelijck afchvervigh tweelingh* is den hoet, oft om beter te noemen, de muts anderhalven duym wijd, heel hol ende hoogh-ront verheven, dun van stof, vol los grauw plues: den stele eenen kleynen vinger lanck, ende van foodanige dichte. Den steel en de muts sijn van een en het selve wit colour, als met aschen bestoven. Dese comen alrijt twee te samen onder uyt eenen steel, ghelijck de letter **E** hier aenwijst: sy worden in groot ghetal ghevonden.

Dese vier voorgaende achtervolghende worden in September ghevonden; waer uyt blijktt, dat het laete soorten sijn: op de ghemeyne plaetsen der quaede Fungi worden sy veel ghesien: maer selden op de goede plaetsen.

Hier wordt aengewesen de tweede vande sevenste van **CLUSIUS** die hy in't Hoogh-duytsch noemt, *Krotten Schwammen* / in het Hongerssch,

35.
D

Naem

Gedaente

36.
E

Naem

Gedaente

37.
F

Naem

Bagolij gomfia : het welck in beyde die talen *Padde Fungi* te segghen is : maer ick sal dese met recht den *Padden buyck*, in't Latijn *venter bufonis* noemen, ten oplicht van haer kleyne plackxkens, ende ander eygendommen, seer ghelijck aen den buyck der padden.

Gedaente De gewoonelijcke maete van dese Fungi is de selve grootte van eenen *Padden buyck*, dat is, in haeren volcomen wasdom, als wanneer den hoet twee duym in sijne breedte is, ende vande selve verheventheydt als een kusken op-ghelwollen, sonder eenighe hooghe bultachtigheydt, ende met een gheladt geil grauw en bruyn besmoddert vel becleedt, met vele kleyne tickelkens, ghelijck de padden vande nature beschildert sijn. Den stele is twee duym lanck, ende eenen ghemeynen vinger dick, geheel wit van buyten en binnen, ende onder aen den wortel als met eenigh purper roodt beschildert. Den buyck oft schotel is onder ghevult met schoon wit, lanck plues, het gene seer lini-recht uyt den stele sijn beginsel neemt, ende aen de scherpe randen van den hoet voleyndicht; welck plues in sijn beginsel met een wit velleken becleedt is; ende los gebroken sijnde, aen den stele vast blijft, op de selve manier ghelijck ick noch van verscheyde soorten verhaelt hebbe, besonderlijck vande goede *Wey campernoelien*, op de eerste plaete.

Dese *Padden buyck* sijn ghemeynelijck in den tijdt van vierentwintich uren volwasschen: sy sijn dun van stoffe, ende worden haestelijck swert oft blauw; maer den stanck is haer eerste erfdeel: aenghesien sy van den beginne haeren stanck mede te voorschijn brenghen, die sy noyt en verliefen.

38.
G

Naem.

Tot volcomentheydt, om het lichaem van een padde te vol-trecken, soo dunckt my dat by den *Padden-cop*, ende *Padden-buyck*, nu den rugh is ghebrekende, waerom dat dese uyt der nature den *Padden rugh*, in't Latijn *Dorsum bufonis*, ghenaemt is.

Gedaente

Dese is van hoet op de selve manier ende van de selve grootte, soo oock van den stele in lenghde en dichte, ende van plues, en andersins, in alles de voorgaende ghelijck, jae soodanigh, datmen my soude connen bestraffen van dese voor een tweede ende verscheyden soort aen te wijfen: nochtans heeft dese altijd den stele ten halven, ende aen het onderste met eenen rinck bewasschen: oock soo behoudt den rugh altijd sijn eyghen colour, te weten, bruyn grauw, ghelijck het vel van den rugh der padden eyghen is, met menichte puggelkens oft cleyne blau-swerte vleckxkens besprinckelt. Dese sou men oock den *Gheringhden stele* mogen noemen.

Tijdt en
plaetse.

In het leste van Mey, ende in het beginsel van Junij, is den ghewoonelijcken

nelijcken tijdt van dese twee leste padde Fungi: haer plaetsen sijn overal, besonderlijck ontrent de weyden, alwaer veel padden inde leege canten haer woon-plaets houden, want ick dese selden bevonden hebbe oft daer waeren padden by oft ontrent.

Noch heeft CLUSIUS ons een soorte voor-ghebrocht, die hy in het Hoogh-duytsch noemt **Wilder bultz**; soo veel te segghen, als de wilde Fungi: sy is de vierde van sijn twintighste quaede: ende als ick dese wel met voor-dacht besichticht hebbe, soo is sy van fatsoen seer ghelijck aen mijne derde quaede, die ick de *Witte doel schijf*, *scopus albus* ghe-naemt hebbe, soo dat ick in teghendeel dese mijne teghenwoordighe negen-entertighste, de *Swerte doel-schijf*, dat is in't Latijn, *Scopus niger* noemen sal.

Op dat den Leser te beter mocht voldoeninghe hebben in het onderscheyt van dese Fungi tusschen de andere, soo heb ick de selve op twee manieren naer het leven ver-toont. De schotel is hier in haere vollen wasdom uytghedrukt. Als wanneer sy recht en plat als een schalie uytghewasschen is, als dan is dese *Swerte schijf* dry duym breed, ende somwijl meerder. Sy is seer dun en teer van vleesch, eenen mes-rugh dick, gheheel bruyn, swart soetachtigh, hoe wel dat het sacht plues vanden selven colour sijnde, een weynigh lighter is, ghelijck doncker miniem oft filemort colour. Den stele is twee duym lanck, ende eenen cleynen vinger dick, onder wat dicker als boven: ende den selven is wit van colour, door welcke wittigheyt by de bruynigheyt te samen, jeder te meer doet afschijnen, ghelijck de witte tanden en ooghen meerder wit toonen ten opsicht van het swart vel vande mooren, als in de witte menschen. Dese sijn seer lijmerigh en stinckende, haer colour is van binnen als van buyten, te weten van den hoet, swart, maer den stele is van binnen wit en sacht.

In het jaer 1673. op den viertienden Iulij heb ick dese ontrent Antwerpen bevonden, de welcke ick ghe-naemt hebbe de *Schadelycke bruynen Eycke Wey-fungi*, in't Latijn, *Pradellus fuliginosus quercinus perniciosus*.

Om die wil dat dese met het colour aende voorgaende ghelijck is, soo vermeerdert sy haer gheselschap. Dese twee figuren met de letter I sijn in haer middelste wesen oft wasdom voor ooghen ghesteldt, als vvanneer den hoet seer merckelijck hoogh rondt verheven is, ende als dan ontrent twee duym breed: den selven is met een bruyn soetachtigh colour beschildert, het welck niet en hoeft te wijcken aen het colour vande voorgaende; maer sy is seer vrent gheteekent, als ghemarmert met eenighe lighter plackkens: even wel is het selve seer lijmerigh en ghladt onder

39.
H

Naem.

Gedaente

40.

I

Naem.

Gedaente

der is het plues seer lanck, op de selve maniere van grootte en dichte, als ick vande *Goede pradelli* gheleert hebbe: behalven dat van de goede haer plues Corael roodt is, ende dit teghen-woordigh uyt den bleecken swart is; op de selve manier, als iet dat met heelen bleecken in't gheschreven is: maer den sneeu witten gront vanden hoet der *Fungi* laet sich seer schoon door het plues aensien: dit plues is met een bleeck bruyn velleken oft vliesken bewasschen, het ghene op de selve manier aspelt, als van de goede *Pradelli* gheseydt is; ende soo ver als den stele onder het gheseyde velleken bedeckt is gheweest, soo is den stele sneeu wit, maer voorder is hy van het selve colour als den bruynen hoet is.

Den stele is anderhalven duym lanck, ende een cleyn vingherken dick: somwijl van binnen vol sacht vleesch, maer ghemeynelijck den heelen steel broosch en voos.

Den hoet wordt somwijl wel dry duym, als hy meerder vlack uytghewasschen is: den derden dagh was dese vol kleyne beestkens, ende is als stinckende menschen dreck vergaen, welcken stanck onlijdelijck was.

Tijdt en
plaets.

41.

K

Naem.

Gedaente

Onder de Eycke boomen in Julio heb ick dese ghepluckt: oft sy oock later comen, is my noch onbekent: hoewel dat ick van ghevoelen ben, dat sy het heel jaer te vinden sijn.

Op den selven dagh en jaer als de voorgaende heb ick dese met de letter K bevonden, de welke ick heb de *Stomp Fungi* ghe-naemt, in't Latijn *Fungus obtusus perniciosus*.

In een seker open leeghde, sonder eenighe boomen oft loof ontrent, heb ick by Antwerpen dese *Fungi* bevonden: ende al de ghene die daer meer waeren, van desen gheslachte, tot vier oft vijf verscheyden, waeren alle twee te samen, uyt welke ick de schoonste vercofen heb, om in print te stellen. In haer gheheel was sy ontrent dry duym hoogh, ende de cleynne eenen duym: haer copken oft stompken was als swerte cleyaerde van colour, heel dun van stoffe, met eenigh teer, dun mergh, als een eyerschael soo dick. Den stele was tusschen wit en swert, van vuyl colour: oock en was niet rondt, maer drycantich, binnen seer taey van grauwe vleesch, de welke naer eenighe daghen ghelijck een velleken verdrooght is, sijnde seer duf van geur.

Deel,

e van groote
lven dat van de
digh uyt den
leecken ind
Fungi laet
bleeck bruy
re manier
en stele onder
sneeu wit, maer
is.

ende een cley
maer ghemey

ls hy meerder
l kleyn beel
velcken stark

defe gheplac
dat ick van g

de heb ick de
Fungi ghemey

boomen oft loe
ende al de ghemey

ft vijf verleyde
ste vercolen heb

dry duym hoog
oken was als v

gh teer, dan me
wit en swet,

h, binnen se
ghelijck een

Digitized by Hunt Institute for Botanical Documentation

Digitized by Hunt Institute for Botanical Documentation

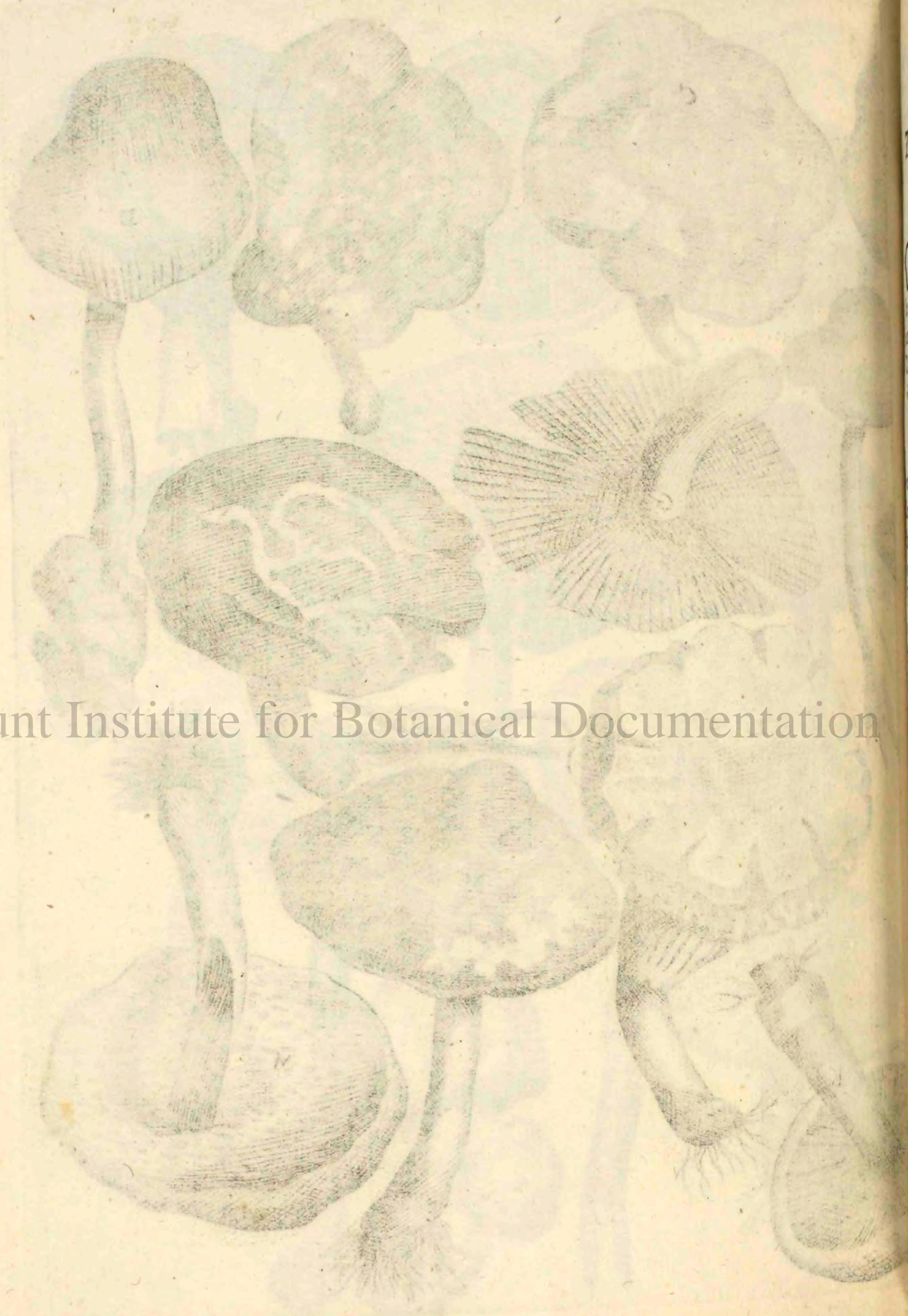
Digitized by Hunt Institute for Botanical Documentation

Digitized by Hunt Institute for Botanical Documentation

Digitized by Hunt Institute for Botanical Documentation

Tweelfvren
C. Arolus C
entwining
velefelder
en hebbe va
stus met gh
gher
miqualis c
ik en can de
er plat is als ee
stijn heeft
er ploes is ble
stafteunsel v
steegh: noel
elcke met ro
precken, he
ere schenck
ck, ende een
men is, can
Soo ick ean
merig hte,
en in twee v
hoghdayt sc
ck heb dele to
un, in t L
trent tv
een stroo
en, als des
rooden is
er is het p
vleesch v
schrijf pe
ck: meest
a vreck h

HET V. CAPITTEL.

Twaelf vremde Fungi, de welcke van haere nature altijd
quaet zijn.

NOM. 20.

42.

A

Naem.

C AROLUS CLUSIUS beschrijft ons sonder figure sijn vierde van de dry-
entwintighste quaede: welck hier neffens staende figuren ick naer
de gheschilderde van CLUSIUS heb ghevolght; want ick gheene ghedach-
ten en hebbe van de selve oyt ghelien te hebben. Evenvel is dese van
CLUSIUS met gheenen naem beschreven, de vvelcke ick de *Quaede on-*
ghelijcke aschvervighe met witte randen van Clusius, sal noemen, in't Latijn,
Fungus inequalis cineraceus candicans perniciosus Clusi.

Ick en can dese met gheenen hoet oft schotel beschrijven, alsoo sy bo-
ven plat is als een tafel; de vvelcke eenighe vverfelingh oft onghelijckig-
heydt in heeft, asch-grau van couleur: vvelcke tafel twee duym breed is:
haer plues is bleeck roodt van couleur, het vvelck uyt den stele als een
ondersteunsel voor de tafel sijn beginsel heeft, ende de tafel onder-
schraecht: nochtans heeft dese tafel onder aen den buyten randt, de
vvelcke met ronde canten uyt en ingaende is, een cleyn soomken oft
boordeken, het vvelck seer vvit is, op de selve maniere als sommighe
silvere schenck rallooren hebben. Den stele is heel vvit, eenen duym
lanck, ende eenen ghemeynen vingher dick. Hoe haere ghesteltenis van
binnen is, can ick den Leser niet bekendt maecten.

Gedaente

43.

B

Naem.

Soo ick can bemercken, soo sijn dese mijne dryenveertighste en vier-
enveertighste, de eerste van de twaelfste van CLUSIUS, de vvelcke van
hem in twee verscheyden soorten bekendt staen, die hy al te samen in't
Hooghduytisch *Fliegen schwammen* / dat is *Vlieghen Fungi* naemt; ende
ick heb dese tot onderscheyt de *Bleek geile met bruyn en roodt besmoddert* ghe-
naemt, in't Latijn, *Fungus subluteus fusco & rubro maculatus.*

Ontrent twee duym is den ronden hoet breed, de vvelcke becleet is
met een stroo geil couleur, ende in de midden een vveynich inghedou-
ven, als des menschen navel, vvelcke invvendigheydt merckelijck uyt
den rooden is, ende daer rondtsom met eenighe bleeck-bruyn vvecken:
onder is het plues seer teer en cort, en lootvervigh van couleur, alvvaer het
vvit vleesch van de schotel ghenoech doorghesien vwordt. Den stele is
een schrijf penne dick, vvat grau-geilachtigh, ende eenen goeden duym
lanck: meestendeel is den selven binnen hol, oock somvvijs gheyult:
het vvelck haer dies vveghen gheen deught is.

Gedaente

C c

De

C
Naem.
Gedaente

De mede suster van de voorgaende heb ick de *Muscus-leire* schadelijcke *Fungi* gheheeten, in't Latijn *Fungus coriaceus muscatus perniciosus*.

Tot claerder aenwysinghe sijn hier twee figuren naer het leven ghestelt, ende dat tot blick van haer oneenich voortscomen: de eene uyt en ingaende rondt, ontrent twee duym breed van hoet, de andere lanckworpigh. Dese sijn niet anders als oft sy met een muscus coleuren leiren velleken oertoghen waeren, ende in de midden een weynich ingetrocken; aen de cant meer lichter, ende in de midden bruynder van couleur, met sommighe lootvervighe puystkens: ende aldaer dit velleken ghevreven oft ghequetst is, daer laet het wit vleesch sich doorsien. Voor der is den stele ende het plues in alles ghelijck aen de voorgaende dryenveertichste.

Tijdt en
plaetsen.

Dese twee soorten comen in Augusto te voorschijn in de schaer en bleck-bosschen.

45.
D
Naem.

Nu wordt ons by figuer vertoont, ende naer het leven uytghebelde der sotten *Fungi*, de welcke van vele Auteurs beschreven wordt, maer met gheene figure vertoont. CLUSIUS noemt dese in het Hooghduytsch *Parren schwammen*/ die hy voor sijn elfste beschrijft; hy GASPER BAUHINUS sijne vijftiende, die hy beschrijft *Fungus fatuus candidus, pilcolo in metam assurgente*: De witte sotten *Fungi* met den hoogh verheven hoet: ende de vijfentwintighste by IOAN. BAUHINUS, *Fungi stultorum, Boletio similes, perniciosi*. Der sotten *Fungi*, seer ghelijck aen de *Boleti*. Hier door verstaet CLUSIUS en IOAN. BAUHINUS dat sy ghelijck is aen die soort, de welcke sy voor haere *Boleti* beschrijven: welck onderscheydt in het eerste Deel van de goede *Boleti* ghenochsaem beschreven staet. Van ghelijckensal ick dese *De witte Fungi der sotten* noemen, in't Latijn *Fungus stultorum albus*.

Gedaente

Dese was in haer gheheel ses duym lanck, te weten den hoet met den stele: onder heeft den stele eenen viercanten stomp, eenen duym lanck, al waer den ronden steel uyt-comt, een ghemeyn schrijf pen dick: den hoet oft de hooghe spitse holle muts is ander halven duym wijdt, ende twee duym hoogh, sijnde inde midden een weynich in-ghedouwen: hy is onder gheheel hol, als eenen suyker-backers pot. Vervolghens dat sijn uytwendigh wesen is, van ghelijcken is sijn fatsoen inwendigh, ende sy is met veel sacht wit plues beset. Dese is in al haer deelen sneeuw wit, soo wel den ondersten stomp als den stele, met den hoet; maer den stele is binnen als een buysken hol, ende ghemeynelijck swert.

Tijdt en
plaets.

Tweemaal in het jaer comt dese te voorschijn, in de Lenten, ende oock in den Herft. In de bosschen heb ick dese in het jaer 1658. ontrent Brussel veel gevonden, ende in het jaer 1670. ontrent Loven, ende ontrent Antwerpen tot Deuren, sijn sy genoeg te sien. Acht.

Acht-neminghe.

A Enghelien dat CLUSIUS seydt, dat die voorseyde Fungi van soo quaede natuer sijn, dat de ghene diese eten, het verstandt terstont ontstelt wordt, als verdwelmt sijnde, door de groote fenijnighe coude: ende te meer soo bekend hy, dat dese in haer eerste uyt-comen soo be-drieghelijk sijn, alsoo sy ten uystersten ghelijck aen sijne *Boleti* sijn; soo is dit seer dienstich voor soodanighe liefhebbers, de welcke de goede *Boleti* van CLUSIUS, BAUHINUS ende andere bekend sijn, dat de selve haer voor dese quaede dies te beter connen wachten.

Om mijne sesenveertichste te beschrijven, de welck in het jaer 1668. den dryentwintighsten Augusti, ontrent twee mijlen van Antwerpen, in het dorp van Egem van my bevonden is; de welcke ick bevinde met de dertiende quaede van CLUSIUS, ende de twintichste van GASPER BAUHINUS de selve te sijn, in het Hongersch **Wt selem terewm gomba**: welck niet anders bediet, als den naem naer de weggen waer dat dese in Hongarijen ghemeynelijk te vinden sijn ende voortscomen: in't Hooghduytsch, **Froschen stuel** / dat is, *Vorschen-stoel*, in't Latijn, *Ranarum sedes*, om dat de vorschen hier ontrent altijd geiren sitten: van GASPER BAUHINUS, *Fungus latus orbicularis candidus*, in't Duytsch, de *Witte ronde breede Fungi*, die ick noeme *Den langhen hollen dun-steel*: *Pediculus longus & gracilis excavatus*.

In dit gheslacht wordt seker veranderingh ghemerckt, de welcke door den ouderdom gheschiet; want eerst gheboren sijnde, soo is haer heel lichaem maer twee duym groot, de muts rondt, boven wit, met eenigh licht bruyn bevleckt; onder is van het selve couleur, met teere dunne strepen van eenigh plues aenghewesen: maer volwasschen sijnde, is de muts rondt, en recht uyt-ghereckt, gheslipt en ghesneden, vvel vier duym breedt, onder en boven even vvit: het plues is als dan seer lanck, ende vvat aschvervigh van couleur, hoe vvel dat CLUSIUS seydt vande sijne, het plues purperachtigh te vvesen, het vvelek ick inde mijne niet bevonden hebbe. Den stele is ses duym lanck, ende een schrijf penne dick, van buyten wit, en binnen hol, en bruyn.

Dese is een laete quaede vanden Herft, ende sy is te vinden aende weggen alwaer de aerde schimmelachtigh is.

Bevonden hebbende, dat dese cleyne Fungi soo overvloedigh in Brabant te voorschijn comen, ende soo ghelijck sijn aen het fatsoen van seker strooye oft spaene hoyen, de welcke de iouffrouwen voor de sonne

46.

E

Naem.

Gedaente

Tijdt en
plaets.

47.

F

Naem:

(in

(in haeren hof sijnde)ghemeynelijck op't hooft hebben; welcke mutsen achter aenden neck oft halfe een vensterken oft opengaenden lap hebben: soo heb ick dese Fungi den *Cassine* oft *Brabantschen Sonnen hoet*, in't Latijn *Galerus Brabanticus* ghenaemt: van *CLUSIUS*, *Fungus serpentinus*, in het Hongersch *Higpo gomba* / in't Hoogh-dutch *Patter schwammen* / in het Nederduytsch, de *Serpenten Fungi*. Dese is sijn tweede vande sestiende, ende de sesentwintichste van *GASPER BAUHINUS*.

Gedaente

Aen dese figuren met de letter *F* can den Leser haer wesen en fatsoen ghenochsaem bespeuren. De cleyne is haer eerste vertoonigh; maer de groote, is in haeren vollen wasdom naer het leven aenghewesen, als wanneer de muts onder aen de meeste openingh ander halven duym wijdt is, ende den stele dry duym lanck, op de selve dichte als den stele hier gheteekent staet. Den stele is wit van colour, van binnen hol: de muts is doncker grauw van boven, met merckelijcke swertigheyt op het top beschildert. Onder is de muts vol sacht swart plues ghevoedert: sy is dun van stof, blauw ende ten uystersten stinckende. Al is dese cleyne in haer eerste wesen, soo heeft sy even wel alle de voorschreven eygendommen ghelijck de groote.

**Tijdt en
plaets.**

Noch is dese een laete van den Herft, ende is in alle plaetsen van rottinghe van stroo., hout, vodden, schimmelachtighe ende verdufte oft verdorven kelders veel te vinden.

48.

**G
Naem.**

Voor-waer een vrende voorval, als ick in het jaer 1665. op den achtentwintichste Augusti ontrent een mijle van Antwerpen dese naerbeschreven Fungi heb ghesien, de welcke staende was op een vlacke hooghte, tusschen een groote waterstraet, ende eenen waterloop oft cleyne beecksken: by welcke Fungi dit neffen staende ghediert dicht aen sat, het ghene gheen recht *Haegedis* en was, het welck van my ghejaeght sijnde, in de gracht spronck, sonder sich meerder te vertoonon: waerom ick dese *Haeghedisse Fungi* heb ghenaemt, in't Latijn *Fungus lacertus*, ende van *CLUSIUS* in't Hooghduytsch *Schwartz hor greyllen* / wiens tweede van de seventiende quaede zy ghestelt is: ende de vijfentwintichste van *GASPER*, ende de sevenenvijftichste van *IOAN. BAUHINUS*: hoewel dat *IOANNES* dese noyt ghesien en heeft.

Gedaente

Ick heb bevonden, dat dese den hoet niet seer verheven, maer seer plat was, twee duym breedt, niet dick van stoffe, evenwel herdt en stijf; waer op ick gheloove dat het gheseyde beesten can gaen en sitten: want ick van ghevoelen ben, dat het selve dese Fungi in de ronde can af-eten, ghelijck in dese figure aenghewesen ende te sien is: weleke witte circckels haer kruypen en af eten moet beteekenen, het welcke oft af ghegeten is,

is, oft met sijn vergif overstreecken, even ghelijck de slacken door haeren blinckenden slijm haer bekropen plaetsen te kennen gheven. Den randt van den hoet en was niet omgheslaghen: sy is boven als loot-coleur uyt den blauwen grau, ende den randt was op dry plaetsen gheslipt oft ghescheurt. Haer plues is van onder heel lanck ende bleeck rosch, waer door de stof van de schotel haer laet grauw doorsien. Den stele is de dichte van eenen dun riet, van binnen hol, en twee duym lanck: sy sijn seer stinckende, en doodelijck.

Door noodt (om dat mijn figuer gheheel verwelckt oft verflenscht was, eer ick de selve conde uyt-trecken) soo heb ick my naer de figuer van CLUSIUS moeten voeghen, de welcke wel eene van de beste ghelijckende van al sijne wercken is.

CLUSIUS seght dese voorts te comen ontrent den Feest-dagh vanden H. BARTHOLOMEUS. De plaets heb ick voor aenghewesen; hoe wel dat dese op meer ander plaetsen connen te voorschijn comen: want het my seker is dat ick de selve menighmael ghesien en bevonden hebbe.

Nu vervolght hier de eerste vande sestiende van CLUSIUS, de welcke de sesentwintighste van GASPHER BAUHINUS is. Dese heb ick *De duyven Fungi* gheenaemt, in't Latijn *Fungus columbalis*.

Om dieswil, dat het toe-ghetrocken bolleken in het eerste uyt-comen eenen duym groot sijnde, seer ghelijck is aen een duyven ey, ende als het volwasschen is, ende een mutsken gheworden sijnde, seer ghelijck is aende witte duyven de welcke blau ghesteken sijn, dat is, als de witte vederen blauwe vleckxkens hebben. Als het mutsken volwasschen is, dan ist somwijl heel effen, scherp rondt, ander halven duym wijd, ende dickwils seer ghescheurt. Op het bovenste topken van het volwasschen mutskens is gheheel blau oft swart: onder het sacht plues, heel blau swart, en stinckende. Den stele is een dicke strooy buyskens ghelijck, ende van binnen hol, ontrent vier duym lanck: den selven behout ghemeynelijck een ringhaken aen den stele van het velleken dat het plues bedeckt heeft.

Tot noch toe vind ick dese mijne vijftighste by niemant bekent, die ick de *Bruynrosse cleyne tweelinck* noeme, in't Latijn *Parvus geminus rufus fuscus*.

Van desen gheslachte heb icker menichten ghehadt in het jaer 1671. in Mey: ende sy waeren allegader ende jeder in't besonder twee te samen uyt eenen wortel voorts-commende: hoe wel dat de eene een weynigh grooter was als de andere, nochtans sijn dese neffens-staende in de plaete naer het leven afghemeten, soo dat sy in alles haere vol comen groot-

Tijdt en
plaets.

49.

H.

Naem.

Gedaente.

50.

I.

Naem.

te hier vertoonen. Den stele is eenen duym lanck, heel dun, onder een weynigh dicker als boven: het hoofdeken, soo wel het kleyn als het groot, is ghewerselt: sy sijn te samen, soo den stele als het hoofdeken, van een ende het selve colour, te weten, bruyn rosch. De groote hadt eenigh bedorven roodt mergh in, ende den stele vande groote was binnen hol, maer de kleyne was den stele vol: welke holligheydt door de outheyt voortscamt. Oock soo was het mergh vande kleyne seer lifelijck ende veel lichter van colour: boven dien, soo heeft de kleyne in het openbreken veel melck in, het gene de oude niet verstoont en heeft: nochtans al had sy noch soo veel goede teekenen, als ick den stele hol bevinde, dan is sy onder de quaede veroordeelt.

Tijdt en
plaets.

In Mey en Junio, als ick voor gheseyt heb, comen sy te voorschijn op de ghemeyne plaetsen vande goede.

51.

K

Naem.

Hier comt IOAN. BAUHINUS ten toon met sijne achste soort, de welke by CLUSTIUS niet bekend en is. BAUHINUS noemt dese in't Latijn *Fungi albi venenati viscidi*, in't Neerduytsch, *De witte venijnighe lym fungi*, die ick *Het spinne-wiel* ghenaemt heb, in't Latijn *Rombus*.

Gedaente

Dit *Spinne-wiel* heeft het hoofdeken oft radt seer recht en plat, ende aen den randt een weynigh omvallende; maer het is seer rondt, boven alchgrau van colour, met seker fungiachtighe puystkens seer aerdigh bewasschen, de welke een weynigh witter sijn als het boven-velleken. Dese tafel heeft ghemeynelijck de grootte van een palme, dat is, dry duym breedt, maer noyt meerder: sy heeft verscheyde vlimmekens van schoon wit plues, het vvelck sich van elckanderen soo wijdt is scheydende als het selve plues dick is, even eens ghelijck de speurten die in de vellin ghen van een wiel oft radt staen, tusschen welck plues den witten gront van het vleesch door-schijnt. Het selve vleesch is seer dun, ende eenighsins ghelijck aen de witte eet-baere goede Campernoelien, waerom op het verschil seer dient ghelet. Den stele is eenen kleynen vinger dick ende lanck, doch is onder een weynigh dicker, ende als met een boordeken verdickt oft omgheslaghen, hebbende een dun cort stompken met eenighe teere cleyne wortelkens. Dese stele staet inde midden teghen de schotel, even eens als een asch inden dom. Dese *Fungi* is seer aenghenaem en soet van smaek, ende vol waterachtigh sop, maer sy is seer lijmerigh, en vet: sy laeten haer seer lichtelijck van haere puystkens ontlasten en suyveren, want het velleken seer ghemackelijck afgaet. IOAN. BAUHINUS meynt dat dese puystkens maer by gheval en comen, ende niet altijd eyghen hebben; de welke seer gladt en effen waeren. Tot volcomen kennisse sijn hier twee figuren met de letter K voor ooghen ghestelt.

Somwijl

Somwijl soude dese Fungi voor mijne achtentachtigste goede aen-ghesien worden; het welck grootelijckx soude ghesaelt sijn.

Sy worden ghevonden tweemaal in het jaer, maer meer in September als in het voor jaer: haere plaetsen sy seer onseker aen tewijsen, want ick dese meer als op tien verscheide plaetsen bevonden en gesien hebbe.

Bemerc-
kinghe.Tijdt en:
plaets.

Seker onghewal door dese Fungi gheschiet.

IOAN. BAUHINUS betuyght, dat seker Borger van Montpelgaerden (sijnde een bedaeght sterck lichaem) in dese mijne 51. Fungi bedrogen sijnde, de selve voor goede hadde doen koken, ende vande selve seer overhaest ghegeten, den welcken van stonts aen overvallen is met groote wallinghe tot braken, voelende groote drayinghen in het hoofd: eyndelijck gheene macht hebbende, sijne lidtmaten verstijvende, is blijven legghen in eenen swaren slaep, sijnde van cleynen pols, met groote vreesse van te stikken &c. hoe wel noch door Theriaca ende andere gheneesmiddelen is becomen.

Ick heb in het jaer 1671. den vierde September twee mijlen van Antwerpen tusschen twee dorpen, te weten Boom en Artselaer, dese Fungi (tot noch toe aen gheene Auteurs bekend) bevonden, die ick ghenamt hebbe de *Geile schadelijcke Africaen Fungi* in't Latijn, *Fungus luteus Africanus perniciosus*.

Noydt heb ick eenigh ghewasch bevonden soo ghelijck aen onse Africaen oft flueele bloemen, als dese Fungi. Sy is plat, recht en effen van schotel, met een sacht, droogh, bleeck geil velleken bewasschen: de randen sijn rondtsom gheslijpt: sy is dick, en van binnen wit van vleesch, maer haere wittigheydt verandert haest. Dese en heeft noch mergh noch plues, maer sy is onder beset met eenighe stoffe, seer ghelijck aen het onderste dat teghen den stoel der artiliocken staet als cort hayr, het welck men uyt werpt: het selve is heel dun, ende hooghgout geil van couleur: het is seer van ghedaente als de mater bloemkens met de buyskens, sijnde vol kleyne gaetkens, als pijpkens. Den stele is boven heel dick, ghelijck het kropken van een Africaen bloem, daer het zaet in rust; ende den selven stele verliest sijn allengeskens, sijnde onder een dobbel stroy dick: hy is ontrent twee duym lanck met eenighe kleyne wortelkens: den selven is vast van vleesch, maer seer rosch van couleur, ende heel duf van reuck. Dese Fungi is van buyten en binnen gheheel droogh uyt haer selven, soo dat sy wel in de aerde staende gheheel verdrooght.

52.

L

Naem.

Gedaente

Benighe.

Plaetse. Eenighe besonderde plaetsen aentewijzen is niet doenelijck, want dese in verscheyde plaetsen te vinden sijn; doch meer inde bosschen, als in vlack veldt. Den tijdt heb ick in het eerste beschreven ende aenghewesen.

53.
M

Naem. Het is ghewis, dat dese mijne dryenvijfthigste, met de letter M door twee figuren verthoont, sekerlijck sal aenghesien worden voor de selve soorte die in het naervolghende VI. Capittel met de letter A aldaer gheschildert staet; doch het verschil is meer als ghemeyn. Ick heb dese de *quaede Eycke fungi*, in't Latijn, *Fungus perniciosus quercetus* ghenaemt; ende van CLUSIUS in't Hooghduytsch *Bingslin* gheheeten, de welke de eerste van sijne negentiende beschreven staet.

Gedaente Dese is een weynich verheven van schotel, in de midden opt hoogste met een bultken: sy is met bruyn root en geil beschildert, seer leelijck en onsenelijck van colour. Desen hoet is twee duym breedt, seer slijmerigh, onder met grauw geil mergh vervult, met menichte kleyne bruyn plecxkens: den randt is een weynich omgheslaghen: den stele is ghemeynelijck crom ghebooght, ende van het selve colour als den hoet van boven is, twee duym en half laack, ende ghelijck een dun ghemeyn riete buysken dick, onder met eenen merckelijcken bessem van wortelkens: CLUSIUS seght dat sy strepen (dat is plues) hebben, in het gene hy ghefaelt heeft: want het mergh is merckelijck dick van stof, het welke seer stinckende is, en blauw wordt.

Tijdt en plaets. Sy sijn een laete soort, ende worden meest ghevonden in de Eyckebosschen, de welke alle seven oft alle vijfjaer ghecapt worden.

HET VI. CAPITTEL.

Beschrijvinghe van de tweede soort van de schadelijcke Eycke-fungi.

NOM. 21.

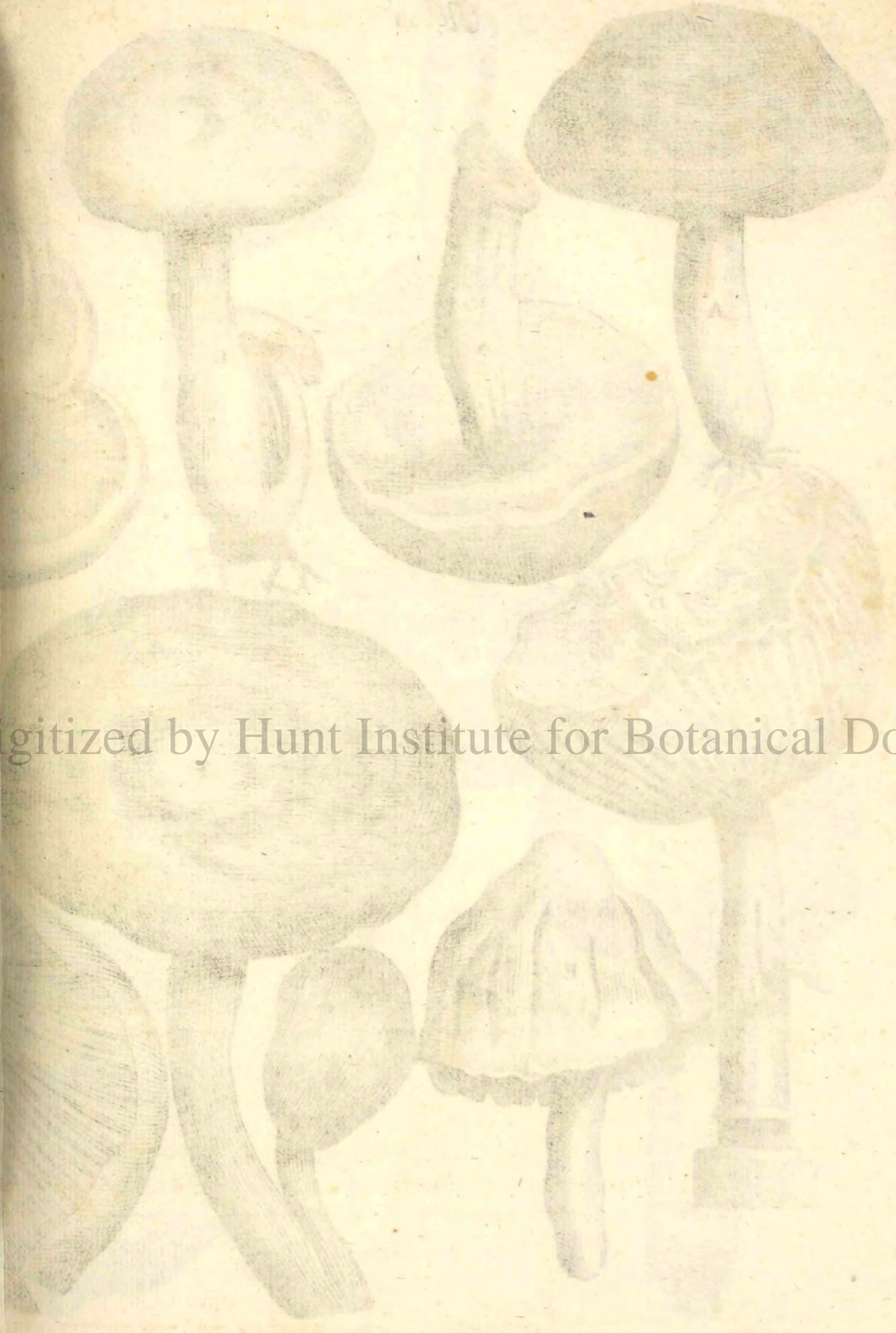
54.

A
Naem.

OP dat den Leser het onderscheydt soude aenmercken tusschen onse voorgaende eerste *Quaede Eycke fungi*, ende dese tweede, soo ist, dat hier twee figuren (ghelijck van de eerste) verthoont sijn, de welke de tweede soort van CLUSIUS negentiende beschreven is; ende ick sal dese de *swerte Eycke-fungi* noemen, in't Latijn *Fungus perniciosus quercetus niger*.

Gedaente Tusschen dese Fungi ende de eerste is soo danigh verschil, dat sy te samen nimmermeer voor een selve soort connen bekend worden, alsoo den hoet

t tweede Del,
n is niet doenlijck
och meer inde bode
rste beschreven ende
gafte, met de letter
gheben worden voor
apitel met de letter
is meer als ghemeyn
perniciosus quereus ghe
ngsim gheheten, de
ren staet.
el, in de midden v
en geil beschiltet, (e
et is twee duym bre
ervult, met menich
ich omghelaghen, de
in het selve colour d
nde ghelijck een don
rekelijcken bestem va
plues) hebben, in het
ijck dick van stof, de
est ghevonden in de
jaer ghecapit worden.
ITTEL.
ort van de schadelijck
i.
nde aenmercken v
ende dese tweede
e) vertoont sijn, de
efschreven is; ende d
Fungus perniciosus
no danigh verskil
en bekent worden

Digitized by Hunt Institute for Botanical Documentation

Digitized by www.europeana.eu / Historical Documentation

Digitized by Hunt Institute for Botanical Documentation

Digitized by Hunt Institute for Botanical Documentation

Digitized by Hunt Institute for Botanical Documentation

Digitized by Hunt Institute for Botanical Documentation

den bysonge de
... onder verheven
... onder gele vleck
... Den steel is
... en lacht van
... tijt en plaet

Een derde Ey

... in de beschrijv
... dat Clus
... belet te sijn
... eene vanden
... gheenaemt h
... *tertia quere*
... is om die
... ghegheenthey
... September
... tussche
... wegh, in
... kant hadd
... breed, se
... overtrocken, see
... gheveest, noc
... was seer g
... oft corte
... teere streper
... mes waere
... was: de
... onder opgaet
... sal
... was ontren
... van byte
... bruyt, vol en
... verfelinghe
... gheveest vlee
... den sy goet w
... rode castani
... valcheyt

hoet veel hoogh ronder verheven ende de helft grooter is, boven swart, met bruyne doncker geile vlekken; onder met seer vast, dick, vuyl, geil mergh ghevult. Den steel is recht, en veel dicker, heel wit grau van couleur, binnen vol en sacht van vleesch, onder hebbende gheenen wortel: op den selven tijdt en plaets als vande eerste gheseyt is, sijn dese te vinden.

Een derde Eycke-fungisonder figuer.

Alsoo ick inde beschrijvinghe vande vijfendertighste quaede gheseydt hebbe, dat CLUSIUS betuyghde de selve met strepen (het welck plues is) beset te sijn, het gene ick anders betoont hebbe; soo sal ick den Leser eene vanden selven gheslachten, plues in hebbende, vertoon, die ick ghenamt hebbe, de *Derde Eycke-fungi met vuyl grau plues*, in't Latijn, *Fungus tertius quercetus multis leucophais strijs*. Dat dese haer figure niet vertoon, is om dieswil dat de plaet gheteckent was eer ick dese naer mijne gheneghentheyte heb connen becomen.

55.
Naem.

Op den thienden September in't jaer 1673. heb ick dese becomen ontrent Antwerpen, tusschen eenen Abeel en Eycke-boom, beneffens den ghemeynen wegh, in een uyt-ghesteecken diepte, uyt de welke de boeren den kant hadden opgheworpen. Den hoet van dese was by naer dry duym breedt, seer plat van ghedaente, met een bruyne soetachtigh vel overtrocken, seer blinckende, al oft by met gom hadde betreecken gheweest, nochtans droogh, ende niet lijmerigh. Den randt van den hoet was seer ghelijck onder omgherolt, aen welke onderste sijde eenigh wol oft corte hayrkens waeren: teghen desen randt verloren dese rechte teere strepen, oft grau plues, haer selven, de welke soo scherp als een mes waeren, ende soo dicht neffens malcanderen stonden alst moghelijk was: dese strepen naemen haer begin uyt de helft vanden stele, van onder opgaende, op de maniere als de festighste de ghene hier volghen sal.

Gedaente

Den stele was ontrent twee duym lanck, ende eenen kleynen vinger dick, sijnde van buyten grau, ghelijck het plues, maer van binnen heel Castani bruyne, vol en vast van vleesch, onder crom met eenen wortel met veele verselinghen. Den hoet was van binnen vast en heel wit van stof, die genoegh vleesch hebben om met een dosijn eene portie te bereyden in dien sy goet waeren, doch sy wirdt op den selven stondt als een bruyne roode castani-schelle, met eenen swaeren banghen reuck besocht.

56.
B.

Noch verscheynt hier wederom een seer ghemeyne ende schijn goede

Naem

D d

bedrie-

bedrieghelijcke ; nochtans seer quaede , de welke ick beschrijven sal met den naem van *De vruchtbare tichel couleur quaede Fungi* ; in't Latijn, *Fungus foecundus colore lateritio perniciosus*. Dese dunckt my de tweede vande dryentwintighste van CLUSIUS te sijn sonder van hem de figure te vertoonen.

Gedaente Met twee figuren worden dese voor ooghen ghesteldt : ende dat ick dese vruchtbaer noeme , is , om dat de selve altijd met een jonck-voorts brenghende te voorschijn comt : het hoofdeken is eenen duym breedt , seer aenghenaem , vlack verheven , van soodanigh roodt colour als de tichel steenen oft careel steenen sijn , met een weynigh doncker bruynghepleckt : het randeken is een weynigh omgetrocken , onder vol schoon bleeck tusschen geil en roodt plues : den stele is by-naer dry duym lanck , ende eenen kleynen vingher dick , onder dicker als boven , den welcken seer wit van colour is , onder met eenighe kleyne wortelkens. Sy sijn van binnen grau en vast van vleesch , maer stinckende en doodelijck.

57.
C

Naem. In dese Fungi wordt betoont , hoe dat sommighe vruchten den mensch schadelijck sijn , de gene aen de beesten goet sijn. CLUSIUS steldt dese sonder figuren voor sijne achtende quaede , die hy in het Hoogh-duytsch naemt *Kueling* / dat *Koe Fungi* , in't Latijn *Fungus vaccinus*.

Gedaente Al ist dat CLUSIUS in sijne beschrijvinghe twee soorten van dese wilt vertoonen ; nochtans heb ick geen verschil connen bevinden hoedanighe neersticheydt dat ick ghedaen hebbe , soo dat dese dry figuren hier naer het leven sijn aenghewesen , te weten , een kleyne met een groote , ende een omghedraeyde. Dese dry figuren sijn op de selve forme , grootte , wijde , hooghde van hoet , dichte en lenghde van stele , ghelijck de selve altijd in het leven haer vertoonen : haer bovenste vel is uyt den bruyngrooyen , als met eenigh saffraen ghemenght : onder hebben sy vast wit grau plues : den hoet is wat taey en vast van stof. Den stele is rosch grau , van binnen vol en vast.

Tijdt en plaetse. Noch is dit een laete soort van den Herft : sy comen veel te voorschijn aen de canten van de grachten , in de velden , ende oock somwijl onder de speurri , ende in de weyden.

Fungi goet voor de beesten. Van dese seght den voornoemden schrijver , dat de koyen seer geiren eten , ende haer niet schadighen : nochtans beschrijft hy de selve als een quaede voor de menschen. In Brabant sijn dese seer weynich te vinden , nochtans heb ick de selve dickwils ghehadt , doch ick meyne dat CLUSIUS in dese bedroghen is , ende qualijck aengheteekent heeft , aenghesien dat de selve beesten seer geiren mijne dertiende goede , (dat is den *Slacken stamper*) eten , de welke dickmael bruyngroodt is : want dese tegenwoordighe quaede is seer doodelijck ; soo dat ick niet can aennemem , dat

dat de koyen dese etende sonder onghesontheydt blijven souden : oft het soude kunnen wesen , dat soo weynighe ende kleyne portie in soo grooten lichaem niet hinderlijck en is : oft dat haer oock van de natuer bekend sijnde dese Fungi , haer als een ghenees middel conde dienen ; ghelijcker-wijse dat den mensch veele venijnen ghebruyckt als medecijn. Het verborgen der nature is my hier in onbekent, alsoo het oock can sijn, dat dese aen de koyen geen venijn en is, het gene aen de menschen, oock aen de schapen en geyten nochtans hinderlijck wesen soude, ghelijck in verscheyde kruyden bekend is.

Den weetgierigen Leser wort hier een selsaeme Fungi naer het leven voor ooghen ghesteldt, de welcke ick bevonden hebbe in het jaer 1671. den elfsten September, de welcke ick by geene schrijvers bekend vinde. Dese heb ick *De omghekeerde puystachtige quaede Fungi*, in't Latijn *Fungus perniciiosus inversus pustulatus* ghenaemt.

Haer schotel is boven inwendigh hol, teghen de naturelijcke ghewoonte vande andere Fungi, de welcke boven rondt ende verheven sijn. Dese is seer ghelijck aen een omghekeerde muts, ontrent dry duym wijd, in welcke holligheyt sy seer effen en bruyn van couleur is, meesten-deel in de midden beset met vele witte uyt-wendighe puggelkens. Aen de buytenste cant is sy niet anders als sneeuw wit plues, het gene soo dicht nefens den anderen staet, als de ooghen sien can : welck plues vast staende is teghen den voornoemden bruynen gront, soo dat dese geen vleesch te coop heeft, behalven in den gront, ontrent den stele, al waer het oock wit is.

Den stele is dry duym lanck, ende gheenen kleynen vinger dick, van buyten wit, en van binnen ghelijck hol, met een weynigh wit teer mergh in. Onder aen den wortel heeft sy als eenen boordt oft omgheslaghen zoom : ende inde midden vanden stele is een wit lof-hanghende velleken : haeren stanck is seer swaer en onlijdelijck.

Op den selven tijdt en stondt is my dese met de letter E verscheenen, die ick noeme *De roffe ghescheurde stinckende Fungi*, in't Latijn, *Fungus rufus lacerus foetens*.

By naer twee duym is den hoet breedt, seer scherp hoogh verheven, seer ghescheurt en ghesneden van het bovenste vanden top tot onder aen den randt, al waer sommighe cloven noch vast sijn. Sy heeft een grau rosch van couleur, soo wel boven als het binneste, cort plues. Den stele was bynaer dry duym lanck, ende als een ghemeyne schrijfpenne dick, heel wit en vast van vleesch, maer seer stinckende. Ick gheloove, als die langher had ghewasschen, grooter soude gheworden

58.

D

Naem

Gedaente

59.

E

Naem.

Gedaente

60. den hebben, ende meerder doorsneden ende ghescheurt sijn.

F **Naem.** CLUSTUS beschrijft hier sijn eerste van sijne seventiende, die hy in't Hooghduytsch **Dor greyllen** noemt, van welcken naem de uytlegginge my onbekent is, alsoo ick dese *De schadelijcke bruynne moeder Fungi*, in't Latijn *Fungus maternus rufus perniciosus* noeme.

Gedaente. Tot voldoeninghe van den Leser sijn hier twee figuren uyt den gheschilderden boeck van CLUSTUS naer ghetrocken, ende uyt den selven beschreven; want ick by mijne ghedachten dese noyt anders ghesien hebbe.

Volghens het schrijven van den selven CLUSTUS, soo is den hoet van dese Fungi neghen duym breedt, dat is, een groote spanne van den duym tot den kleynen vingher, het welck hy *Dodrans* noemt. Daer nochtans sijne figure maer vier duym gheschildert was. Desen hoet is plat en inghetrocken, seer bruyn, ghelijck de bruynste castanie schellen diemen vinden can, treckende seer naer by het swert: in de midden boven den stele met eenigh vuyl geil besmoddert: den randt is seer aenghenaem onder omgheloompt, ende sy is onder beset met cort en vast plues, het welck sijn beginsel uyt een derdedeel van den stele heeft, ende groengeil van couleur is, zijnde het selve seer recht neffen elckanderen. Den stele is van den selven couleur als de schotel, dry duym lanck, ende eenen kleynen vingher dick, aen welck onderste der selver steel altijt een kleyn uyt schiet ende ionck voortscomt, als een lanckachtigh ovael schijfken, een weynigh lichter van couleur als de groote. Dit is oock een laete van den Herft.

61.
G
Naem.

Hier is nu een tweede van de twelfste quaede van CLUSTUS, die hy den naem van **Fliegen Schwammen** in het Hooghduytsch gheeft, dat is, de *Vlieghe Fungi*. Dese behoorde tot onderscheyt vande naevolghende ende meer andere *Vlieghe Fungi*, de *Purpere ghevelechte met het swart plues* te heeten, in't Latijn *Fungus purpureus maculatus strijs nigris*.

Ghemeynelijk is den hoet van dese Fungi niet gheheel rondt, maer meer lanckachtigh, oock den randt uyt en in gaende, wat meerder als dry duym breedt, altijt boven een weynigh in ghetrocken: welck velen met verscheyde coleuren bevelekt is, waer van het meeste purper is: de andere sijn grau, bleeck purper, saffraen-geil, bloedt-roodt, en andersins. Onder is sy met swart plues dicht beset vande stele tot aen den randt vande schotel. Den stele is de lenghde ende de dicke van eenen kleynen vinger, aen het onderste wat dunder, bleeck geil rosch van buyten, van binnen grau ende seer ondeughende.

Vergif
voor de
vlieghe.

Dese Fungi eten de vlieghe soo graegh als suyker, niet teghenstaende dat

dat sy haeren smaeck met haer leven uyt blusschen, alsoo dese Fungi groot fenijn en doodelijck sijn.

In September en October sijn dese in de bosschen over al veel te vinden, besonder in het lant van Lutsenborgh, ende ontrent Luyck: in Brabant sijn dese oock meer als ghenoch, maer sijn aen de boeren ghenoch bekend.

Van al de beschrijvers der Fungi wordt dese tweensestighste de Knop Fungi ghenaemt, welcken naem ick niet en sal verdooven: maer om diesel wil dat ick noch een knop Fungi ghenaemt hebbe, soo sal ick dese de Knop Fungi met den ghedraeyden stele noemen, in't Latijn, *Fungus nodosus pediculo tornato*.

Het lichaem van dese en is gheenen hoet, oft schotel, maer eenen rechten fatsoenelijcken knop, met eenighe vlacke puttekens en heuvelkens, uyt en ingaende: den selven knop beslyt sijnen stele seer vast in sich selven, ende is anderhalven duym dick, ende somwijl twee duym: hy is seer ghemengelt van couleur, als wit, bruyn en rosch te samen. Al ist dat desen Knop selden een weynigh open gaet, soo is hy even wel van binnen hol, met eenigh heel teer dun grau mergh in: den stele is eenen duym dick, en twee duym lanck, onder een weynigh dunder, met een puntken daer hy mede in de aerde staet, ende den selven is op twee plaetsen met seker ronde ringhikens bewasschen, ghelijck de figure hier naer't leven vertoont: den stele is van den selven couleur als den knop.

Dese is de derde van de dryentwintichste quaede van CLUSIUS, ende van IOAN. BAUHINUS sijne achtenvijftighste.

Ontrent October, by de water straten, in de morasachtighe weggen, ende uyt rotte boomendie in het water en morasch ligghen, comen dese veel te voorschijn.

Tijdt en
plaets.

62.

H

Naem.

Gedaente

HET VII. CAPITTEL.

Beschrijvinghe van verscheyde schadelijcke roode Fungi, soo groote als kleyne, ende besonder van de vlieggen Fungi.

Ghelijckerwijs de swerte aerde ons soo menichvuldighe aenlockende schoone coleuren der bloemen vertoont, van ghelijcken brengt sy seer schoone roode en blifende aenghenaeme Fungi te voorschijn, wiens schoonheydt vol bedrogh en fenijn is. Ende ghelijck de schoonheydt der redelijcke creatueren dieckmael een doodelijck vergif der zielen

Nom. 22. is; soo sijn meestendeel dese Fungi een schoon en soet aenlockende vergif voor de beesten, besonderlijk voor de vliegghen, de welck met eenen graghen ongheregelden lust hier op vallende, haer te bersten snoepen, oock van het minste sap dat sy hier uyt suyghen: waerom ick dese. 63. Dry naervolghende soorten Den doodelijcken vliegghen heunigh ghenacmt hebbe, in't Latijn *Mel muscarum venenosum*. Dese worden van TRAGUS, VALERIIUS CORDUS IN DIOSCORIDEM, in't Latijn *Fungi muscarii*, dat is, *Vliegghen Fungi* gheseydt, ende in't Hoogh-duytsch *Fliegghen schwammen*. Het onderscheydt in dese dry achtervolghende *Vliegghen Fungi* is seer verscheyden van elckanderen, het gene in jeders bysondere aenwijssinghe sal claerelijck ghesien worden: waer van dese eerste de vierde vande twaelfste is van CLUSIUS.

Gedaente Dese en verthoont haer noyt alleen, als met haer tweede, vande welke, als de volwasschen ende alder grootste haer laet sien, is den hoet vijf oft ses duym breedt; ende de kleyne jonghe, uyt spruytende ghelijck eenen ronden knop, is twee duym breedt, doch te samen vanden selven bloedt rooden colour: ende den stele naer advenant dunder en corter, nochtans uyt eenen crop vanden wortel voorts-comende: ghelijck de letter A hier aenwijst.

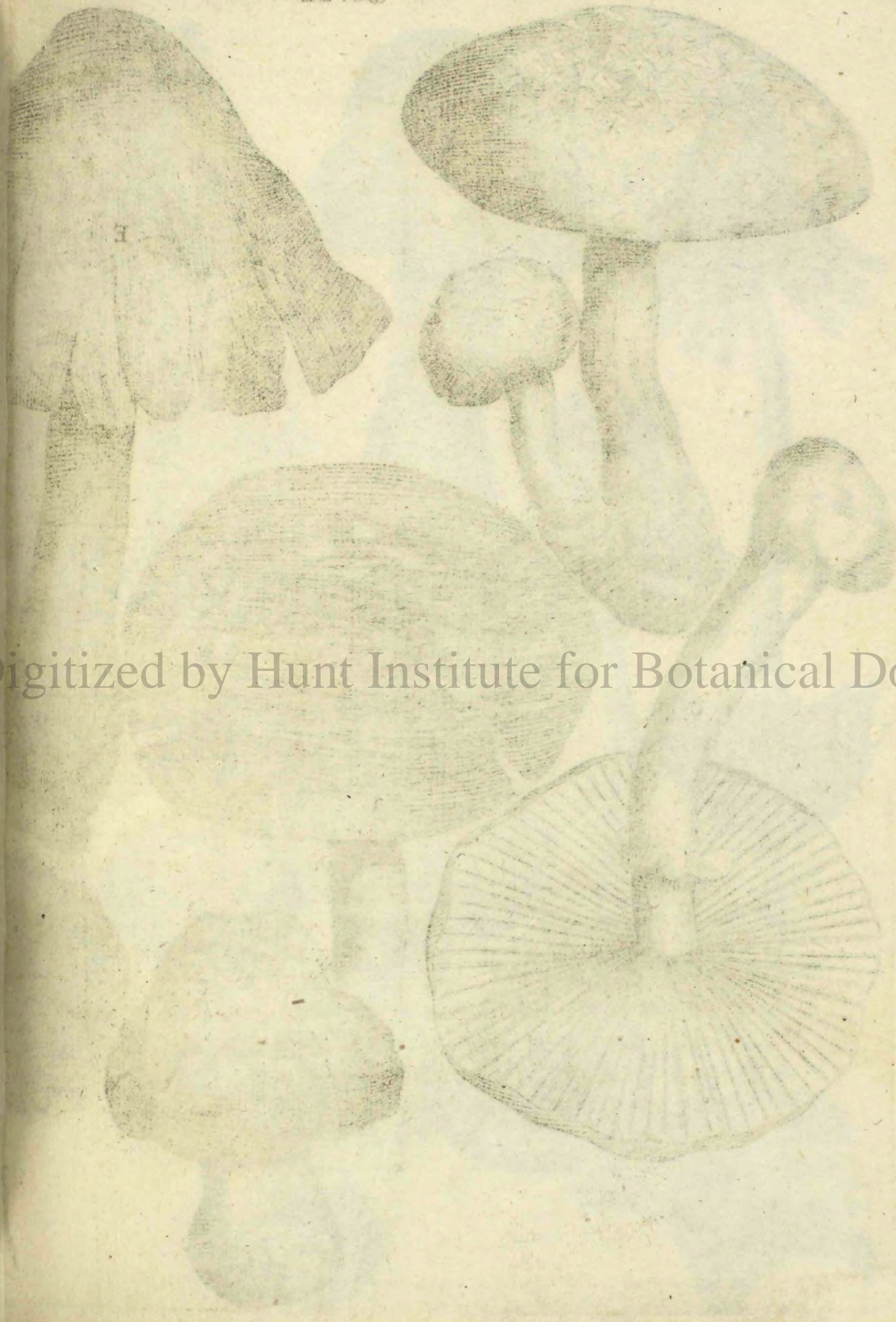
Den grooten hoet is seer rondt hoogh opgheswollen, ende schoon bloedt roodt; dogh soo roodt niet als de jonger, de welke met vele uyt den witten vleckxkens ende duyfter baerdeken, door malcanderen getoghen sijnde, bevleekt is. Onder is den hoet met dick swart lanck plues bewasschen. Den stele is dry duym en half lanck, en eenen duym dick, maer aen het onderste deel als eenen knobbel, veel dicker, ende als omghesoomt: welcken knobbel met dicke swarte voren in sijnen omvanck doortrocken is.

Tijdt en plaets. Dese wordt in de capbaer bosschen in de maendt van Augusti veel ghevonden, want ick dese in de gheseyde maendt ontrent Beirlaer, een Dorp ontrent Lier, in't jaer 1669. veel ghevonden hebbe.

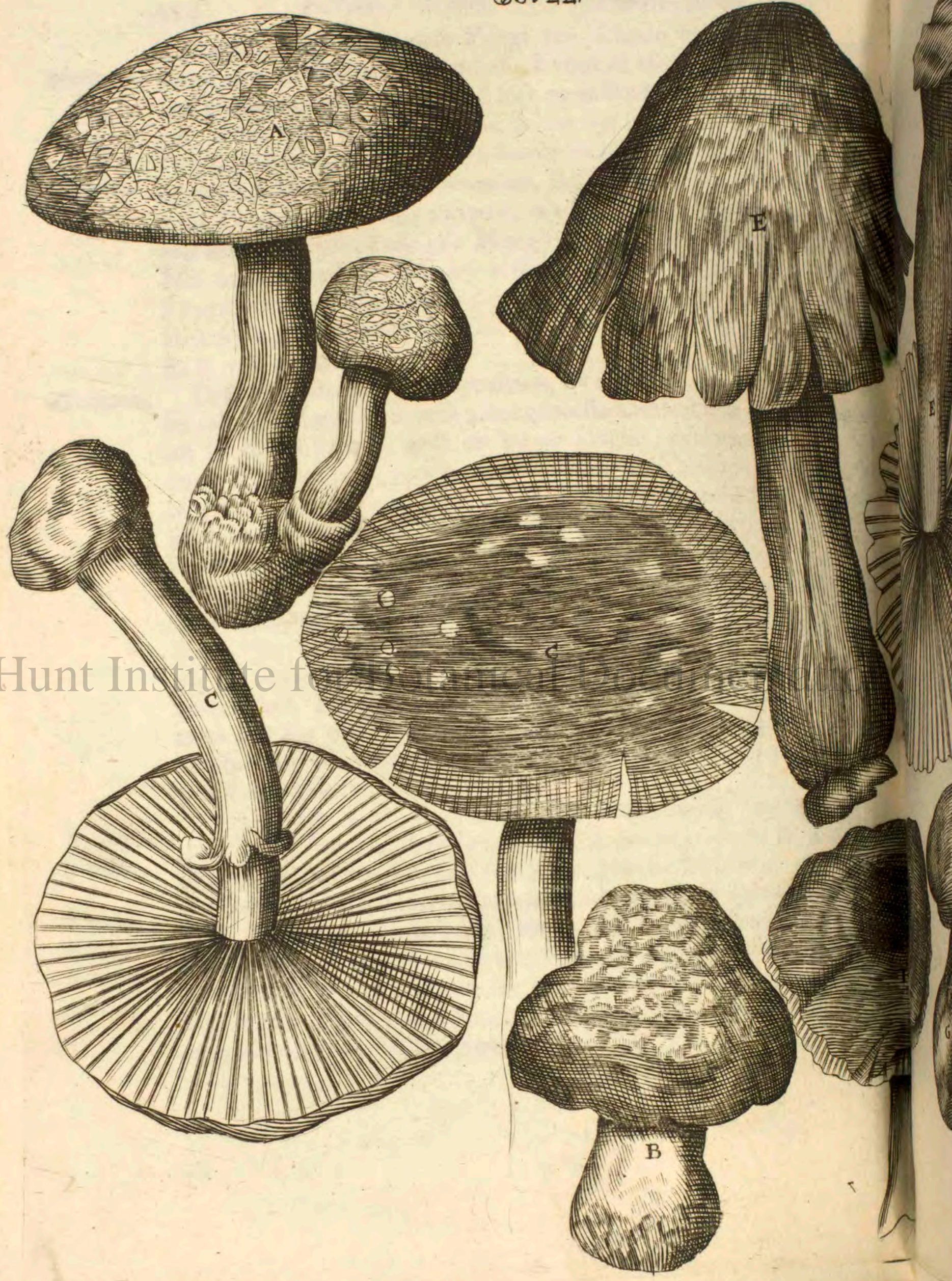
Kracht ende werckinge. Ontrent Franck-foort in Duytsch landt, en elders daer ontrent, brenghen de boeren dese te coop, om dieswil sy wel weten dit een vergif voor de vliegghen is: ende de selve al daer in stucken ghebroken oft ghesneden sijnde, worden de selve stucken voor de vensters der saletten, wincfels, keuckens gheleydt, alwaer de vliegghen en horsels comen opsitten, ende etende, daer neffens dootd vallen.

ede Deel,
on en soer een
vlieghe, de welck
de, haer te betien
uyghen: waerom
ghen leuigh ghesam
orden van T a a c
Fungus muscari, da
Flieghe (Schu
nde vliegen Fungus
bysondere scrijve
ste de vierde vlie
t haer tweede, waer
haer laet sien, is do
he, uysforuytende
doch te lamen vanden
r advenant dunderen
voorts-comende: ghe
opgehooven, en
onger, de welcke me
kens, door malen
et met dick swart
lanck, en eenen
obbel, veel dicker
swarte voren in
de maendt van
maendt ontrent Bo
evonden hebbe
en elders daer ont
sy wel weten in
stucken ghebro
de vensters der
en horfels come

2270

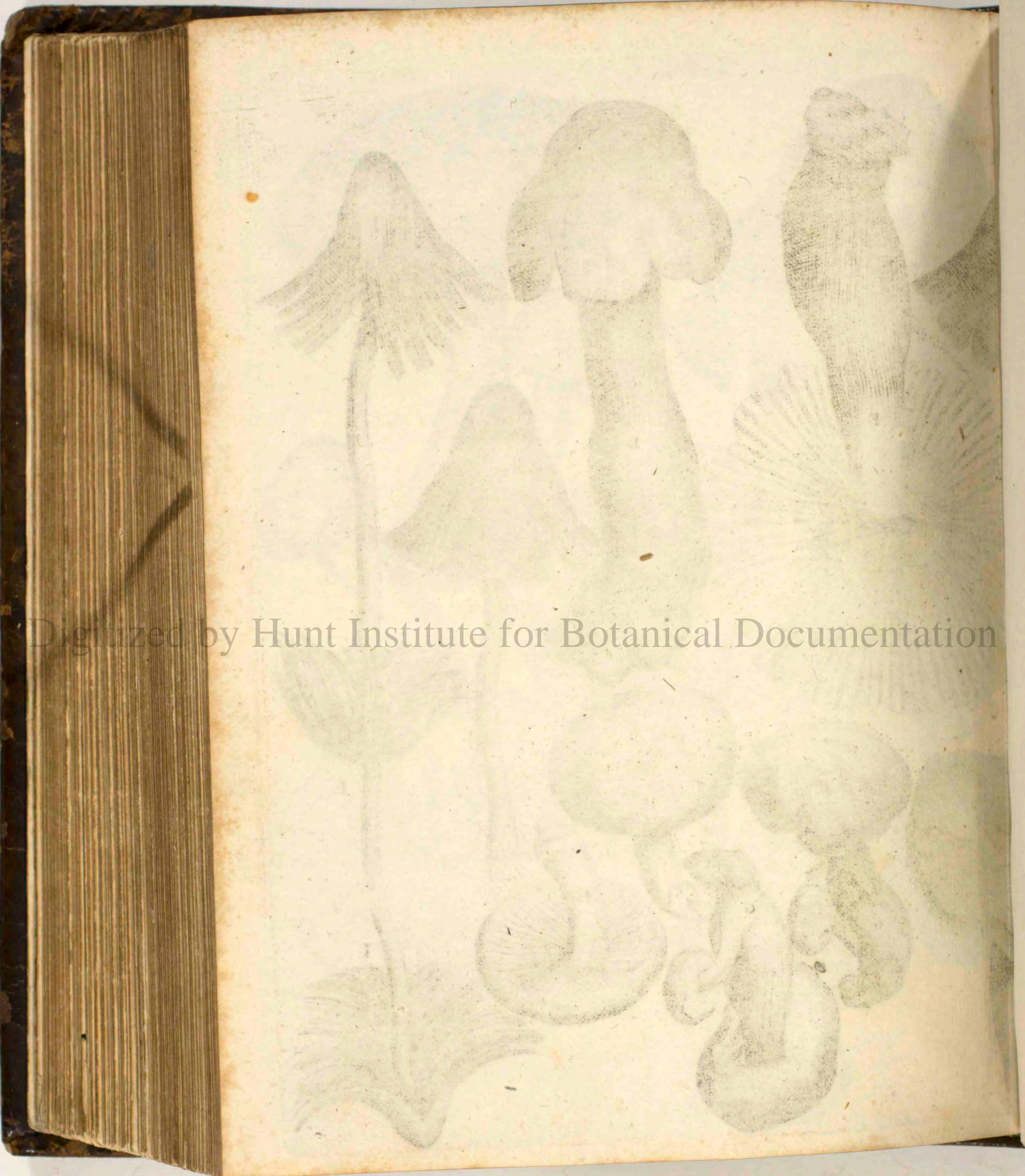
Digitized by Hunt Institute for Botanical Documentation

Digitized by www.hortusbotanicus.com for Botanical Documentation

Digitized by Hunt Institute for Botanical Documentation

Digitized by Hunt Institute for Botanical Documentation

Digitized by Hunt Institute for Botanical Documentation

Digitized by Hunt Institute for Botanical Documentation

Handysfonghe

De twee

De twee vlieghen Fu
... roodt coleur
... minutus
... met twee
... en de selve v
... knobbel met d
... als wannee
... hooghde m
... daer naer loodat
... C hier
... kumpken is fer
... en puyften ver
... patten hoer lo
... coleur, welke
... kens sich ver
... an den ran
... het welck
... gebroken sijn
... eenen halve
... vande goede
... dat is, vijf
... dick, an
... van buyten
... ootheydt binne
... gheselt he

D

Cassus is dese m
... de welke by
... vlieghen Fungi b
... ick hier va
... naer het leve
... Fungi met

De tweede vlieghe Fungi.

64.
BC

Naem

Dese tweede vlieghe Fungi heb ick om de naerbeschreven reden van haer roodt coleur, de *Fermillioene vlieghe Fungi* ghe-naemt, in't Latijn *Fungus muscarius miniatus*.

Gedaente

Al ist dat ick dese met twee verscheyde letters aenwijfe, soo sijn dese dry figuren een ende selve vrucht: wel verstaende, dat desen kleynen toe ghesloten knobbel met de letter **B** het eerste wesen ende voortcomen aen-wijft, als wanneer sy maer eenen grooten duym breedt is, ende vande selve hooghe met soodanighen dicken corten stomp, uyt den welcken daer naer soodanighen langhen steel comt te groyen, als de neffenstaende met **C** hier aenwijft.

Dit cleyn klompken is fermilioen-roodt van coleur, met menichte witte pocken en puyften vervult, het welck soo groot wordt ende uyt-waest, dat den platten hoet somtijts vijf duym breedt is, met het gheseyde roodt coleur, welke voorseyde pocken, in eenighe witte en swerte ronde pleckskens sich verandert hebben; ende den selven hoet is als dan met cloven aen den randt ghescheurt. Onder is de schotel seer wit, vol grauw plues, het welck met een wit vel heeft beset gheweest, dat aen den stele, afgebroken sijnde, vast ghebleven is.

Den stele is eenen halven voet lanck, de selve maete ghelijck op de eerste plaete van de goede Wey campernoelien in het eerste Deel aenghewesen staet, dat is, vijf duym en een half: en desen steel is eenen goeden vingher dick, aen het onderste van den wortel met eenen ronden knobbel, van buyten en van binnen wit, in haer ionckheydt vast, maer in de outheydt binnen hol, soo dat ick tot volle kennisse hier dry figuren neffens ghestelt hebbe, de welke met **B** en **C** aengheteeckenent sijn.

De derde vlieghe Fungi.

65.

DE

Naem.

BY CLUSIUS is dese mijne derde, sijne vijfde van het twelfde quaet geslacht, de welke by den selven niet anders als met den voorseyden naem van *vlieghe Fungi* bekendt is. Van dese heeft CLUSIUS gheene figuren, waerom ick hier van ghelijcken, als van de voorgaende, wederom dry figuren naer het leven ver-toont hebbe: ende sy is van my ghe-naemt, *De rosse vlieghe Fungi met den dicken steel*, in't Latijn *Fungus muscarius subrusus pediculo crasso*.

In

Gedaente In gheen ghedeelte heeft dese met de voorgaende eenighe ghelijckenis, alsoo dese in haer eerste opcomst soo langh van stele sijn als sy in haere volle waschdom becomen connen, aen het onderste seffens dick, maer in de midden en boven veel dunder: op haer dunste plaets eenen grooten vingher dick, ende onder by naer eens soo dick. Dese stelen sijn ghemeynelijk in haer volcomentheydt vijf duym lanck, ende ghemeynelijk wat krom, buyten als rossche pot-aerde van colour, met eenighe grauwigheyt ghemengelt, van binnen grau en voos van vleesch, heel flauw en laf van reuck.

Den hoet in haer eerste uytcomen is van wesen als de letter D hier aenwijst, ontrent twee duym hoogh en breedt: maer volwasschen sijnde, is hy onder vijf duym en half breedt, ghescheurt en ghesneden in den randt: den selven is heel scherp hoogh verheven, seer ghelijck aen een Parasol: haer colour is soo vrent en onghemeyn, dat het by naer niet te beschrijven is: haer meeste colour is seer aen pot-aerde ghelijck, met roodt, bruyen, en met vuyl doncker geil oft ros beveleckt: haer leelijck colour betuyght ghenoechsaem haer ondeught. Den hoet is heel dun van stof, by naer geen vleesch aen hebbende, niet anders als seer dick, lanck swert plues, waer tusschen datmen eenen donckeren purperen grondt siet vertoon. Dese is de randen van den hoet niet ingheslaghen, maer seer scherp en dun.

66.

F

Naem

Wederom heb ick in het jaer 1671. in de maendt van Iunij ontrent Antwerpen dese naer beschreven Fungi bevonden, de welcke ick *De roode navel Fungi* ghenaemt heb, in't Latijn *Fungus umbilicosus ruber*.

Gedaente

Ick soude dese Fungi in den eersten voor een goede aenghesien hebben, als wanneer haer eerste wesen den hoet eenen duym breedt was; maer als dese tot smorghens op mijne tafel gheleghen hadde, was sy dry duym gheworden, ende foodanigh, dat haer plues rondtsom den randt uytghewasschen was: welck uytwasschen, ende uyt der aerde sijnde, een groot teecken van quaet is: want al ist dat oock onder de goede eenighe veranderingh gheschiet, soo en gheschiet de selve in soo corten tijdt niet, noch soo merckelijck in grootte oft veranderingh; het welck ick met grooten aendacht bespeurt hebbe. Den hoet is met eenen put in ghetrocken, ende schoon bloedt roodt van vel, van onder sneeuw wit plues, ende niet dick van stof. Den stele is sneeuw wit van buyten en binnen, twee duym en half lanck, ende eenen kleynen vingher dick.

67.

G

Naem.

Op de selve plaets en tijdt heb ick dese *Purpere tweelingh*, in't Latijn, *Geminus purpureus*, ghevonden.

Gedaente

Het hoofdeken van dese is een duym groot, seer schoon purper oft lack:

lack : onder vol wit mergh, maer gheen plues als de voorgaende heeft : het selve mergh is met kleyne swerte vleckskens besprinckelt: den stele is by naer twee duym lanck, onder heel dick, en boven heel dun, als groen en bruyn geil van buyten, en binnen grauw. Dese is met een ionck aencomende Fungiken van het selve wesen ende ghedaente in al haer deelen, naer proportie als de groote : tot welcken eynde op dat den Leser soude voldoeninghe hebben, hier twee figuren met G vertoont sijn.

Noch sijn hier neffens twee figuren met H aenghewesen de eerste van de dryentwintighste van CLUSTUS, die ick *De kleyne purpere quaede* noeme, in't Latijn, *Parvus purpureus perniciosus*.

Dese is seer schoon purper, vermaeckelijck om te sien : het hoofden als een kusken verheven, eenen duym breedt, onder de randekens seer aerdigh omghecrolt, alwaer het wit plues met sijne strepen onderloopt. Den stele is eenen duym lanck, onder een swaenschacht dick, maer seer teer teghen het hoofden staende, alsoo het selve lichtelijck afbreekt : den selven stele is oock binnen wit en vast van stof.

Een twijfelachtighe tweede soort : de welke het ghetal niet vermeerderen en sal, al is sy even quaet.

Onder dese voorschreven soort sijnder menighen, de welke seer bleek roodt blofende en wit sijn, seer schoon en aenghenaem. Als dese ionck sijn, soo sijn sy meer voor een goede als voor een quaede te houden; oock al ist dat dese blofende oudt sijn, soo soude ick de selve voor een twijfelachtighe derren aenteeckenen, want als ick dese vier daghen bewaert hadde, soo en beerfden sy noch stanck noch blauwigheyt; hoe wel dat de selve weynigh stof tot het koken kunnen bybrenghen. Den sestiende September 1672. heb ick dese veel ghepluckt ende gheschildert naer 't leven.

Ghelijck ick van mijne twee voorgaende roode soorten gheseydt heb, dat sy in Junio van my bevonden sijn, soo nochtans comen de selve oock met dese teghenwoordighe ontrent October te voorschijn, ende ghemeenlijck op verotte plaetsen van modder, most, schimmel en diergelijcke.

Druck fout van Ioannes Baubinus.

Hier dient neerstigh bemerckt den grooten misslagh inde beschrijvinghe deser Fungi van IOAN. BAUBINUS, de welke dese quaede figuren by de beschrijvinghe van sijne negentiende goede stelt, ende nochtans de fout van

H

68.

Naem.

Gedaente

Tijdt en
plaets.

69.

I

Naem.

Druck-

selve

E e

69.

I K

Naem.

selve sijne derde van sijne dryenveertighste aenwijst, ende aldaer beschrijft: welke druck fout breeder te lesen is aen het eerste Deel, het tweede Tractaet, in het VI. Capittel.

Dese mijne negenensfiftighste, is van CLUSIUS de derde van sijne ses-tiende, ende van IOAN. BAUHINUS sijne derde van sijne dryenveertighste, de welke van my ghenamt is de *Hayrige Fungi*, in't Latijn *Fungus comatus*, oft de *rossche calotte*, *Coma fictitia rufa*.

Gedaente

Ghemeynelijk is dese den stele vier duym lanck, ende de dichte van een strooken, oock binnen hol: den selven is buyten rosch, oft als de careel steenen van couleur sijn. Op desen langhen dunnen stele is de forme van een hoogh verheven hoofdeken, ghelijck de dry figuren met de letter I en K hier neffens, naer het leven ghetrocken sijnde, seer naturelijck aenwijzen: tot welcken eynde hier dry verscheyden vertoont sijn. Dese sijn seer ghelijck aen de ghemaecte calotten, alsoo dese stoffe weynigh te gaeder cleeft, maer als met strenen, vlocken, oft kliffen hair van malcanderen bescheyden ende ghescheurt sijnde, van het selve rosch couleur als den steel is; de welke seer stinckende sijn. Sy schijnen van buyten met een vel te samen te houden, even eens als eenich hayr dat met water te gader ghestreken is, want sy onderwaerts oft van binnen eenigh plues oft strepen vertoonen, van den selven coleure als sy van buyten sijn; al ist nochtans dat CLUSIUS seydt, dat sy swerte strepen hebben, welke swertigheydt sy eerst becomen door haere bederffenisse: want ick van dese soorten van meichten verscheyden coleuren bevonden hebbe, volghens de nature van den gront daer sy uyt voortcomen: als by ondervindinghe dese teghenwordighe rossche ick bevonden hebbe op oude verstorven balcken, de welke langhe jaeren in eenighe huysinghe oft schuere gheleghen hadden, in de locht ghebrocht sijnde, door den reghen ende houtachtighe rottigheydt, dese daer uyt te voorschijn quamen.

Veranderingh.

Noch heb ick van dese seer aschgrauw oft grijsse bevonden, de welke van onder haer plues peck swert was: ende dese was haer gheboortplaetse, op eenen verschen mest hoop.

Veranderingh.

Andere, de welke geheel in alle haere deelen peck swart waeren, de welke buyten de locht in een kelder vol rommelingh van brandthout, het gene beschimmelt en rot was, voorts quamen.

70.

L

Naem.

Noch is onder dese een, de gene dickmaels averchts, oft met haer hair omghekeert te voorschijn comt, bynaer ghelijck een bloeme, maer meer ghelijck aen eenen bessem, waerom ick dese de *Bessem Fungi* ghenamt hebbe, in't Latijn *Fungus verruculosus*.

Dese

veede Deel,
enwijst, ende al
aen het eerste Deel

us de derde van
van sijne dryen
in't Latijn Zagen

lanck, ende de
is buyten rosch,
en dunnen stek
k de dry figuren

ghetrocken sijde,
dry verscheiden
e calotten, alsoo

nen, vlocken, r
scheurt sijnde, van
stinkende sijn. Sy

, even eens als
y onderwaerts of
n den selven colou

seydt, dat sy swart
men door haere
verscheyden colou

n gront daer sy
vordighe rolle
welcke langhe

ten, in de locht
rottrigheydt, dese
griffe bevonden,
de dese was haer

elen peck swart
mmelingh van
amen,
maels averechs,
er ghelijck een
ck dese de. Byen

Digitized by Hunt Institute for Botanical Documentation

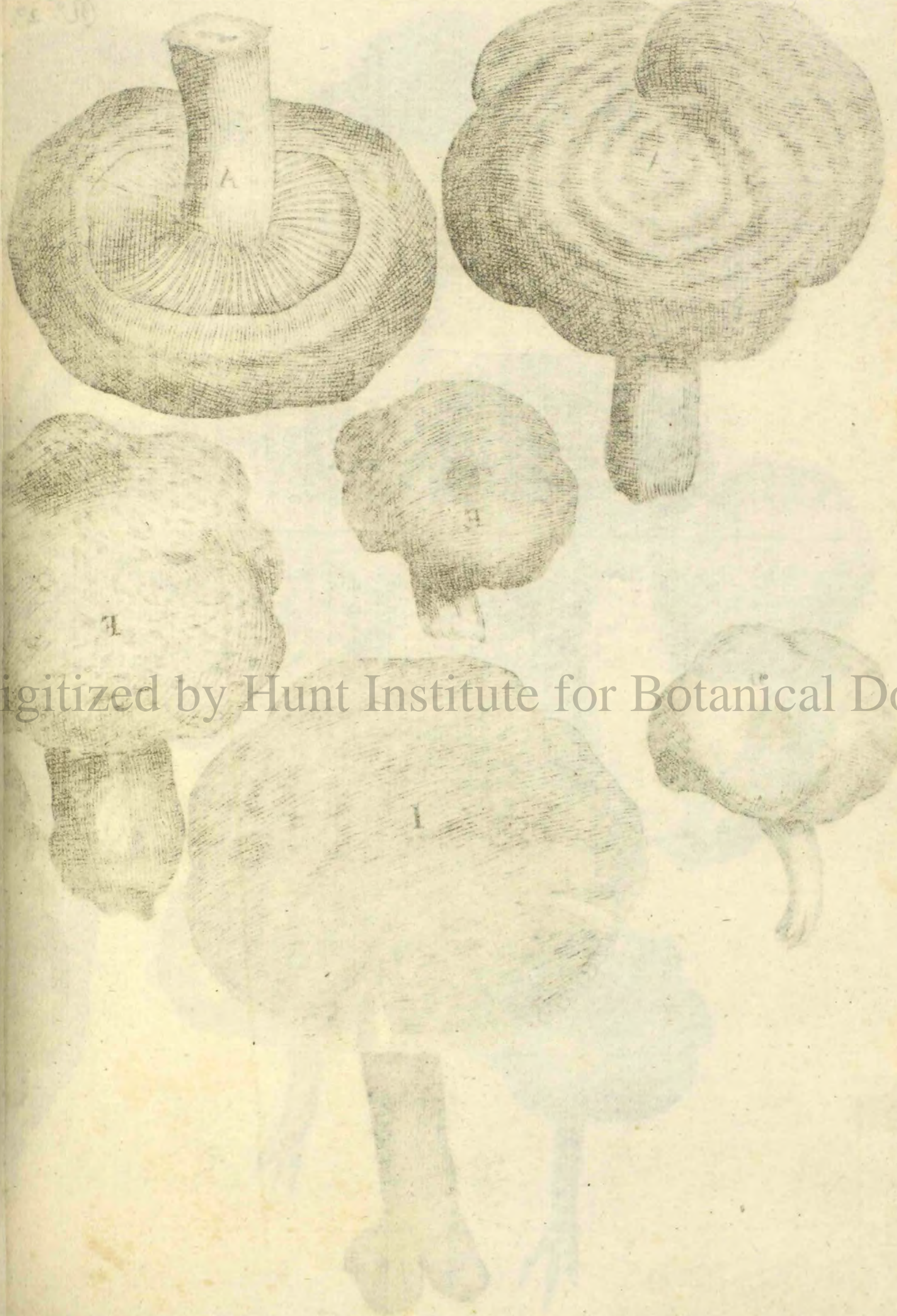

Digitized by Hunt Institute for Botanical Documentation

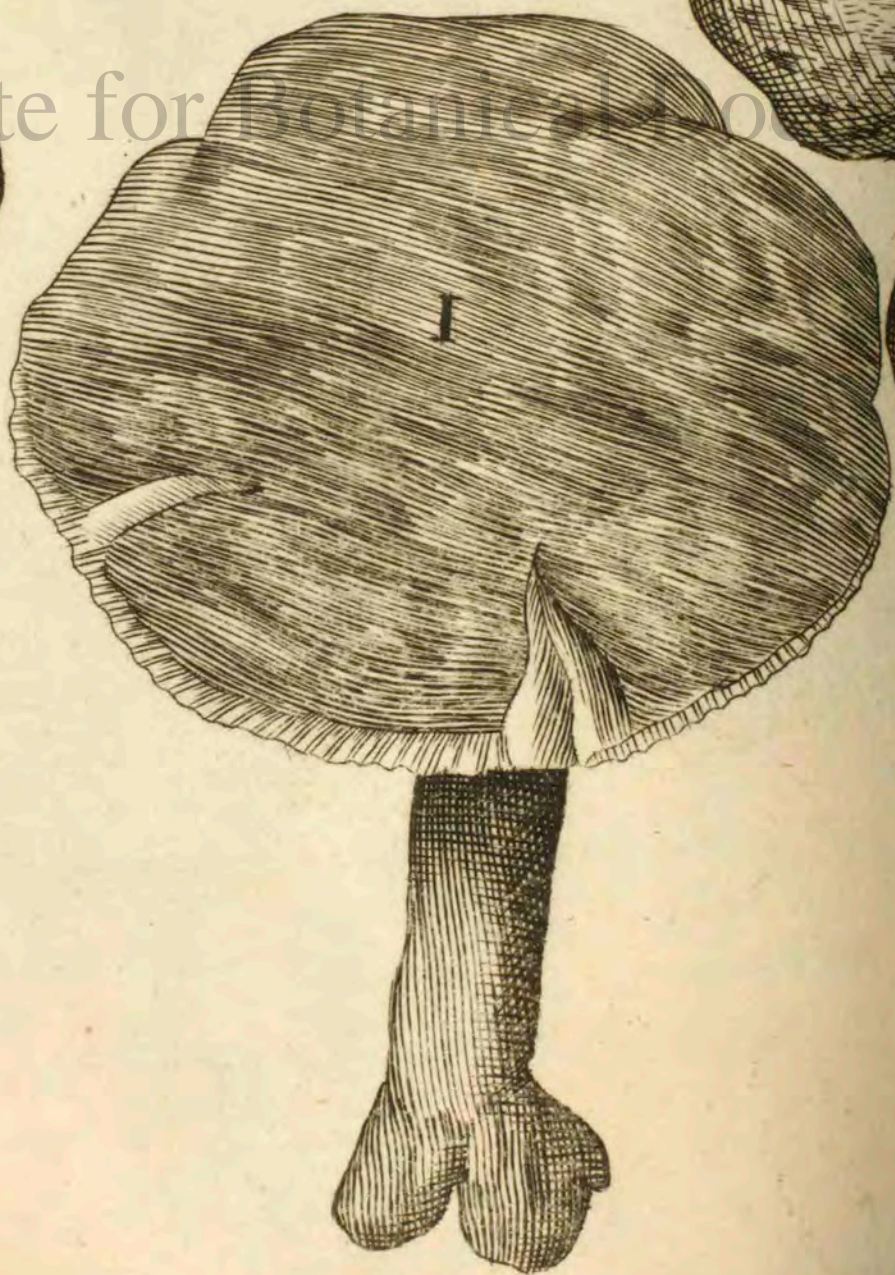
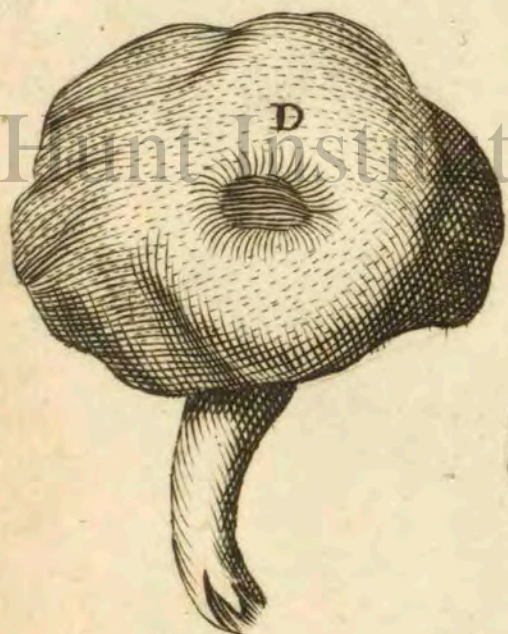
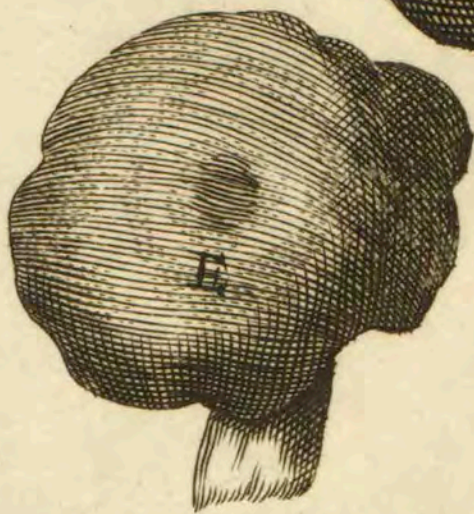
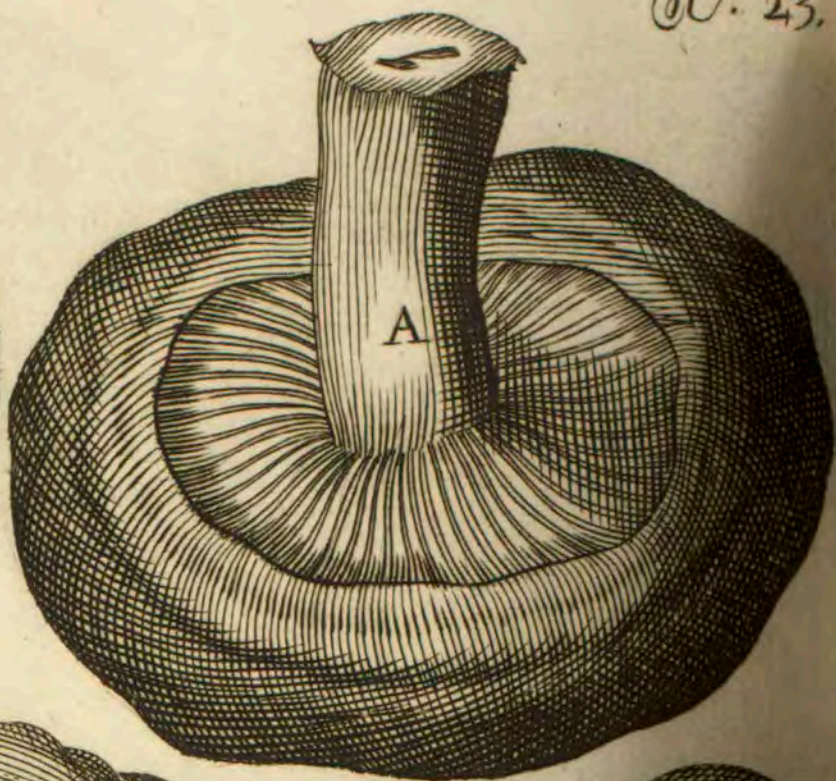
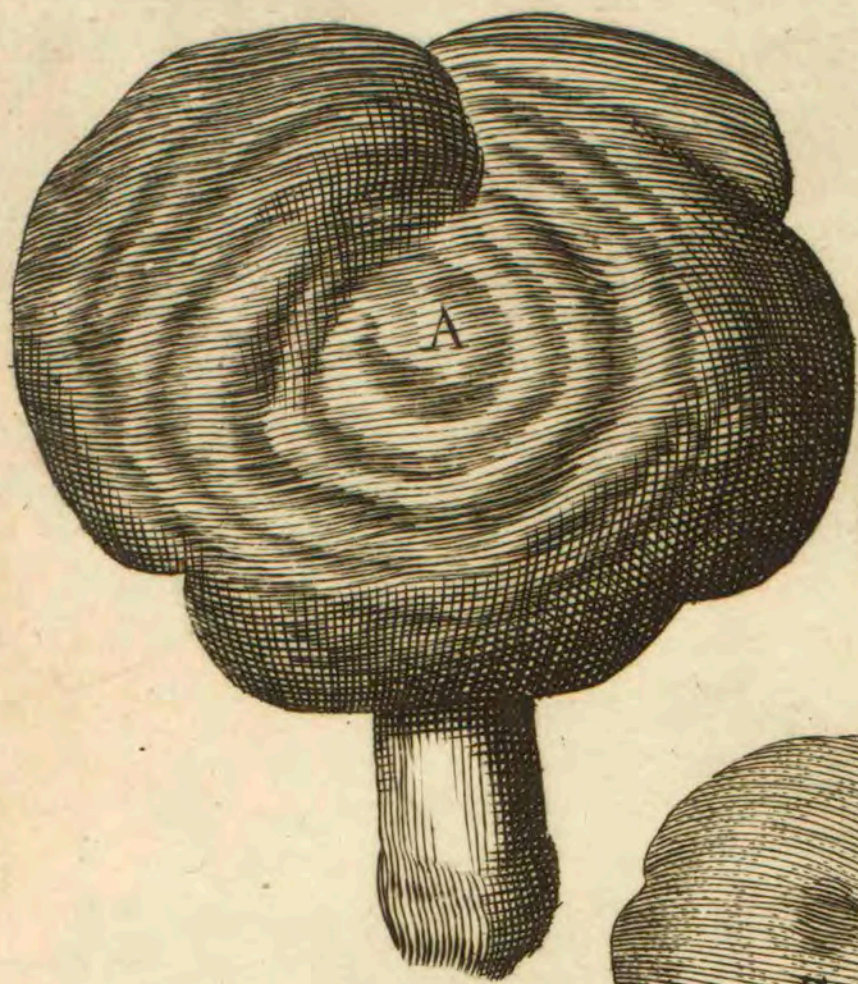

Digitized by Herbarium Institute for Botanical Documentation

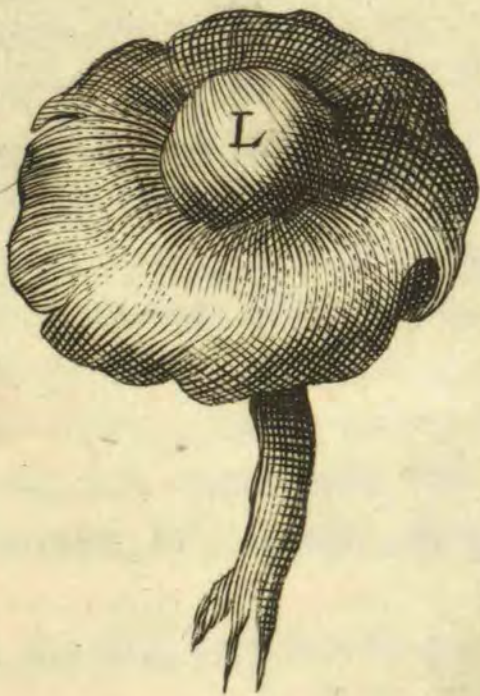
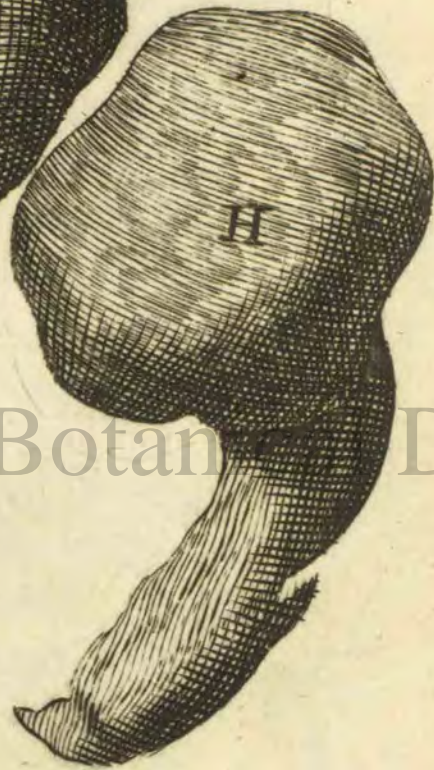
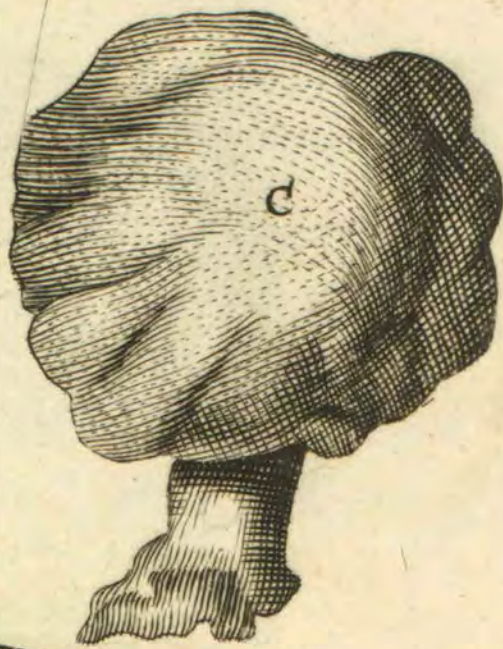
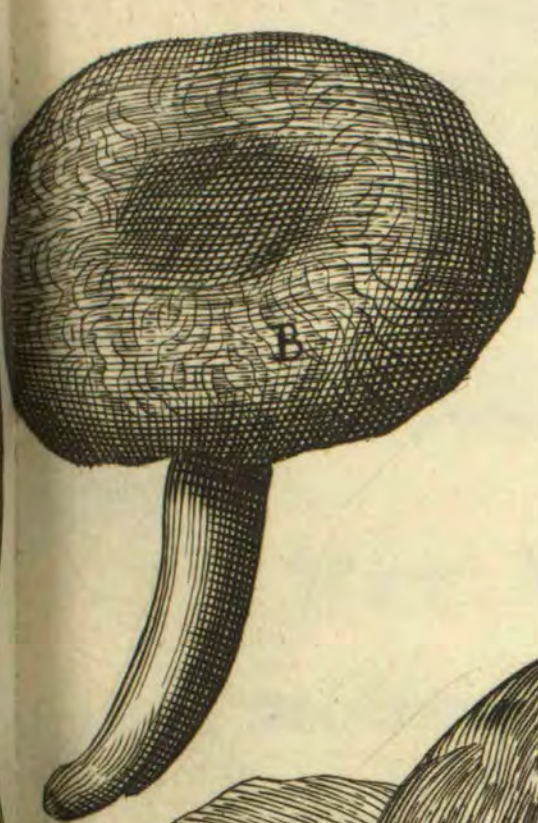
Digitized by Hunt Institute for Botanical Documentation

Digitized by Hunt Institute for Botanical Documentation

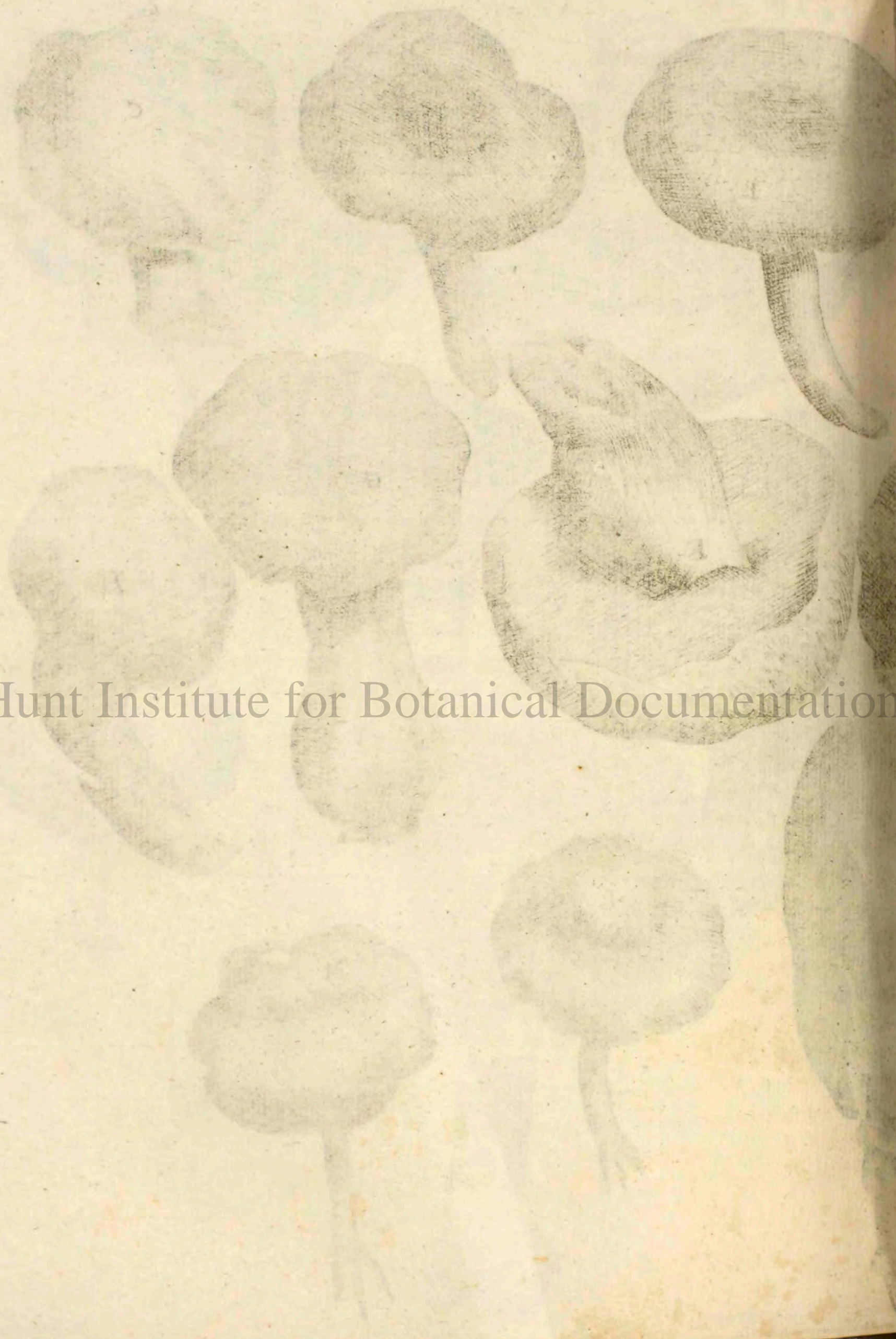

Digitized by Herbarium Institute for Botany

Digitized by the Institute for Botanical Documentation

Digitized by Hunt Institute for Botanical Documentation

Aenwysing
... gheen ander n
... de voorseyde C
... het als een vagh
... ter voor een dee
... van colouren
... dese comen o
... oock in d
...
HET V
... van sommigh
... de welke
... de eerste
... verichtste go
... de foute van ic
... de goede e
... dient dese b
... gleden te worde
... de negtiend
... onder een ghe
... figuren van de
... verenderticht
... gieren met A
... te eerst van mij
... 1673. als wan
... op haer beste v
... vrede dat CLU
... dat is *Quade* o
... *gamba*; dat is te
... by dese noch
... pade Fungi to
... welke filla
... docht dat ic
... *gambje* nemen
... becken dat d

Dese is van gheen ander natuer, noch in wesen van couleur, oft anderlins, van de voorseyde *Calotte*, als dat het hoeft met het hayr recht om hoogh staet als een vaghers hoeft, oft opstaende bessem, soo als de letter *L* hier voor een deel aenwijst. Voorders is sy aen alle de andere veranderinghen van coleuren, met de voorgaende medesuster onderworpen: ende dese comen op eene ende de selve plaetsen, en tot alle tijden te voorschijn, oock in den winter, in de mest-putten ende voechtighe kelders.

Gedaente

HET VIII. CAPITTEL.

Vervolgh van sommighe roode Fungi, met eenighe andere geile, de welke door my nieuw bevonden zijn.

A Enghesien de eerste Fungi van dese plaet seer ghelijck is aen mijne vierenvoertichste goede, voor de welke sy lichtelijck soude conuen (door de foute van scherpe kennis) ghepluckt worden, door welck mis verstandt de goede eetbaere een blaeme van quaedt becomen souden; daerom dient dese beschrijvinghe teghen de vierenvoertichste goede wel ghelesen te worden. Leest de eenentwintichste quaede van *CLUSTIUS*, ende de negentiende van *IOAN. BAUHINUS*, de welke sijne goede en quaede onder een ghetal van het selve Capittel stelt, alwaer de dry oneyghen figuren van de voornaemde *Calotte Fungi* te vinden zijn. Ende dese is de vierendertichste quaede van *GASPER BAUHINUS*. Dese neffstaende figuren met *A* en zijn by geene Schrijvers aenghewesen, alsoo ick dese eerst van mijn leven becomen hebbe op den 27. September in het iaer 1673. als wanneer ick de selve naer het leven heb gheschildert, om hier op haer beste voor ooghen te stellen.

Nom. 23.

Ick bevinde dat *CLUSTIUS* dese in het Hooghduytsch noemt, *Falsche gresling*; dat is *Quaede oft bedrieghelijcke Fungi*, in het Hongersch, *Fenjo alija gomba*; dat is te segghen, *De Fungi die onder de Mastboomen wasschen*: alwaer sy by dese noch twee sillaben voeghen, *Pem io*/het welck sy aen alle de quaede Fungi toeschrijven, dat soo veel te seggen is, als *Quaedt, ende niet eetbaer*: welke sillaben by de vierenvoertichste goede niet bekent en zijn. My docht dat ick met recht dese *De roode ruyghe ghemarmerde quaede Denne Fungi* moeste noemen, in't Latijn, *Fungus hirsutus marmoreus ruber perniciosus*.

71.

A

Naem.

Al ist saecken dat dese verscheyde personagien spelen in haer veranderlijck

Gedaente

derlijck wesen te vertoonen, soo nochtans sijn dese twee figuren in haer midden waldom ten toon ghestelt: doch in hoedanigh wesen de selve haer ten toon stellen, hebben vanden eersten af een roodt bleeck bloedachtigh kleet aen, het gene met de selve voorts groyt.

Dese eerst te voorschijn comende, hebben een steelken ontrent eenen duym lanck, ende een dun lidt vanden kleynen vinger dick, waer op dat een hoofdeken staet, eenen duym breedt, dick van stofende verheven, onder den randt seer wijdt omgherolt met roodt plues.

Haer tweede wesen is als de twee figuren met A hier aenwijzen, alsoo de selve naer de levende Fungi met eenen passer ghemeten sijn: selden is den hoet rondt, maer ghemeynelijck uyt en ingaende van randen.

In haer derde ende leste vertooningh is den hoet seer scharp, sonder eenighe ingheslaghen randen, uytghewasschen, als wanner den selven vier duym en half breedt was, boven beschildert bet bloedt roode ringhen, de gene den ronden circkel vande kanten, uyt en ingaende, vanden hoet volghen: tusschen welcke bloedt roode ringhen over handt vervolghens, oock witter oft lichter roode ringhen ghemengelt sijn, de welcke oock breeder sijn als de roode: soo dat dit seer ghelijck is aen seker teurcksche marmer, de welcke met een lichter soort, naer de const ghemengelt is. Onder heeft desen hoet seer vaste strepen van cort plues, dicht neffens den anderen, het welck seer schoon roodt is, bewasschen sijnde als sommighe rouwe netelen met scherpe rayicheydt, het welck even wel niet stekende is: somwijl sijn onder dese soo rouw bewasschen, als met hair becleedt. Van binnen is dese haer vleesch oock bloedt roodt: den stele is eenen ghemeynen vinger lanck, ende van die ghelijcke dicke: buyten meestendeel heel wit oft een weynigh grauw, maer binnen bloedt roodt, ende hol met een kleyn holte, als een strooyken dick, het welck seer swart is.

Op den tweeden dagh naer haere uytpluckinghe waeren sy seer inghekrompen, ende stinckende. Sommighe Schrijvers heb ick in ghedachten ghelesen te hebben, de welcke verhaelen, Fungi te wesen binnen roodt, de welcke oock melckachtigh sijn, het ghene ick in dese niet bevonden hebbe. Ick ben van ghevoelen dat dese eerder bloedt-achtigh sap als melck souden voorts brenghen.

Tijdt en
plaets.

Het is een laete soort vanden Herft. De voornoemde Schrijvers seggen, dat dese onder de Denne-boomen, dat sijn by ons Mast-boomen genaemt, voortscomen, ende al daer te vinden sijn, waer door sy den naem van *Denne fungi* in Hongarijen becomen: nochtans sijn de mijne gheen

gheen twee mijlen van Antwerpen in een Else bosken bevonden.

Dese teghenwoordighe Fungi, met al de andere, de welcke in dese plaete te sien sijn, heb ick den tsestiende September 1673. naer het leven gheteeckent en beschreven, van de welcke ick niet heb connen vinden, dat eenighe vande selve by jemandt bekendt is. Dit is *De violette ghemarmerde kleyne schadelijcke Fungi*, in't Latijn, *Fungus parvus violacius marmoreus perniciosus*.

Op dat den Leser can speuren, dat ick niet lichveerdigh een verscheyde soort van Fungi telle (het welck in dese van sommighe Schrijvers om merckelijck verschil soude connen gheschieden) soo sijn hier twee figuren met haer verschil in wesen en couleur voor een en de selve soorte bekendt en beschreven: want, Inden eersten soo en is in dese tot gheen verschooningh aen te nemen, dat de kleyne jongher als de groote is; want sulcks hebbe ick ondervonden van dese, dat sy even out waeren, ende op eenen nacht te samen voortsghecomen, die ick gheenen voet van elckanderen ghepluckt hebbe, &c.

Mijne eerste met **B** is den hoet twee duym breedt, den stele twee duym lanck, eene kinder kleyne vinger dick, onder heel spits; van buyten geil rosch, binnen geil grau van vleesch, heel vol en vast. Den hoet is een weynigh verheven, seer blinckende, schoon bleeck violet, met seker bleeck rosse schoone en teere marmering, in de midden met een rosse vleck: onder heeft sy geil groen mergh, het ghene seer cort is, ende nochtans buyten den randt vande schotel uytwaft, ten opsicht van haere dunne teere randen der schotel, de ghene niet ingheslaghen en sijn, nochtans is sy dick en binnen wit van vleesch.

De andere oft de tweede met **B** is den hoet maer een duym breedt, boven ingetrocken met een put, seer swart purper, ende op haere uytwendighste deelen bruyn purper, sonder eenighe ander coleuren gemengelt: den stele half soo dick als de voorgaende, haer mergh is lijmerigh en grau: nochtans eene ende selve vande andere. Den derden dagh waeren dese al te samen stinckende, en vol levende roode wormkens.

Dit is *De cleyne solferachtighe quaede Wey-fungi*, in't Latijn *Pradellus parvus sulfureus perniciosus*.

Noch heb ick dese cleyne Fungi, met **C** gheteeckent, in groot ghetal ghehadt, alles van een ende het selve wesen en fatsoen, als volght: den hoet eenen duym groot, dat is de ronde van eenen schellingh, gheheel inwendigh wit en vast van vleesch, boven met een bleeck geil vel becleet, onder met veel dick en lanck rosch plues oft strepen, maer geen mergh: den stele ontrent eenen duym lanck, ende als eenen kinder vinger dick,

72.

B

Naem:

Bemerc-
kinghe.

Gedaente

73.

C

Naem.

Gedaente

ende onder aen den woltel met een dicker knobbelken : den selven was buyten en binnen heel wit van colour, ende in den eersten was den selven stele binnen vast en vol, maer door den ouderdom was hy binnen hol gheworden : welcke stoffe haer selven door het drooghen rondtsom te gader treckt, ende alsoo dese holligheyt veroorsaect. Even wel heeft desen steel, noch den hoet, open-gebroken sijnde, gheene blauwigheydt noch rossigheydt, noch eenighen stanck becomen, want den geur was niet on-aenghenaem, soo dat ick van ghevoelen ben, dese by de Savoyaerts niet quaet wesen souden, hoe wel dat haere stoffe weynigh by can brenghen tot de maeltijt.

74.

D

Naem.

Een tweede geile mede-suster, die ick de *Kleyne Saffraen Fungi* ghe-naemt heb, in't Latijn, *Fungus croceus parvus*.

Gedaente

Den hoet is eenen schellinck groot, dun van stof ende schoon saffraengeil, oock het plues, ende den stele is in alles van binnen en buyten saffraen colour, ende is anderhalven duym lanck, ende als een stroo soo dick, onder met een clofken oft slipken, van binnen hol, ende seer stinckende.

75.

E

Gedaente

Noch een derde soort, waer van den hoet van de selve ronde van eenen schellinck is, maer seer hoogh verheven als een kusken, bruyt rosch, geilachtigh, den randt rondtsom fraey omghesoompt, waer dat schoon grauwig-geil cort plues met strepen teghen groyt. Dese is de dickste van vleesch, ende binnen grauwig, den stele een cleynen vingher dick, ende anderhalven duym lanck, binnen hol en stinckende.

76.

F

Naem.

My docht, dat ick dese sesenseventichste niet beter aen de ooghen der menschen conde kenbaer maecten, als de selve aen te wijzen door haere naturelijke coleuren by den padden steen, de welcke van sommighe mans persoonen als eenen vingher-rinck (in het gout staende) ghedragen worden, de welcke door den grooten ouderdom der padden in haer lichaem groyt, ende voor seker qualen, van sommighe oude Schrijvers, als een behulp-middel wort ghepresen. Dese steenen sijn aschgrauw, met menighvuldighe lichte grauwe tickelkens besprinckelt, ten uystersten ghelijck aen sommighen grauwen vremde marmer steen : alsoo ick van dese padde steenen verscheyde ghesien hebbe, uyt welke reden dese *Fungi* van my den *Padden steen* ghe-naemt is, in't Latijn, *Lapis bufonis*.

Gedaente

Het is seker, dat het uytwendigh colour van dese *Fungi* in het ghe-moet der menschen gheen goetd ghevoelen can veroorsaecten, al is het fatsoen van den hoet oft schotel eenichsins gelijk aen mijne tweentwintighste goede eerbaere, soo van dicke, van vleesch, ronde, verheventheydt, als mede de maniere van mergh. Somwijl is den hoet vier duym

duym breedt, maer selden soo groot, met een aschgrauw vel overtoghen ende besprinckelt oft ghemarmert, ghelijck ick voor desen van den *Pad-den-steel* gheseydt hebbe: haer mergh is seer dick, lanck en sacht, van het selven aschvervigh coleur, het welcke buyten den randt der schotel uytwascht.

Den stele is dry duym lanck, onder twee duym, en boven eenen duym dick, van buyten het selve coleur als het mergh, maer van binnen wit, doch seer sacht en plat van vleesch, het ghene seer haest blauw en stinckende wordt.

Mijne teghenwoordighe sevenenseventighste heb ick *De bruyn grauwe doodelijcke buyl Fungi* ghenaemt, in't Latijn, *Fungus aquilo-cineraceus, tuberosus, perniciosus*.

Als ick dese soort heb ghepluckt, soo was my de memorie seer verwijfelt van mijne sesentwintighste quaede, waer voor ick dese langhen tijdt ghekeurt heb, oft ten minsten een ionck aencomende der selve: nochtans ist verschil soo merckelijck, dat niet ghelijck en is, soo dat sy met recht een bysonder gheslacht magh ghenaemt worden.

Onder vijftwintigh vruchten was dese de grootste van allen haere mede-susters. De schotel was meer een ardtbuyl ghelijck als eenen hoet, seer bolachtigh, anderhalven duym groot, bruyn grauw van coleur, van binnen wit en tamelijck dick van vleesch, onder met grauw mergh ghevult: den stele is op de manier van eender peire, onder seer dick, maer boven dun, met een bruyn vel bedeckt, binnen seer vast, vol, en wit van vleesch, welcke wittigheydt haest verandert met blauwe springelinghen, ende seer stinckende sijn.

Ick twijfel oft dese achtenseventichste met **H** een mede soort is van de voorgaende, oft niet, alsoo dese het selve fatsoen van de voorgaende is, doch veel cleynder, ende den stele onder dunder als boven, ende het bolleken merckelijck bruyn-grauw ghemarmert: voorts in al de andere deelen aen de voorgaende ghelijck.

Dese neghenenseventichste heb ick de *Ronde sulfer Fungi* ghenaemt, in't Latijn, *Fungus rotundus sulfureus*.

De schotel is seer rondt, dry duym en half breedt, ende niet anders als oft haer bovenste vel van solfer was. Den hoet is seer vlack, niet verheven, onder met dick lanck wit plues beset, het welck met een wit velleken is becleedt gheweest. Den selven hoet heeft geen vleesch noch eenighe stoffe, want alles bestaet in het plues met haer overtrocken velleken. In de midden staet eenen rechten stele, dry duym lanck, ende in de midden eenen cleynen vingher dick, maer onder en boven teghen de tafel.

77.

G

Naem

Gedaente

78.

H

Gedaente

79.

I

Naem.

Gedaente

80. fel merckelijck dicker, van buyten en binnen wit van colour, vol van stof: maer sy zijn seer stinckende.
- K**
Naem. Een mede soort oft een tweede van de voorgaende, de welke de *Ey-erachtighe solfer Fungi* ghenaemt is, in't Latijn, *Fungus ovatus sulfureus*.
- Gedaente Van het selve colour van den solfer is desen hoet, ghelijck de voorgaende gheschildert, en haer plues en stof al van den selven als de andere: doch den hoet is lanckachtich, als een ovael, anderhalven duym breedt, en dry duym lanck: den selven hoet wordt van den stele niet onderschraeght, oft onderfet, maer den hoet light te langhs over den stele, seer crom en ongheschickt. De letter **K** verthoont haer levens wesen. Den stele is veel dunder en langher als de voorgaende, dat is, eenen cleynen vingher dick, ende over al van ghelijcke dickte, en vier duym lanck, gheheel van buyten en binnen sneeuw wit, behalven ontrent den wortel een weynich bruyn: het vel, daer haer plues mede becleedt is, blijft rondom aen den stele ghehecht, als hier te sien is.
81. **L**
Gedaente Dese is den hoet eenen duym breedt, wat hoogh verheven doorghedronghen, met een grau welleken, teghen de welke gheen vleesch noch stof en is, al waer het lanck bruyn grau plues dicht teghen aenstaet. Den stele is anderhalven duym lanck, ende soo dick als dicke duyve pennen, binnen vol en vast, maer duf van geur.
82. **M**
Gedaente Het is seker, dat dese een tweede soort van de voorgaende is. Den hoet is van de selve ronde als de voorgaende, doch vlack en plat, heel rosch van velle; haer vleesch is eenen goeden mes rugghe dick, ende seer wit, onder met heel cort wit plues beset. Den stele is eenen goeden duym lanck, ende veel dunder als de eerste, evenwel vol en vast van stoffe, buyten bruyn soetachtich van colour. Dese en heeft naer seven daghen gheen veranderingh verthoont, als wanneer haer vleesch binnen even wit was.

Tijdt en plaetsen heb ick van dese in het beginsel aenghewesen,

HET IX. CAPITTEL.

Behelsende meestendeel de Fungi, de welke uyt rot hout, mesthoopen, oft ander schimmel voortscomen.

OP dat den Leser het verschil soude aenmercken, hoe dat eenighe saecke uyt teerder stoffe sijnen oorspronck ende voedtsel heeft, dien volghens oock veel teerder is als het gene uyt grove, dicke en swaere

de Deel,
van colour, v

de, de welke
s ovatus sulfure
et, ghelijck de
den selven als de
iel, anderhalve
at van den stele
te langhs over de
oont haer levens
orgaende, dat is, e
ke dichte, en van
vit, behalven omme
er plus mede beke
e tien is.

oogh verheren d
de welke gheen
uw plus dicht resp
le loo dick als dicke
ur.

de voorgaende i
doch vlak en pat
en mes rugge dick
Den stele is even
evenwel vol en v
r. Dese en heet
neer haer vleech

beginfel aengheve

TTEL.

elcke wyt rot bo
doortscmen.

mercken, hie de
onck ende roedel
t gene wyt gort, die

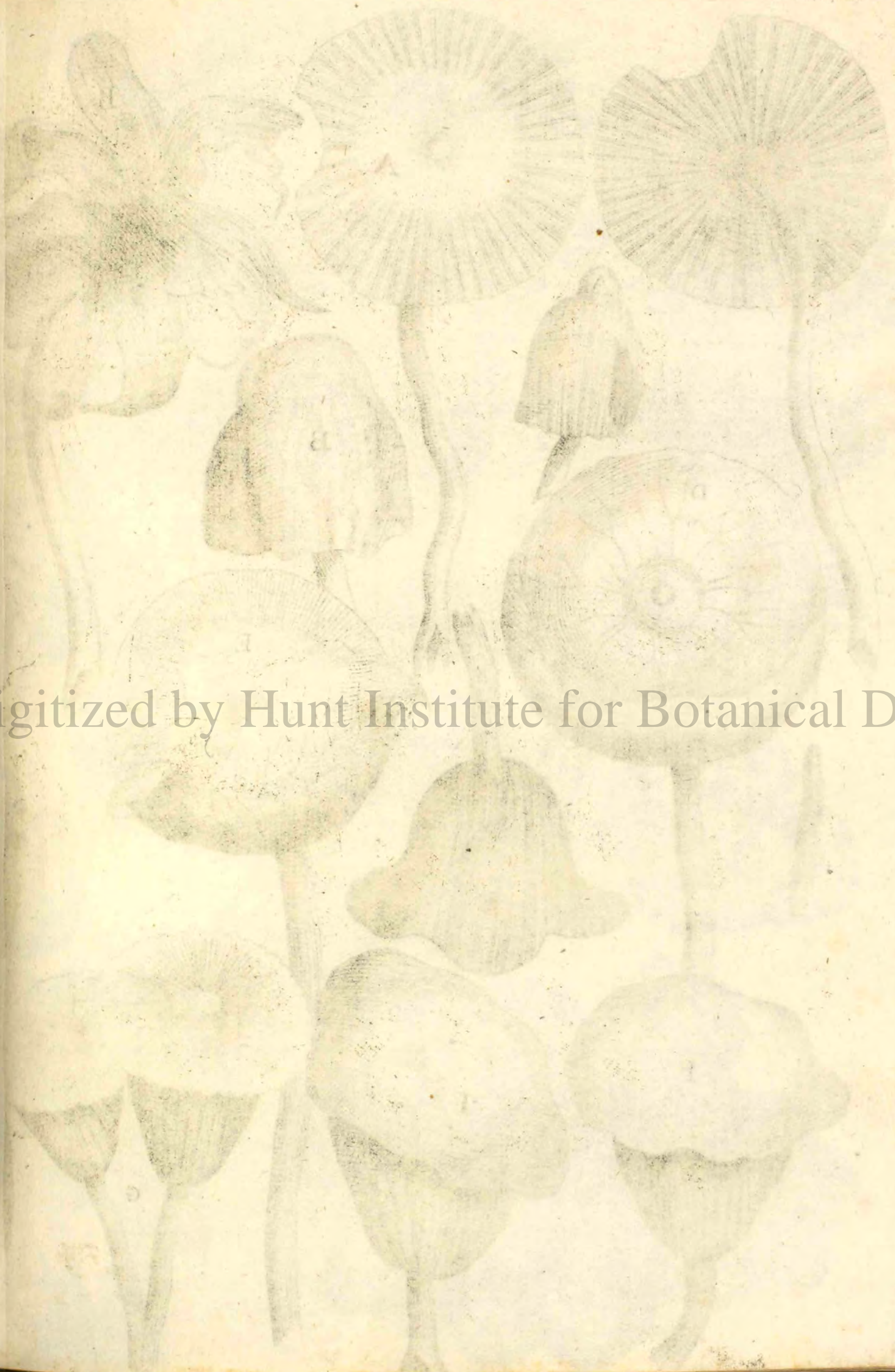

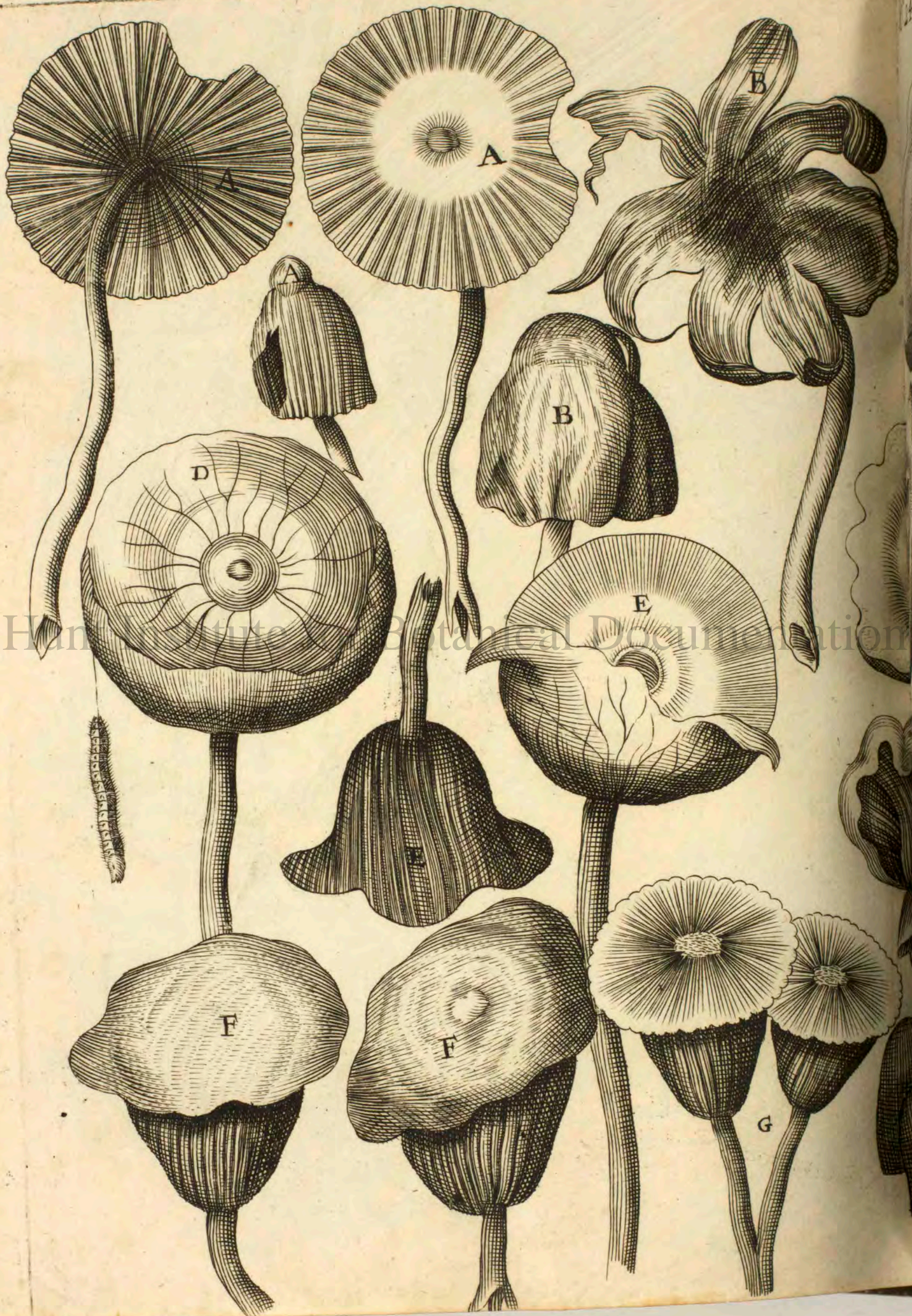
Digitized by Hunt Institute for Botanical Documentation

Digitized by Hunt Institute for Botanical Documentation

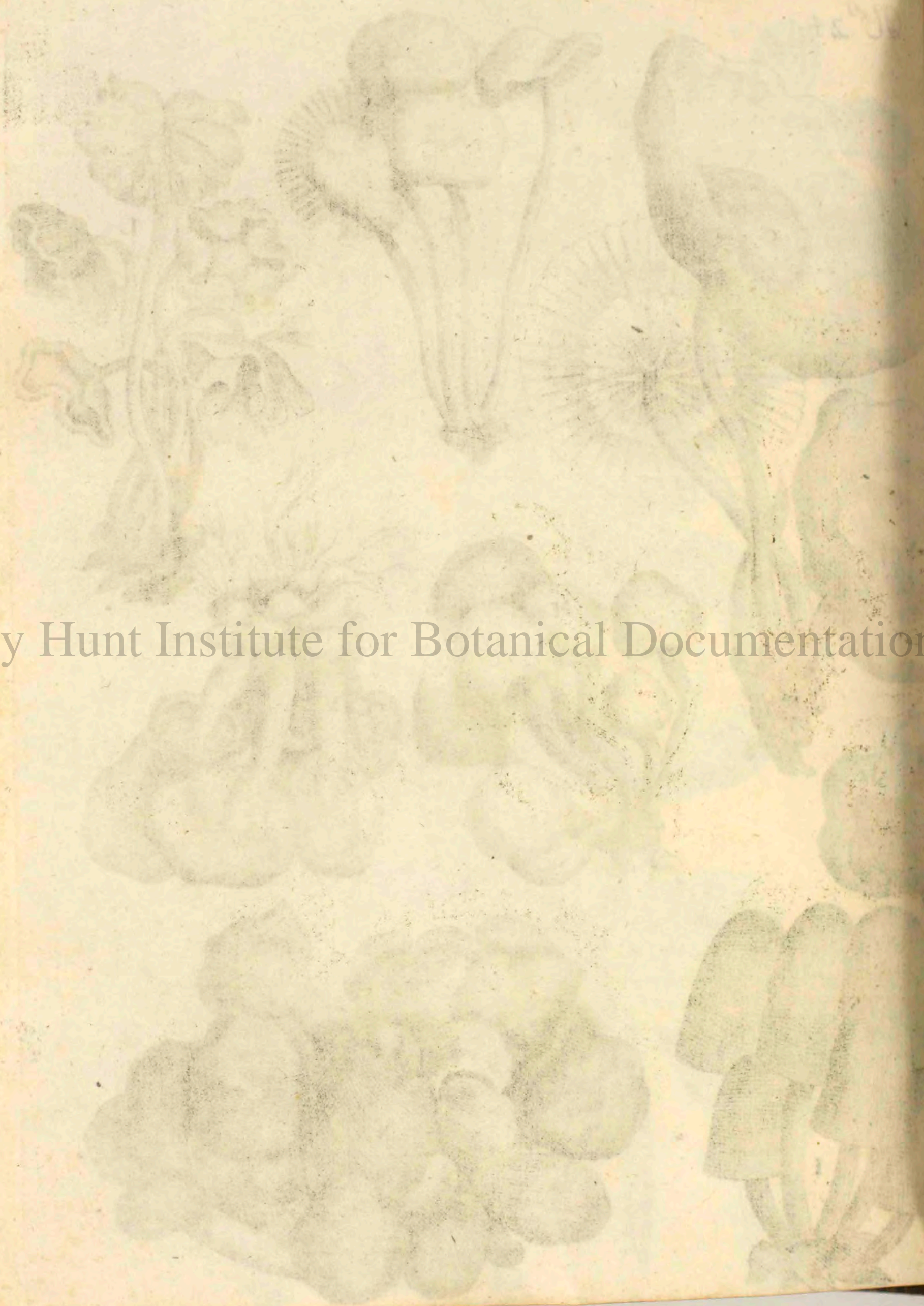
Digitized by Hunt Institute for Botanical Documentation

Digitized by [Hortnet](http://www.hortnet.org/) Institute of Botanical Documentation

Digitized by Hunt Institute for Botanical Documentation

Zien wyf
... gheboren en
... gheuoegha
... dient o
... ghe
... wel de der
... van co
... worden
... en de selve
... ende in't H
... segghen, als
... dat ond
... aichgrauw
... coleurer
... becomen heb
... van het Bife
... neffens o
... als een b
... ghelijck d
... bevonden dat va
... noen tot savon
... was, tot so
... volkomen was d
... omghekeert z
... twee duym br
... ghedraeyt
... seughe gheg
... heel dun van st
... onder met rame lij
... den stele corte
... een bruyne r
... wat verheven,
... met seer gel
... het gheseyde
... stele is dry du
... van buyten w
... melachtigher
... heb ick bevo
... dat dese haere
... den voorgaen

Aenwysinghe der quaede Fungi.

225 Nom. 24.

swaere aerde gheboren ende ghevoyt wordt: sullen dese naervolghende quaede Fungi ghenoeghsaem betoonen.

83.

Tot dien eynde dient ons dese eerste met de letter A, de welcke ick den *Dunnen meulensteen* ghenaemt hebbe, in't Latijn, *Lapis molaris gracilis*.

A

Naem.

Dese schijnt wel de derde quaede van CLUSIUS te wesen, hoe wel dat de sijne aschgrauw van couleur is, de welcke van my voor gheen tweede soort sal ghestelt worden, alsoo de mijne bruyn rosch, ende sijne aschgrauw, een en de selve wesen moet: de welcke hy in het Hongersch *Gancou*; ende in't Hooghduytsch *Mist schwammen* noemt, dat is soo veel te segghen, als *Mist Fungi*, die uyt mesthoopen voortscomen.

Gedaente

Het is ghewis, dat onder desen gheslacht veel verscheyde van couleur sijn, als witte, aschgrauw, bruyn, en andere, alsoo ick menichten van dese van vremde coleuren bevonden hebbe, waer van ick dese teghenwoordighe becomen hebbe op den eenendertighsten Iulij in't jaer 1672. in onsen hof van het Bischdoms paleys binnen Antwerpen, de welcke met haer tweede neffens den anderen voorts-quaemen, waer van de eerste vertooningh als een balleken was, ende de tweede als eenen spitsen vingher-hoet, ghelijck dit cleyn met A in print aenwijst. De eerste heb ick bevonden dat van smorghens tot den noen; ende de andere van naer den noen tot savons, ende den anderen dagh smorghens gheheel volwasschen was, tot soodanigh wesen als dese twee figuren met A in haeren volcomen wasdom hier vertoonen, de eene recht van boven, ende de andere omghekeert zijnde. Dese ronde schijf, oft den *Dunnen meulensteen*, was twee duym breedt, ende soo scherp rondt al oft sy met eenen passer hadde ghedraeyt gheweest, behalven dat uyt den randt eenen beet van eender seughe ghegeten was: welcken bete sich heel swart vertoonde. Sy is heel dun van stoffe, de selve dickte van eender caerte des caertspel, onder met tamelijck lanck plues, uyt den bleeck swarten: welck plues aen den stele corter is als aen den buyten randt der schotel. Boven was sy met een bruyn rosch effen ringhsken; in de midden de dickte van den stele wat verheven, maer aen de canten bleeck vael van couleur: evenwel was sy met seer gelijcke pluese linikens geteekent, nemende haer beginsel uyt het gheseyde ringhsken tot aen den buytensten cant der schijve. Den stele is dry duym en half lanck, ende een ghemeyn strooy-pype dick, van buyten wit, en binnen hol en swart, hebbende eenen duffen schimmelachtighen reuck.

Gedaente

Dese heb ick bevonden tusschen een dicke eycke planck ende de aerde, soo dat dese haeren oorspronck uyt het rot hout hadde.

Plaetse.

84.

B

Van den voorgaenden gheslachte volghet hier de medesuster, de wel-

F f

ke Naem

ke ick de *Quaede cattoene Fungi* ghenaemt hebbe, in't Latijn, *Fungus bombaceus perniciosus*.

Gedaente Hier is noodich te bemercken, hoedanighe veranderingh (in dese ghepluckt zijnde, buyten de aerde ligghende) gheschiet is. Voor het eerste, soo sijn dese neffens staende figuren ieder soo groot als sy in het leven haer vertoont hebben. Dese cleyne met **B** is my in een papierken van seker vrint binnen Antwerpen door sijne maerte toeghesonden, van de welcke my dese verscheyde mael belooft hadde, alsoo hy van de selve meer voor sien was.

Dese was inwendigh blauw swert als inck, nochtans van buyten gheheel met sneeuw witte wolle, als cottoen, dun becleet: welcke vrucht ick hebbe gheteckent naer 't leven, ende de selve op mijn tafel tot den anderen dagh bewaert, als wanneer dese seer verandert en grooter ghe worden was, gheslipt, den hoet doorsneden, den stele tweemaal soo lanck gheworden, &c. met al dese veranderinghen ghelijck de ander figure met **B** hier neffens staende aenwijst. Haere wolle was niet verandert, maer vermeerdert, ende te samen uytghewasschen, den stele, wit en hol, een stroo dick: haer plues peck swert, lanck en seer stinckende.

Tijdt en plaets.

Op den vijftiende Julij 1673. sijn dese ghevonden teghen het sitten van het ghemack, comende uyt de aerde tusschen het plaveysel, sonder twijfel uyt den salpeterachtighen domp van het secreet.

Beschrijvinghe van de Bokelaer-wijse Campernoelien van Lobel en Dodoneus, oock van de Muscus Fungi.

85.

C

Naem.

Sonder twijfel sal den naem van *Bokelaer* seer vreemt in veel ooren sklincken, sonder nochtans de kennisse van dit woordt te verstaen, het welck eenen *Krijgh schilt* oft *Rondasse* beteeckent, soo dat **LOBEL** dese de *Rondas* oft *Schilt Fungi* ghenoeemt heeft, in't Latijn *Fungi clipeiformes*. Ende van dese betoonen sy dry verscheyde soorten: van de welcke de eerste is die hier neffens met **C** gheteckent sijn, ende de tweede is een die naer den muscus rieckt; met noch een derde soort, sonder den muscus reuck. Desen ouden naem van *Schilt Fungi* sal haer van my niet ontroof worden.

Gedaente

Dese sijn soo ghemeyn en overvloedigh te vinden, dat van dese noch tijdt noch plaets behoefte aengheteckent te worden.

Somwijl comen dese een alleen, somwijl twee en dry te gader uyt een cropken vanden wortel. Sommighe sijn seer sloddrich, den hoet uyt en

in-ghevouwen; andere sijn recht uyt-ghespreijdt, en seer effen van schil-
deken: sommighe van dese hebben plues, ende andere niet. Van ghe-
lijcken eenighe hebben op haer onderste sijde van den schilt tweederley
lijnikens, de eene langher als de andere, de welcke nochtans haer te ga-
der besluyten, jeder in haeren circkel oft ronde; waer van den buyten-
sten randt als een lobbe uyt en ingaende is. Sommighe sijn van dese swart,
onder en boven: andere sijn grau bruyn: de derde sijn roodt van colour.
Sommighe den schilt dry duym breedt, andere eenen duym; alte-mets
oock kleynder, en grooter. De stelen vande rooye miscus soorten sijn
vast van stof: maer de andere sijn hol, doch al te samen crom en slom,
dry duym, oock vier, en oock wel vijf oft ses duym lanck, ende maer
een stroo dick.

86.

Hier becomen wy eenighe cleyne Fungi van IOAN. BAUHINUS, de Blauwe
welcke hy beschrijft onder sijn negenensestighe Capittel: vande welcke Fungi van
hy eene soort seght te sijn oprecht blau, die hy ghevonden heeft on- Ioan.
trent den bergh Tarressee by Masmunster: welcke kennisse oft ghelegent- Bauhinus
heydt der ghenaemde plaetsen aen my onbekent sijn, beneffens de Fungi
van ghelijcken.

De Ruispe Fungi.

87.

D

Dese cleyne Fungi heeft een vlack hoyken, eenen duym breedt, Gedaente
dun van stof, boven wit, met crom en slomme strepen ghetee-
kent, als ofter eenighe dieke perdts hayr inghedrucht waere: welck
schotel sich ghemeynelijck onder een weynigh opheft. Sy is met cort geil
plues beset: den stele is binnen hol en swart, maer buyten grau, een
stroo dick, en twee vinghers oft wel vijf duym lanck. Ghemeynelijck
sijn dese met cleyne ruspen behanghen, waerom ick dese de *Ruispe Fungi*
ghenaemt hebbe.

Dese groyen uyt rodt houdt in September, ende met menichten in
sommighe schimmel achtigge weyden. Tijdten
plaets.

Met reden magh dese de *Vuyle Fungi* ghenaemt worden, de welcke in
Vranckrijk *La crote* gheheeten wordt: soo veel te segghen als de *Beclad-*
de, *besinodderde*, oft *Beslijckte Fungi*, in't Latijn *Fungus sordidus sive inquinatus*.

88.

E

Naem

In Brabant sijn dese in groot ghetal te sien, inde midden van Octo- Gedaente
ber. In haer eerste uyt-comen sijn dese een cleyne ghemeyne hasenote
ghelijck, oft wel de grootte van eenen stuyver, onder met diepe voren
inde ronde betrocken; als wanneer den stele eenen duym lanck is: doch

89.

F

Naem.

sy worden soo groot als eenen Rijcks-daelder, maer selden: welcken hoet evenwel rondt scherp blijft. Den stele somwijl acht duym lanck, gheheel en in alles bleeck geil, soo wel den steel als den hoet; doch beclat en ghevleckt, ende oock ten uystersten lijmerich, slijmachtigh, en seer stinckende.

CAROLUS CLUSIUS vertoont ons dese selve dry figuren, van de welke hy niet een woordt en melt, die hy stelt onder de beschrijvinghe van sijne tiende quaede, de welke hy by sijne *Tweelingh* stelt, die ick onder de quaede *Boleti* mijne dertiende beschreven hebbe. Ende op de selve manier als CLUSIUS in dese ghedaen heeft, soo heeft IOAN. BAUHINUS aen sijn tweenseventighste van ghelijcken naer gheschreven: welke duysterheyt in dit aenwijzen mijne kennisse seer belommert heeft, voor dat my op den sevenste October 1673. door de levende vruchten het gedurigh twijfelen verschoven is, dat ick als nu claerelijck aenwijzen en bekennt maecten sal: want al ist dat ick met alle uysterste neerstigheydt ghelet hebbe, om alle fouten van foodanighe natuere te behoeden, soo fou my evenwel in dese beschrijvinghe lichtelijck dierghelijcken (als aen CLUSIUS) connen gheschieden. Om welke oorfaecke dat CLUSIUS dese figuren sonder beschrijvingh vertoont, is my onbekent: ick heb dese *De kleyne man cop*, dat is, *De kleyne heul-bol* ghenaemt: want sy de selve seer ghelijck is, in't Latijn *Caput papaveris*.

Ick heb voor desen aenghewesen, op wat tijdt dat desen gheslachte van Fungi van my ghesien sijn: als wanneer mijne twijfelingh, teghen CLUSIUS aenwysinghe, te ghelijck ondeckt sijn, ende bevonden dat dese mijn, ende die van CLUSIUS, de selve sort sijn.

Gedaente

Dese sijn vrent, en malcanderen seer onghelijck, soo in grootte, dickte, als van fatsoen vanden stele; sommighe eenen duym breedt van krop, sommighe kleynder, ende eenighe eens soo groot: onder sijn dese als de zaet-bollen vande colle-bloemen, dat sijn roode bloemen met vier oft ses blaederen, die in het coren wasschen, welke bloemen voor vele ghenees middelen in het ghebruyck sijn, besonderlijck voor het pleuris: maer dese Fungi sijn wel vier mael soo groot van kop oft krop, de welke somwijl met een plaetken oft deckxel boven dedeckt sijn, even ghelijck de voornoemde heul-bollen met eene sterre bedeckt sijn: hoe wel dese noyt ghelijck rondt sijn, maer altijd hoeckigh, boven effen, ende grau van couleur, sonder dat den randt oyt boven den krop oversteekt: nochtans is dese vrucht boven heel wijt ten opsicht van het onderste, alsoo sy als een peire haer verliest. Onder heeft sy ghestreept plues, van het selve grau couleur: den stele is een stroo dick, van sommighe bin-

Aenwysing
 ende van sommig
 van grau sacht en
 te ont geworden
 ende seer slijm
 ende de voorgae
 gheleckenis cley
 sijn LXX. C
 valschelijck befe
 de beschrijvingh
 Met welke reden c
 ende
 LXXX. ende
 sijn, alsoo d
 in teghene
 eenen voet, g
 ghenaem
 De gheneyne
 sijn dese
 een weyn
 van stele, op
 gellen, binne
 boyten.
 Bauhinus, e
 grau oft alc
 pinctelt, dat h
 gheslacht, wa
 somen, oft uyt
 hout, alsoo ick
 van couleur, &
 1671. in Iulij
 bevonden, da
 van de selve g
 hoewel dat
 van schotel op
 de same-leire of
 dighe cleyne
 het couleur van
 deel omgheslagh
 valt. Dese was w

nen hol, ende van sommighe vast en vol, twee duym lanck. Den krop is ghevult van grau sacht en plat vleesch, het ghene seer stinckende is.

Als dese te out geworden sijn, veranderen somwijl in geil, grau, groen, binnen swart ende seer slijmerigh.

Wt dese ende de voorgaende soude seer connen ghetwist worden, alsoo in de ghelijckenis cleyne verschil is, ende te meer, aenghesien IOAN. BAUHINUS aen sijn LXX. Capittel dese figuren voor de selve van MAT-TYS LOBEL valschelijck beschrijft ende aenwijst; want by LOBEL dese figuren noch de beschrijvinghe der selve niet gheroert en wordt, noch bekend is. Met welke reden can BAUHINUS ons doen ghelooven, dat dese Fungi van LOBEL, ende van DODONENS, een soort van *Schildekens Fungi* ghenaemt sijn, alsoo de selve boven gheenen schilt noch schotelken hebben, maer in teghendeel eenen drinck-croes oft wijnghelas, staende op eenen voet, ghelijck sijn? waer door ick dese *Den venijnighen drinck-kroes* ghenaemt hebbe, in't Latijn, *Scyphus lethalis*, CLU-SIUS noemt dese *De ghemeyne schadelijcke Fungi*, *Fungus perniciosus vulgaris*.

Ghemeynellijck sijn dese twee, somwijl vier oft ses te samen, niet groot van stuck, een weynigh grooter als dese figuren haer vertoonen, dun en lanck van stele, op sommighe tijden bruyne grau, oft uyt den bleeck groen geilen, binnen in den croes soo wel met strepen oft voren, als van buyten.

Hier seght BAUHINUS, dat van dese sommighe veel grooter sijn, de welke bruyne grau oft aschvervigh sijn, ende binnen met bruyne tickelkens besprinckelt, dat hy seer wel seght: nochtans sijn sy daer om gheen ander gheslacht; want dit spruyt uyt den gront, naer advenant dese voortscomen, oft uyt versche, oft uyt oude rotte mest-hoopen, oft uyt rot hout, alsoo ick van dese uyt rotte appelen heb bevonden, seer schoon geil van couleur, &c.

In het laer 1671. in Julio, heb ick dese cleyne Fungi ontrent Antwerpen veel bevonden, die ick *De kleyne witte schadelijcke leire Fungi* ghenaemt heb.

Dese was van de selve grootte als de figure naer het leven hier in de print aenwijst, hoewel dat den stele eenen duym lanck was. Voorders soo was sy van schotel op de selve manier als mijne eenendertighste goede, die ick de *Seeme-leire* oft de *Goude Fungi* noeme; behoudelijck dat dese teghenwoordighe cleyne, tusschen wit couleur en grau was, op de selve manier als het couleur van mijne vierenvijftighste goede is. Den randt was een goet deel omgheslaghen: sy was seer dun van stof, doch seer ghelijvigh en vast. Dese was wel de aldermeeste van haeren gheslachte: want

90.

G

Naem

Gedaente

91.

H

Naem.

Gedaente.

92.

I

Naem.

inden eersten docht my dese een jonghe soorte van mijne *Melckachtighe navel Fungi* te sijn ; maer door haere haeste schimmel en bederffenisse, is sy van my, als een bastaert van de andere soort, verworpen gheworden.

Als nu verthoont haer mijne *Vingerhoet-Fungi*, in't Latijn *Fungus digitalis*, van *LOBEL* ghenaeamt *Cleyne lanckworpighe fenijninghe Campernoelien* ghelijck *hoykens*, ende van *DODONEUS* *Vergiftegh duyvelsch broodt*.

Ick twijfel niet, oft dese *Fungi* sijn by naer aen de kinderen voor *Duyvelsch broodt* bekent, alsoo my van mijne kintsheydt over sesender-tigh jaer noch ghedachtigh is, te hooren, ende als doen gheseyt te hebben, als wy dese saghen, laet ons daer niet aen raecken, want dat is doodelijck fenijn en duyvelsch broodt.

Gedaente

Ghemeynelijck sijn dese een weynigh grooter als sy haer hier verthoonen, hoe wel somwijl eens soo hoogh van stelen. De alder-grootste groyen op de mest hoopen : onder dese sijnder verscheyde van couleur, te weten sommighe van deel tot deel swart, andere bruyn rosch, ende een derde wit oft asch-grau, ende noch een vierde geil van verwe. Onder dese verscheyde soort van coleuren sijn sommighe van onder met seer swart plues, oft ghepleckt : dese alle sijn seer dun van stoffe, de stelen binnen hol en swart, en buyten vanden selven couleur als de hoofdekens. De hoofdekens, oft, om naerder te seggen, de vingher-hoyen, sijn buyten met seer teere streepkens recht nederwaerts gaende vol ghestreep plues : gemeynelijck comen sy ses oft acht te gader uyt eenen tronck, ende somtijds een alleen, maer selden.

Tijdt en
plaets.

Dese sijn een laete soort vanden Herft, besonderlijck als sy in de velden, bemden oft hoven voorts comen, dan als sy uyt vervalte huysinghen, als rotte balcken, strooye-daecken, beschimmelde mest-hoopen, oft in vervuylde duffe kelders oft stallinghen voorts comen, als dan is in dese gheenen sekeren tijdt aen-te-wijsen, want comen het gheheel jaer door : ghelijck ick bevonden hebbe in een tralimandeken, met hetwelcke de drinck ghelafen daghelijcks ter tafel ghedragen warden (doorwelcke ghedurighe vochticheydt de wymen oft teenen tot rottinghe comen) waer uyt menichte van dese *Fungi* te voorschijn quaemen als grote erten, ende sommighe meerder ende eenighe veel cleynder, met alle haere voornoemde wesen, teeckenen ende eygendoemen, seer licht ros van couleur, ende heel broosch : soo dat den oorspronck van dese niet anders als uyt schimmel, rottinghe en bedervenisse is.

HET X. CAPITTEL.

Aenwysinghe van verscheyde Fungi, de welke veel te gader groyen, ende met coppelen oft trossen voorts comen.

Niet tegenstaende dat ick alle de soorten van Coppel-fungi oft tros-fungi; noock bundel Fungi, in't Latijn, *Fungi fasciculosi*, heb ghetracht al te samen op een plaet ende onder een by-sonder Capittel te stellen: het ghene wel behoorlijk was, nochtans, om de veelheydt der verscheyden geslachten, conde het selve niet gevoegelijck geschieden: soo dat ick onder dese twee Capittels seven soorten sal beschrijven vande welke datter vier met de figuren verтоont staen, ende de andere mede soorten sulen in de naervolghende plaet en Capittel vervolghen.

Het eerste gheslacht vande bundel-fungi.

Om welke reden dat ick dese de Verweyckte Fungi, in't Latijn, *Fungi macerati*, genaemt hebbe, sal uyt het naervolgende ghelesen worden. Van desen teghenwoordighen gheslachte, sijnde de eerste soort, heb ick menichte vruchten met boschkens oft coppelkens bevonden, somwijl acht oft tien te samen, maer noyt meerder, ghemeynelijck ses oft vijf te gaeder. Den hoet is eenen duym breedt, boven seer gladt, heel rosch van colour, doch aen de canten heel bleeck, als grauw papier, het ghene van het water doorweyckt is: sy sijn dun van stof, onder hebben sy grauw plues, het ghene wijdt van elckanderen light. Den langhsten stele is dry duym, ende een ieder maer een stroo dick, binnen hol, ende al ist dat sy te samen by malcanderen staen, al oft sy uyt eenen crop alles voortsquamen, soo nochtans heeft ieder vrucht sijnen wortel besonder; want sy eenen goeden duym in de aerde staen, hebbende vele veselinghskens oft draeykens aen den wortel: ende sy sijn seer duf en stinckende

Ghemeynelijck heb ick dese in September ghevonden op menichte verscheyde plaetsen, bysonderlijck in drooge modderachtighe grachten.

Dese worden van MATTHYS LOBEL ghenaemt *Bokeler wijze stinckende Campernoelien*, die ick de Geile blader Fungi sal noemen, in't Latijn, *Fungus luteus foliaceus perniciosus*.

Wy bevinden in onse plaetsen seer veel dese Geile blader Fungi, de welke

93.
K
Naem.

Gedaente

Tijdt en
plaets.

94.
L

Naem.
Gedaente

ke ghemeynelijck seven oft acht te gader uyt eenen tronckachtighen wortel voortscomen.

Dese en can ick met gheen hoofdeken oft schotel noemen, alsoo sy ten uystersteu aen een bladt ghelijck zijn met eenen langhen steel, want sy en hebben noch plues noch mergh; want haer bladt is onder en boven van een ende het selfste wesen, te weten ghekronckelt, op de manier als seker Anemoni, ghenaeamt groot loof, doch soo groot niet: dese zijn al oft sy van geil perckement ghemaect waeren. Den stele is dun en teer, gheen stroo dick, bruyn van couleur: haer voornaemde geilicheydt behouden sy niet langh, alsoo sy haest swart worden, ende in het open-breken sy seer stincken.

Plaetsen. Sy worden meest ghevonden op rot hout, mesthoopen, oft op rotte strooye daken.

95.
Naem.

Hier zijn noch dry mede soorten sonder de figuren, alleenlijck met haer veranderingh aengewesen, waer van dese vijfenegentichste de *Groote geile blader Fungi* ghenaeamt is, in't Latijn *Fungus magnus luteus foliaceus perniciosus*.

Gedaente Op de selve plaetsen becomen wy een mede soort van het selve couleur en fatsoen; maer haer schildeken een palme van eender handt groot, de welcke somtijts een alleen groyen: evenwel sullen dese gheen meerder voordeel van goedt toegheschreven worden, ten opsicht van den quaeden nest daer sy uyt voortscomen.

96.
Naem.

Noch hebben wy hier willen aenwijzen een derde blader Fungi, de welcke de *Bloedt roode blader Fungi* genaemt is, in't Latijn *Fungus foliacius colore sanguineo*, oock ghenaeamt, *De muscus blader Fungi Fungus foliacius odore moschi perniciosus*.

Gedaente Van ghelijcke forme, fatsoen en grootte, als de eerste voornaemde met de letter *L* isser een soort, de welcke in de plaets van stroo geil, bloet roodt is, seer schoon en aenghenaem aen de ooghen der menschen: somwijl comen onder dese een alleen, maer selden. Sommighe van dese hebben gheenen reuck, ende sommighe riecken als muscus.

Tot noch toe en derre ick dese met den muscus reuck voor geene bysondere soort aenwijzen, ten opsicht van de andere sonder reuck, alsoo mijn ondersoekinghe tot noch toe gheene voldoeninghe en heeft, ende oft oock den muscus reuck meer goedt oft quaet beduyt, is my tot noch toe niet bekend, alsoo men wel bloemen en kruiden aengenaem van geur vint, en quaet van natuer.

Plaetsen.

Onder de haeghen en hegghen, ende in de canten van de weyden, zijn dese veel te vinden, die van my menichmael bevonden zijn.

Alder-

Aldergrootste blader Fungi van Etten.

97.
Gedaente

In't jaer 1671. den dryentwintighsten Julij heeft my dien wijdt vermaerden herbarist den seer Ed. Heere Nobelaer, tot sijnen huysse verclaert, het jaer te voren in October, in sijnen hof tot Etten, by Breda, becomen te hebben een schoone orange oft geile Fungi, van het selve wesen als de voorschreven met L, de welcke om haer schoon aensienlijckheyt oorsaeck gaf dat de selve met eenen clont aerde opghenomen wirdt, ende by eenighen boom oft plante in een tobbe ghesteldt, om te samen binnens huys in de stove oft cachel te bewaeren, al waer de selve groyende grooter is ghewoorden als een tenne talloor, al waer sy over de dry maenden in haer volle schoonheydt ende wesen ghebleven is: naer welcken tijdt de selve allenghskens sloddrigh en slap gheworden sijnde, vergaen is. Bemerckt dat dese Fungi haer liet verplaetsen, by naer op de manier van verplanten.

98.
M
Nacm.

In dese achtennegentighste heb ick dickmael mijn behaeghen ghehadt, ten opsicht van haer schoon bleeck gout geil colour: om welcke reden dat ick de selve de Goude knoppen heb ghenaeamt, in't Latijn, *Nodi aurei*. Dese is de eerste vande tweentwintighste van CLUSTUS, die hy onder den naem van Doren Fungi veel te samen ghenaeamt heeft, in't Hongersch *Tubis alja gomba* / ende in't Hoogh-duytsch *Buder doyn schwammen*: sy is de eerste vande vijfendertighste van CLUSTUS, ende de eerste vande dryendertighste van IOAN. BAUHINUS.

Botanical Documentation

Dese heb ick met vijf, en ses, ende noyt meer als met acht vruchten bevonden, de eene wat grooter als de andere, vervolghens haeren ouderdom, comende onder aenden wortel te samen ghehecht, nochtans elck met sijnen eyghen stele, jeder van een dick terwe stroo, den langhsten twee duym en half lanck, ende de kortste eenen duym, sijnde alle van binnen hol, en bruyen grau, van buyten schoon geil: jeder heeft een rondt knopken, even als de hooghe effen goude knoppen over eenighe iaeren aen de vrouwen moffels pleghen te sijn, de grootste eenen halven duym breedt, ende de kleyne naer advenant, alle onder heel hol, met cort plues: dese heb ick noyt wijdt open ghesien.

Gedaente

In October onder de brem doornen, op hooghe vochtighe canten, daer schimmel en rottinghe is, alwaer door den dichten lommer van de haghen gheene locht can doorschijnen, comen sy te voorschijn.

Tijden
plaets.

Fungi voorts gbecomen door het wyt-gieten van Fungi water.

G Helijck ick heb gheseydt aen het sevenste Capittel van het eerste Deel, in het eerste Tractaet, alwaer de maniere gheleert wordt om de Fungi te doen groeyen en voortscomen, het welck Fungi zaet ghe-naemt wordt: soo ist aenteeckenens weerdigh, hoe onsen kock deses Bischdoms, dickmael van my ghehoort hebbende, dat het water der Fungi van soodanighe cracht conde wesen, om Fungi voorts te doen comen, heeft dit begonst te proeven: ende aenghesien in ons Palleys vele Fungi in't ghebruyck waeren; ende te meer, aenghesien den kock tot sijn eyghen profijt seker goede provisie op dede, dies te beter van dit Fungi zaet voorsien was: soo heeft den selven op den vierden October 1673. my dese teghenwoordighe Fungi ghetoot, groeyende in den gras-hof, alwaer hy my noch vele van den selven gheslachte toonde, sommighe dry, vier, twee ende oock een alleen te voorschijn comende, alwaer noyt voor desen eenighe Fungi ghesien waeren; verclaerende, hy ter selve plaetsen altydt sijn Fungi-water uytgheflort te hebben, op dat der Fungi souden moghen van voortscomen.

99.

N

Naem.

Gedaente

Dese heb ick de *Muscus coleure Fungi* veel te samen ghenaemt, ende oock de ghezayde Fungi, in't Latijn, *Fungus seminatus*.

Dese Ghezayde Fungi waeren sesentwintigh te samen onder by malcanderen voortscomende, van de welcke de grootste de schotel twee duym breedt was, ende den stele eenen grooten duym lanck, ende eenen vingher dick, boven met een licht bruyn oft muscus coleure velleken becleedt: onder waeren de schotelkens merckelijck hol, tot welcken eynde hier neffens met de selve letter N eenighe omghekeerde figuren sijn by ghestelt ende aenghewesen met cort wit plus, oft dichte cleyne streepkens beset, de steelkens waeren buyten uyt den witten, binnen heel wit en vast van stof.

De andere waeren allengskens cleynder tot de minste, de welcke als een ghemeyn erwete was, van de welcke den stele een strooken dick was, ende volghens haere dichte oock lanck, ende de andere in alles naer advenant.

Onder hadden sy teere draeykens van wortelkens, nochtans was een ieder met sijnen stele en wortel op sijn selven. Onder waeren noch menichte cleyne zaden als kemp zaet, oock cleynder en grooter, de welcke alle bereydt waeren om haer tot Fungi te verstrecken: welcken waschdom door het plucken haer belet wierdt. Uyt welke zaden te besluyten is, dat sy ten minsten haer tot een ghetal van veertigh hadden gonne vertoon.

Dat

ede Deel,

ten van Fung

ste Capittel van

e maniere gheleert

, het welck Fung

ligh, hoe onsen

hebbende, dat ha

en, om Fungj voor

nde aenghelien in

te meer, aenghelien

e op dede, dies te

selven op den vierde

ngj gheoont, groe

van den selven gheleert

een alleen te voorschijn

ghelien waeren; verda

water wyghelien te heb

scomen.

ved te samen ghenaeu,

sematus.

rintigh te samen ondel

de grootte de schied

en duym lanek, ende

oft muscus coelure

erckelijck hol, tot wa

eenighe omgheke

cort wit plues, oft die

uyten uyt den witten,

er tot de minste, de

stele een strooken die

de andere in alles na

wortelkens, nochtan

ven. Onder waeren

roock cleynder en ge

ungi te verstrecken

erdt. Uyt welke

ghetal van vering

Digitized by Hunt Institute for Botanical Documentation

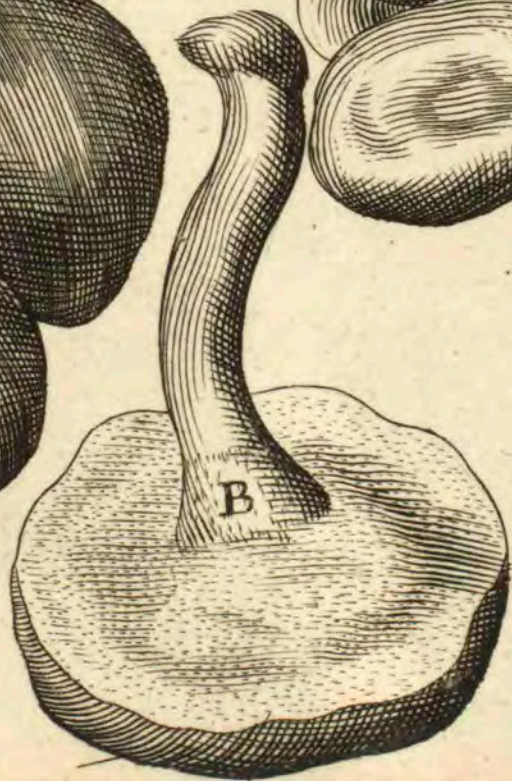
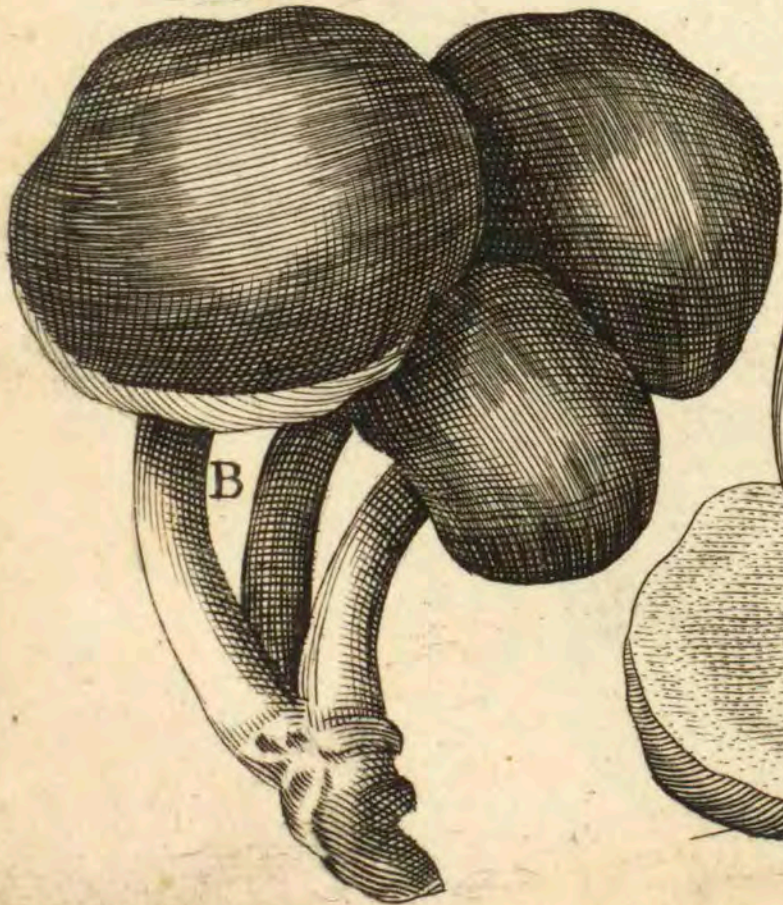
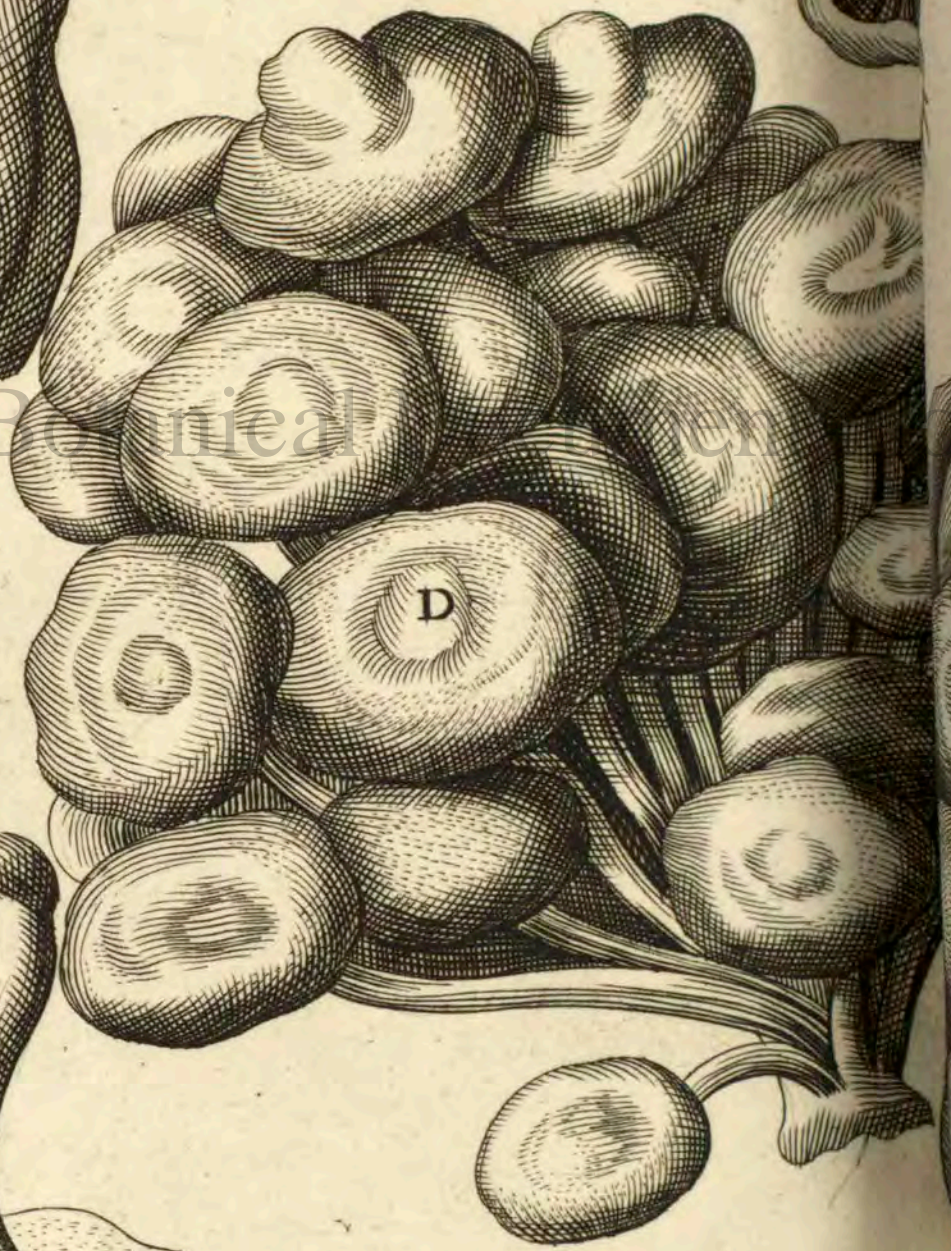
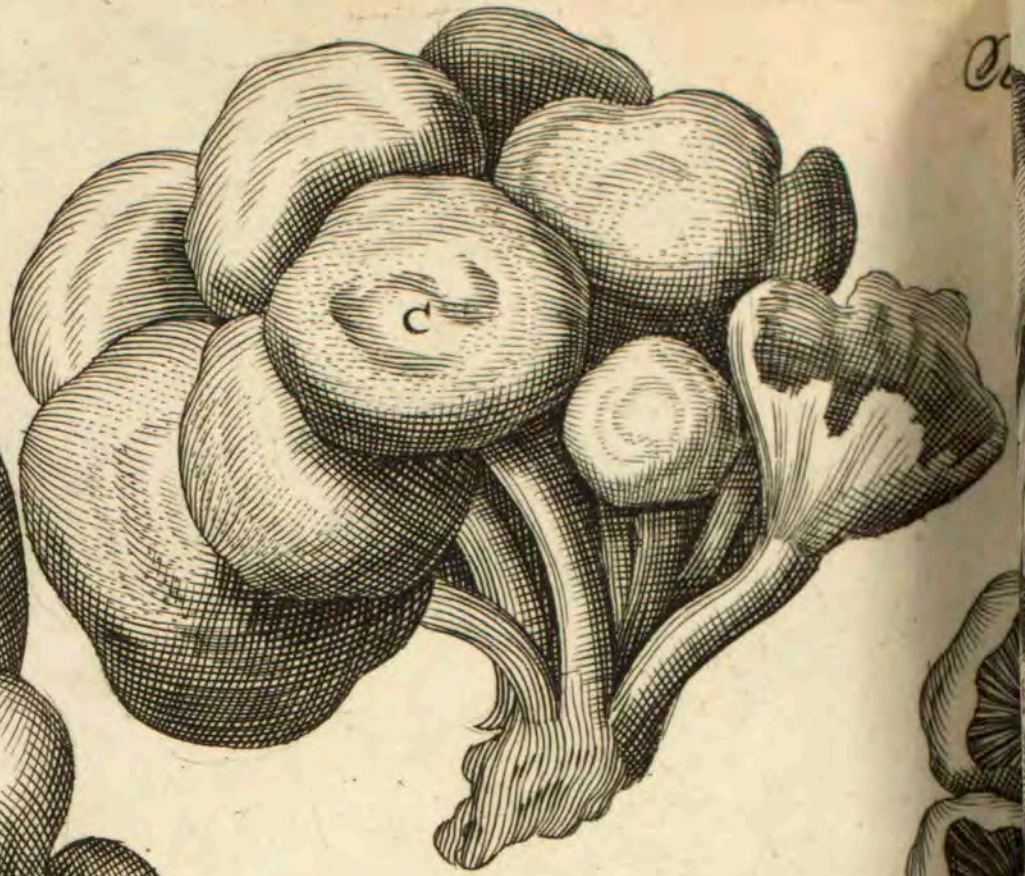
Digitized by Hunt Institute for Botanical Documents

Digitized by Hunt Institute for Botanical Documentation

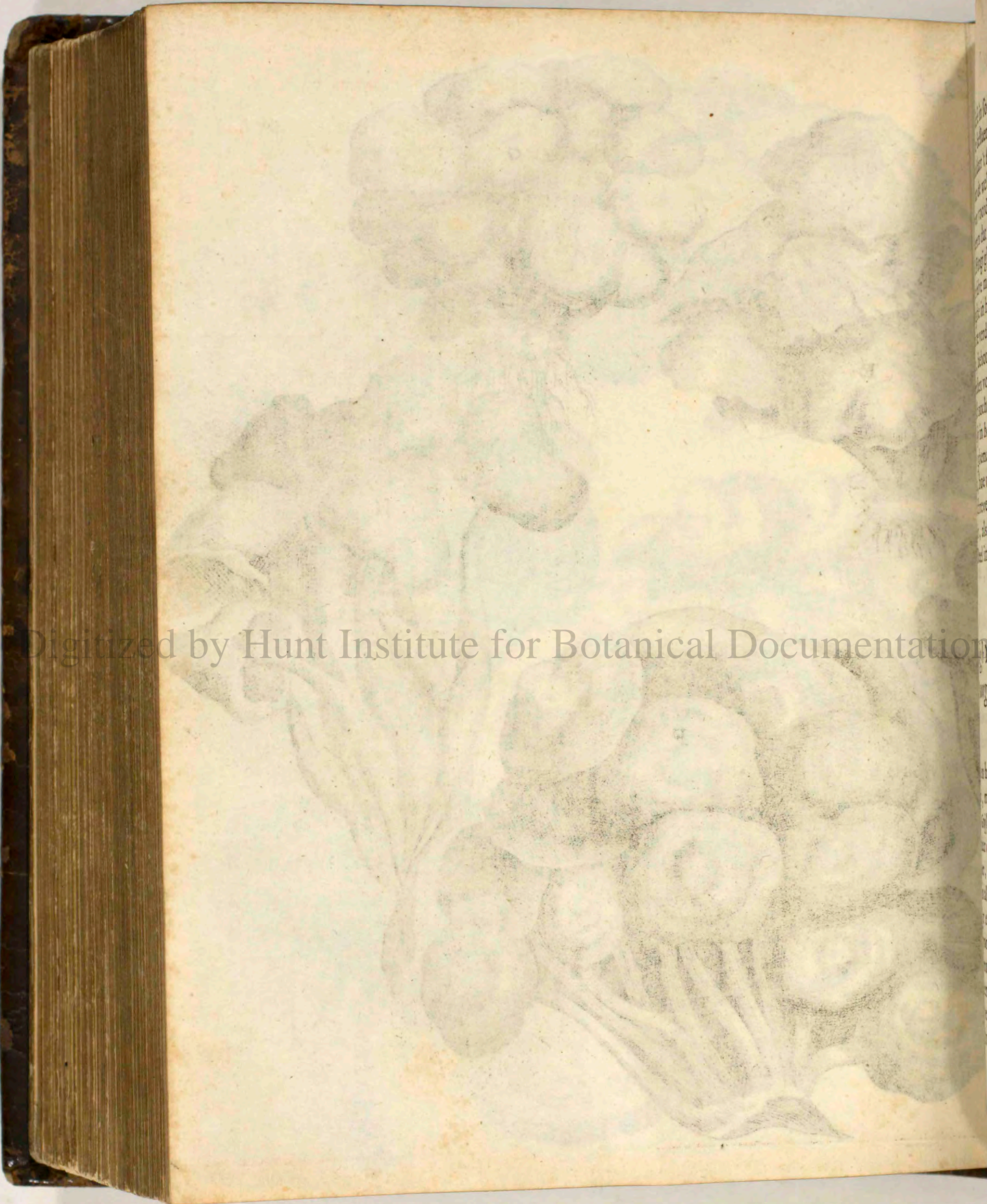
Digitized by Hunt Institute for Botanical Documentation

Digitized by Hunt Institute for Botanical Documentation

Digitized by [Humanities](https://www.humanities.utoronto.ca/central) for [Central](https://www.utoronto.ca/central)

Digitized by Hunt Institute for Botanical Documentation

...in soo grooten ghet
...door de meest
...effens op de selv
...welke sommighe
...van malcar
...aldaer soo veel v
...ghepluukt sijnde
...maendt, op mijne
...in haer goet wesen
...verdroeghen, sonder
...bezonnelijk dat sy wa
...voor een twijfelach
...ochmans dat sy onder
...in het toecomende
...worden, h
...weel dat wy goede
...evenwel sou
...als in Italien tot Na
...in het eerste Tract

HET Y

...Tros-Fu
...gande plaet de
...aenghetecken
...berinde dese hor
...met de welcke noc
...Fungi in t
...dese vint men gro
...met corter stelen
...deelen malcand
...aan crop oft ste
...Fungi, op het
...vrosomen. De lang
...deynen vinghe
...grijns: binne
...letter in een jed

Dat dese in soo grooten ghetal bestonden, dunckt my (met goede reden) te bestaan door de meeste tocht oft veelheydt van water, hetwelcke aldaer 't seffens op de selve plaets uytgheftort wierdt, alsoo de andere, van de welke sommighe, vier, dry, twee oft een, vervolghens wijder en voorder van malcanderen voorts-quamen, een groot tecken waeren dat aldaer soo veel waters te gaeder niet ghevallen was.

Dese Fungi ghepluckt sijnde den vierden October, sijn tot den sestienden der selve maendt, op mijne tafel legghende, sonder de minste veranderinghe in haer goet wesen ghebleven: naer welcken tijdt sy begonden te verdrooghen, sonder eenighen stanck oft swertigheydt te vertoon, behoudelijck dat sy wat duf van geur wierden. Ick soude dese ten minsten voor een twijfelachtighe aenwijzen, maer voor gheene quaede: al ist nochtans dat sy onder de quaede ghestelt ende aenghewesen is, soo sal sy in het toecomende (soo ick meyne) voor een goede eetbaere bekend ghemaect worden, hetwelck men haer als dan gheen blaem sal rekenen, hoe wel dat wy goede soorten ghenoech tot het gebruyck hebben beschreven: evenwel soude dit *Fungi* zaet aen ons Brabant soo dienstigh sijn, als in Italien tot Napels haere *Fungi* steenen, waer van in het eerste Deel in het eerste Tractaet aen het sevenste Capittel te lesen is.

HET XI. CAPITTEL.

Vervolgh vande Tros-Fungi oft coppel-Fungi, waer van in de voorgaende plaet de eerste met de letter **K** was aengheteekent, sijnde de dryenneghenste.

Nom. 25.

100.

A

Naem.

Ick en bevinde dese honderste soorte by gheene Auteurs beschreven, met de welke nochtans ons Brabant rijckelijck verciert is, die ick de *Grijse bundel-Fungi* in't Latijn *Fungi canifasciculosi* gheenaemt hebbe.

Onder dese vint men groote en cleyne, somtijds met sestiens oft meer te gader, met corter stelen als de gene die ick hier sal beschrijven, nochtans in alle deelen malcanderen ghelijck.

Vyt eenen crop oft stomp van wortel hadde dese met de letter **A** Gedaentē tien groote Fungi, op het selve fatsoen als uyt een crop andijvi veel bladders voortscomen. De langhste stelen waeren vier duym lanck, ende bynaer eenen cleynen vingher dick: de selve waeren buyten heel wit ende een weynigh grijs: binnen even eens als eenen goeden herden Asperges, behalven datter in een jeder een cleyne holte is van een spelck dick wijdt.

De hoofdekens, oft mutskens sijn merckelijck boven bot scherp : ieder is twee duym hoogh, ende onder anderhalven duym wijdt. Als sy ouder van wasdom sijn, spreiden de hoofdekens sich wijder uyt. De gheheele stoffe van de muts bestaet niet anders als in lanck blauw swert plues, het welck alleenlijck buyten oft van boven met een dun wit grijs velleken overtoghen is. Als sy versch sijn, hebben gheen en stanck, maer te oudt sijnde, connen sy haer niet verschoonen, als wanneer de hoofdekens ghescheurt en gheslijpt worden.

Tijdt en
plaetsen.

In September sijn sy haer vertoonende in de grachten ontrent de rouwe canten, alwaer veel hooghe rouwagie de selve overlommert.

101.

B.

Naem

Noch isser een *Bruyne bundel-Fungi*, seer ghemeyn in Brabandt, de welke aen veele voorby gaende persoonen voor goet aenghesien wort, doch sijn seer bedroghen : die ick in't Latijn *Fungi fasciculosi fusci* ghe-naemt hebbe. Hier wordt oock een afghetrocken vrucht, omghekeert sijnde, vertoont.

Gedaente

Somwijl sijn dese acht oft tien te gader, comende te samen onder uyt eenen crop van wortel, waer van de langhste stelen twee duym en half lanck sijn, ende eenen dunnen cleynen vingher dick; doch vervolghens dicker oft dunder, naer dat de vruchten sijn, buyten roodt, bruyn en oock grauw besmoddert, doch binnen vast van stof, niet wit, maer heel rosch.

Op dese stelen sijn de grootste schotelkens, ontrent twee duym breed, seer plat, niet meer verheven als eenen cruykoeck : het bovenste velle is seer castani-bruyn roodt, onder met groen-geil mergh ghevult, het welck vol ooghen en gaetkens is, als de spongiën hebben daer men de kinderen mede wast. Binnen is het vleesch wit, doch het verandert haestelijck in een rossche geilighydt, den stanck van dese is onlijdelijck.

Bemerckt, datter een goede soort in het XII. Capittel geteeckent is met **C** en **D**, aen dese quaede seer ghelijck, die dickmael de een voor de ander aenghesten soude connen worden.

Tijdt en
plaets.

Dese is een laete soort van September, groeyende by naer in alle vochtighe leeghe boschkens, bysonderlijck daer veel bladeren rotten.

102.

C.

Naem.

Dese met **C** vertwijfelt my seer, oft ick die de selve mach aenteecken voor de tweede van de tweentwintigste van **CLUSIUS**, waer voor de selve in sijnen gheschilderden boeck aengheteeckent was : ende nochtans in sijne ghedruckte wercken, de beschrijvinghe volghens de schilderingh, niet ten vollen over een comt, maer met groot onderscheyt. Waerom ick de selve sal aenwijzen uyt den gheschilderden boeck, de welke my meerder sekeringh heeft ghegheven, als sijne beschrijvinge. Ick

Ick heb dese de *Lijfcoleure en geil ghemenghde bundel Fungi* ghenaemt, in't Latijn, *Fungi fasciculosi colore carneo & luteo mixto*.

Volghens de gheschilderde Fungi van CLUSIUS in den boeck vanden heer Doctoor SYEN, soo heeft dese negen oft tien vruchten, waer onder sommighe van onghelijcken fatsoen sijn, te weten, de grootste met platte hoofdekens sijn eenen duym breedt, boven half geil, van het selve colour als een citroen oft limoen schelle: de ander helft is vleesch oft lijf colour, het welck al de andere van ghelijcken eyghen hebben, oock de stelen al vanden selven ghemenghden colour: welck stelen twee duym lanck sijn, ende een grofstroo dick.

Onder dese waerender de welcke het schotelken als een klockken oft hoet ingetrocken was, de welcke van onder noch plues noch mergh verтоonden: nochtans seght CLUSIUS, dat sijne tweede veel rechte strepen, dat is plues hebben, het gene bruynachtigh is.

Het is onnoodigh, dat BAUHINUS hier ghenaemt wordt, de welcke dese selve soorten onder sijn dryendertighste Capittel aenwijst, niet anders als met de selve woorden van CLUSIUS naer gheschreven: waer om my dunckt reden te hebben, om den oorspronckelijcken Auteur aentewijzen, ende niet den naersinger: soo dat dese de derde vande tweentwintighste van CLUSIUS is, uyt wiens wercken ick dese ben aenwijsende en beschrijvende: de welcke hy onder den ghemeynen naem van Hongarijen noemt *Cubis alija gomba* / in't Hoogh-duytsch *Duderdorn schwammen*: het gene beteekent de plaetsen die met hegghen en dornen beplandt sijn, soo veel ick segghen, als *Dornen Fungi*: die ick *De bruyn roode bundel Fungi* sal noemen, in't Latijn, *Fungi fasciculosi rufi coloris*.

Twintigh oft meer te samen worden dese uyt eenen crop van wortel bevonden voorts te comen, te weten cleyn en groote, waer van de meeste den hoet anderhalven duym breedt is, boven wat verheven, bruyn roode van colour, onder met doncker plues. De stelen sijn lichter van colour, als meer uyt den grauwen, de welcke crom en stom sijn, maer seer dun, als nestelen, som dry oft vier duym lanck, binnen hol.

Een seker *Bleek geile bundel Fungi*, in't Latijn, *Fungi buxei fasciculosi*.

Op den festhienden van September 1671. heb ick dese Fungi bevonden op verscheyde plaetsen, soo ontrent Hoogh-straten, Turen hout, Herselt boven Tongerlo, als Antwerpen: noyt meerder als veertiente samen, comende als de voorgaende uyt eenen tronck van wortel, met vele teere draeykens van wortelkens: sommighe met stelen van twee

Gedaente:

103.

D

Naem:

104.

E

Naem:

Gedaente:

duym, ende andere een weynigh langher, ende andere corter, eens soo dick als een stroo; de welke seer bleeck geil waeren, binnen vast van stof, niet hol.

De schotelkens waeren twee duym breedt, te weten de alder-meeste, seer fraey rondt, sommighe gheslipt oft ghesneden, dun van stof, boven bleeck geil, behalven dat de bovenste topkens bruyn roodt sijn, onder met doncker blau, als bleeck swart teer dun plues beset: sy sijn seer duf stinckende.

105.
Naem.

CLUSIUS beschrijft een vierde soort, die hy in't Hooghduytsch **Stockschwammen** naemt, om dat sy aen de troncken (die in vochtighe poelen oft plaetsen ligghen) voorts comen. Ick heb de figure hier wel conen by stellen, doch het heeft my onnoodigh ghedocht, om dieswil dat sy de naervolghende seer ghelijck was in ghedaente, als mede om dat sy op de plaete niet ghevoeghelijck conde ghesteldt worden.

Gedaente

Dese heeft wel dertigh vruchten, comende op de selve manier uyt eenen crop van wortel, als de voorgaende. De stelen sijn vande grootste Fungi vier duym lanck, ende vande kleynste eenen duym, ende een stroo dick, buyten bruyn roodt van couleur. De hoofdekens sijn rondt, anderhalven duym breedt, seer verscheyden van couleur, waer van de eene bruyn geil, ende de andere bruyn roodt sijn; doch den meesten deele bruyn roodt oft rosch, onder met swart plues beset.

106.
F

Naem.

Al noch wordt hier beschreven de vijfde vande tweeentwintighste van CLUSIUS, met gheenen verscheyden naem by hem bekend, de welke met recht de *Groote bundel-Fungi* magh ghenaeamt sijn, in't Latijn, *Fungi magni fasciculosi*.

Gedaente

Vijfthien oft meer comen dese te samen uyt eenen wortel voorts, waer van de hoofdekens twee duym breedt sijn, boven beschildert als rosch, oft ghelijck rosch met bleeck wit ghemengelt: onder niet seer hol van schotel, de welke beset is met dick, uyt den witten, grau plues. De stelen sijn eens soo dick als een stroo, ende een spanne lanck, witachtigh van couleur.

107.

G
Naem.

Bemerckt hebbende dese sevenste boven de hondert, was ick in twist en verschil, oft sy niet de selve was van de achtennegenste, de *Goude knoppen* ghenaeamt: maer voorwaer haer verschil is onghemeyn groot by de andere, even vvel sal ick dese de *Stroo-geile bundel-Fungi* noemen, in't Latijn, *Fungi fasciculosi colore stramineo*.

Gedaente

Met tweeentwintigh vruchten comen dese uyt eenen tronck ende vvortel, hebbende veele cleyne teere veselinghsken: op groenen mosachtighen grondt heb ick dese bevonden en ghepluckt. De stelen vande grootste

grootste van dese sijn ander halven duym lanck, ende een ghemeyn schrijf pen dick, bleeck geil van buyten, binnen hol, sonder eenigh mergh in, even als een doorboordt buysken; nochtans binnen schoon goudt geil: vvelck couleur seer haest verandert in een meerder vwaterachtighe donckerheyt.

De hoofdekens sijn plat verheven, by-naer dry quaertier van eenen duym breedt, boven bruyn hoogh geil: welcke bovenste vellekens seer omgheslaghen sijn: onder hebben sy seer teere voorkens oft strepkens, van cleyn aerlich plues, sijnde van het selve geil couleur als de stelen: welck plues ghemeynelijck met een heel dun teer velleken van het selve geil couleur bedeckt is, het welck aen de stelen vast blijft.

Nu volgt hier de sesde ende de leste *Bundel-Fungi* van *Clusus*, de welke ick de *Bundel sots-cappen* genaemt hebbe, in't Latijn, *Stultorum cuculli fasciculus*.

Seven oft acht sijn dese in ghetal, comende uyt een dun steelken altesamen voorts, nochtans is jeder met sijnen eyghen steel bysonder, waer vande langhste som vier duym lanck sijn, onder en boven seer scherp dun, ende in de midden dick, op de selve manier als de holle pijpen oft stelen sijn vanden gheschoten aiuyn oft porrey, waer boven dat het zaet voorts comt. Dese sijn buyten wit, met eenigh blosende roodt ghemenghelt. Dese stelen ondersteunen jeder sijn mutsken, seer ghelijckaen een sots-capken, seer slodrich uyt en in gaende van randen: sommighe sijn als dobbel toe ghevouwen, onder eenen duym, somwijl twee duym wijdt; boven met een spits toegaende rondigheydt: sy sijn uyt den grijsen, met bruyn roodt ghemengelt, beschildert, de eene lichter, ende de andere bruyn der van couleur, onder met dicke swarte strepen oft plues doortrocken ende beset.

Alle dese soorten comen inden Herft, maer selden oft noyt vroegh, ende op gheene vlacke velden, maer in doncker bosschen, oft onder dichte haeghen. Dit is al het ghene hier van door my is connen achterhaelt worden.

108.

H

Naem.

Gedaente

Tijdt en
plaets.

HET XII. CAPITTEL.

Handelende vande quaede boom-fungi, oft swammen.

HEt schijnt voorwaer ongheloofbaer, soo grooten veranderingh der Fungi soo in gheslachten als in wesen: dat oock eenen boom

Nom. 26. te samen voorts brengt goede en quaede, op eenen tijdt en stondt: het ghene meer te verwonderen is als dat op de vlacke velden en weyen neffens malcanderen de alderbeste met de ander-quaetste te voorschijn comen. Dit sal bysonderlijck aen de willighe boomen te bemercken sijn.

109.

A

Naem.

Tot voldoeninghe vanden Leser sijn hier twee verscheyde vruchten van een gheslacht van Fungi ten toon ghesteldt, waeruyt can ghesien worden, hoe verscheyden van ghedaente dese te voorschijn comen. Sy is de vierde quaede van CLUSIUS, die vanden selven in't Hongersch genaemt wordt *Fiz / fagomba* / ende in't Hoogh-duytsch, *Selber Schwammen* / het ghene soo veel te segghen gheeft, als *Willighe Fungi*: die ick de *Gheschilderde Fungi* noeme, in't Latijn, *Fungus depictus*. Het is de sevenste van GASPER BAUHINUS; die hy noemt, *Fungus salignus lichenis forma variegatus*, dat is, *De willighe Fungi met de ghedaente van seker-kruydt dat Steen lever kruydt ghenaemt is, met verscheyde coleuren*: de vieren-vijftighste van IOAN. BAUHINUS.

Gedaente

Dese groeyen op eenen hoop veel te gader, seer vast clevende aen de wortels vande willighe boomen, op de selve manier als het kruyt *Hepatica*, oft *Steen lever kruyt*. Sy hebben een seer vrent fatsoen van wesen, even als het lichaem vande aerdt buylen, vande welcke sommighe niet grooter sijn als eenen goeden duym, andere twee, ende oock dry duym in haer ronde: sy en hebben noch steel, noch schotel, noch plues, noch mergh: ende al ist dat dese twee met A hier soo groot verschijnen; soo waeren de levende van desen nochtans wel eens soo groot, waer door moet verstaen worden, dat dese veele te samen met malcanderen ende aen en in een ghewasschen sijnde, vertoont worden, om het schoonste leven voor ooghen te stellen. Dese sijn seer schoon van verscheyde coleuren ghemenghelt, waer van de wittigheydt boven al uytverschijnt, de welke met bleeckigheydt, geiligheydt, bloodt roodt, bruyne roodt, bleeck roodt, ende andere met doncker bruyne coleuren vervult sijnde, aen des menschen ooghen seer aenghenaem sijn: dese sijn naer de gheschilderde figuren van CLUSIUS ghetrocken, om dieswil dit ick gheen beter ghelijckende onder alle mijne vruchten hebbe bevonden.

Tijdt en
plaets.

110.

B

Naem.

Dese sijn gewoon te groeyen als de eerste regens in't voor jaer vallen. *De kriecke-boom Fungi; waer van onder de twyfelachtighe met de letter D oock te lesen is.*

Ick stel den Leser hier voor ooghen de levende figuer van CLUSIUS, niet de welke in sijne ghedruckte wercken met de print staet, maer een

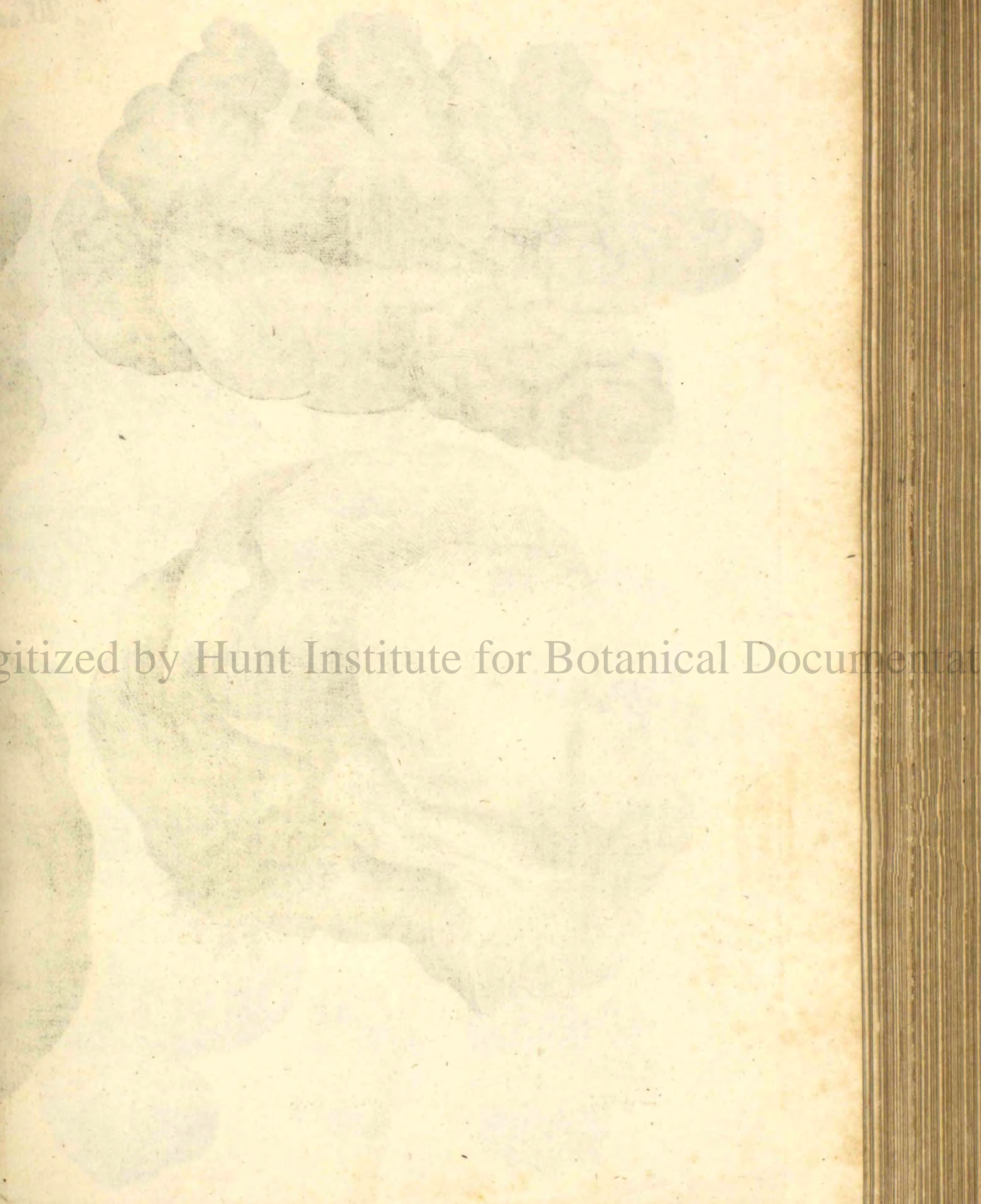
Deel,

tijdt en stondt in
elden en weyen ne-
te te voorschijn co-
te bemerken sijn
verscheyde vruchten
waeruyt can gheden
voorschijn comen. In
en in't Hongerich ge-
ogh-duytich, sijn
eest, als *Willige Fungus*
Fungus depitius. Hier
comt, *Fungus salignus* b-
et de ghedaente van licken-
heyt colexen: de vrien-

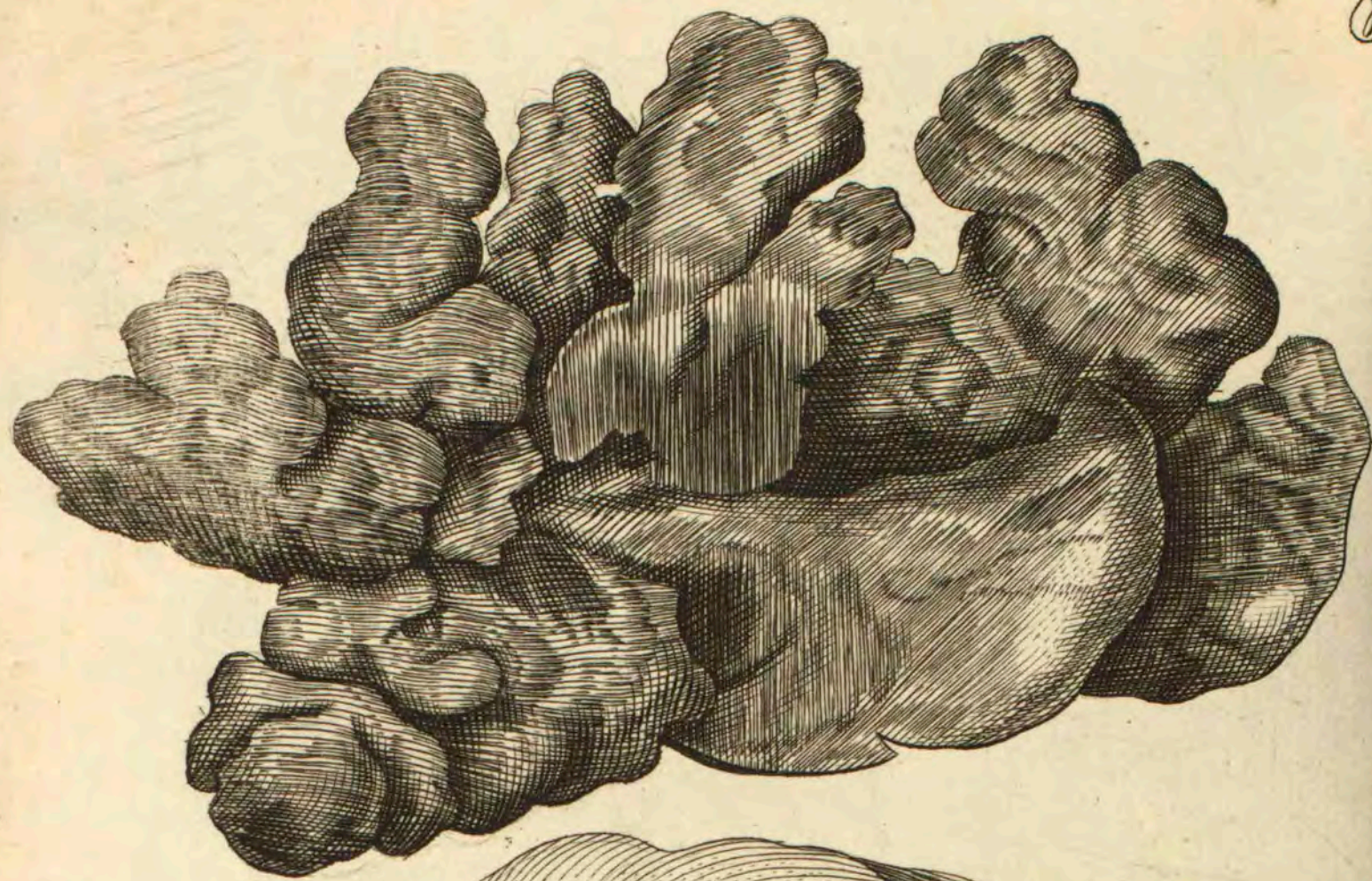
leer vast clevende en
manier als het kruyt sijn
vremt fatsoen van we-
e welke sommigter ne-
ee, ende oock dry dagn
hotel, noch plus, noch
r soo groot verschijpen
ns soo groot, was oock
met malcandeen en
den, om het schoone
oon van verscheyde
oven al uytlijp, de
it roodt, bruyt rood,
colexen vervult sijn
: dese sijn naer de ghe-
n dieswil dit ick gheen
e bevonden.

s in't voor jaer vanden
de twijfelachtige
se is.

figuer van *Crustus*,
de print staet, maer
een

Digitized by Hunt Institute for Botanical Documentation

Digitized by Hunt Institute for Historical Documentation

Digitized by Hunt Institute for Botanical Documentation

Digitized by Hunt Institute for Botanical Documentation

Digitized by Hunt Institute for Botanical Documentation

Digitized by Hunt Institute for Botanical Documentation

Digitized by Hunt Institute for Botanical Documentation

Aendwyfinghe de
welcke ick uyt sijne
ick niet en was ghed
wante want ick van fooda
schoonen niet en co
rechte *Wilde kerse boom* Fa
ckke ick in het Tractaet
ghenogh beschreven heb
Fung comt te voorschijn o
van *Campebour*, sijnde
heel, hoer, plus noch
als den uytlopende
hande oft twee breedt, met
straffen; somtijds vier of
derfte (waer mede sy te sa
ck lip, van buyten geil als
roode randekens beset
als knollen oft rapen
houtachtigh worden.
ember en oock in Aug
den de wortelen vande
dicker sijn, ende in h
sijn, ende in vochtigh
comen.

soortende soorten van
tackende der boom
blijv

dat wy nu betoonen dese
de beschrijvinghe van
gheduytsch *Holt*; *Schw*
de eerste van de vierentwi
ende de vijftigste
bysonder sal noeme
sal ghe-naemt s

dat ick dese Fung
by seker dun-krake b

een ander, de welke ick uytijnen gheschilderden boeck ghetrocken heb, het ghene ick niet en was ghedwonghen te doen door ghebreck der andere levende, want ick van foodanighe ghenoech voorsien was, maer om dat ick soo schoonen niet en conde becomen. Dese teghenwoordighe sijn de rechte *Wilde kerse boom Fungi*, maer gheen tamme *kriecke boom Fungi*, de welke ick in het Tractaet vande twijfelachtighe in de Byvoeghels aldaer ghenogh beschreven hebbe.

Dese Fungi comt te voorschijn op een ende selve maniere ghelijck *De caes Fungi van Campenhout*, sijnde mijne negenenseventighste goede, die gheen en steel, hoet, plues noch mergh besitten, sijnde een ghewas op de maniere als den uytloopenden gomme, doch houtachtigh, somwijl een handt oft twee breedt, met bescheyde vruchten teghen malcanderen ghewassen; somtijds vier oft vijf te gader, de welke te samen aen het onderste (waer mede sy te samen ghevoeght sijn) wel dry oft vier duym dick sijn, van buyten geil als bleecke eyerdooyers, met sommige schoon roode randekens beset; binnen wit, de welke haer laeten door snijden als knollen oft rapen, als sy versch en jonck sijn, maer te out sijnde, houtachtigh worden.

In September en oock in Augusto heb ick dese ghesien, ende sy comen onder aen de wortelen vande wilde kerse boomen, ende hoe de selve boomen dicker sijn, ende in haer afgaen sijn, dat is, hoe naer sy by haer sterven sijn, ende in vochtigher plaetsen staen, dies van dese Fungi meer te voorschijn comen.

Dry verscheyde soorten van Fungi, groeyende aen de afghecapte tacken der boomen, die in de water-straten blijven ligghen.

Op dat wy nu betoonen dese gheslachten van Fungi, soo sullen wy naer de beschrijvinghe van CLUSIUS voortgaen, die hy noemt in het Hooghduytsch *Holtz schwammen*/soo veel te segghen, als *Houdt Fungi*. De eerste van de vierentwintighste van CLUSIUS, ende de tweede van GASPER, ende de vijftighste quaede van IOAN. BAUHINUS; de welke ick ieder bysonder sal noemen: waer van dese eerste met C de *Scherlake Iudas* oor sal ghenaeamt sijn, in't Latijn *Auricula Iuda colore cocci-*
neo.

My docht dat ick dese Fungi nerghens beter can by ghelijck maecten, als by seker dun-krake been, in't Latijn *Cartilago* ghenaeamt: al-

H h

Gedaente

Tijdt en
plaets.

III.

C

Naem

Gedaente

soo

soo dese van dunne stijve stoffe sijn, de welcke in malcanderen ghevouwen en ghekrult is: sommighe twee duym breedt, op de selve manier als de Judas ooren sijn, de welcke ghemeynelijck twee oft meer te samen neffens den anderen staen. Sy sijn schoon fermelioen roodt, ten uystersten aenghenaem in't ghesicht.

112.

D

Naem.

Dese sijn hier aen een brockxken houdt van eender tack der boomen verthoont, al waer sy aenghewasschen sijn, op dat den Leser in de twee naervolghende can sien op hoedanigher wijze dese alle te voorschijn comen.

Dese tweede is de *Carmosijne cleyne zee schelp* ghenaemt, in't Latijn, *Parva concha marina colore coccinea*: ende sy is de tweede van CLUSIUS van het voorghenoemde ghetal.

Gedaente

De grootste van dese sijn eenen duym lanck, maer ghemeynelijck vande selve ghedaente en forme, als de neffen staende dry figuren met D hier aenwijzen, even eens als holle schelpen. Sy hebben een cleyne swart houtachtigh steelken aen; maer de vruchten sijn vande selve stoffe als de voorgaende, schoon roodt van couleur als Carmosijn: somwijl sijn dese schoon bloodt roodt.

113.

E

Naem.

Tusschen dese ende de twee andere voorgaende is een groot verschil in fatsoen en couleur, tot welcken opsicht ick dese de *Velachtighe cleyne goudde Fungi*, in't Latijn *Fungus membranaceus parvus aureus* ghenaemt hebbe. Sy is vervolghens de derde van CLUSIUS.

Gedaente

Niet teghenstaende dat dese oock boom-Fungi sijn; soo nochtans connen aen dese gheene steelkens bespeurt worden, alsoo sy niet anders uyt het hout comen als oft sy in haer selven eenighen gom waeren, berstende uyt den boom, het welck sy voorwaer niet en sijn; maer in teghen deel een taey velleken, seer te samen ghedronghen en gheplooyt, het welck schoon gout geil van couleur is, en sy en comen niet veel grooter als twee duym, maer gemeynelijck van soodanighe groote als sy haer in de print verthoonen, oft een weynigh meerder: ende op dat het verschil van fatsoen eenighsins soude connen bespeurt vvorden, soo sijn hier vier figuren met E naer het leven byghesteldt.

Tijdt en
plaets.

Dese dry voorschreven soorten sijn in October meest te vinden, maer noyt anders als aen afghecapte tacken van boomen de gene oft op natte ackers, oft alder-meest in de grachten, oft vuyle poelen tot eenigh rotten comen: de selve comen oock wel uyt eenighe groote cappelinghen oft spaenderen, hebbende noch eenigh schors behouden, liggende in soodanighe plaetsen als voorseydt is: doch sijn al te samen tot gheen ghebruyck, als quaet van natuer.

Een.

Een besonder gheslacht van Fungi door fout hier ten onrecht by ghevoeght.

Onrecht becleet dese Fungi hier de plaets: die volghens haer natuer behoorde te staen op de tweede plaet van het tweede Deel, achter de dryentwintighste quaede, de welcke het padden broodt ghe-naemt is: welcke foute (onwerende gheschiet sijnde) niet eerder bekent en is als voor dat de selve langh op 't copper beneffens de boom-Fungi ghesneden was.

Ick bevinde, dat dese de tweede van de vijftiende van CLUSTUS is, de welcke van hem ghe-naemt is in het Hongersch, *sekete timoz* / in't Hooghduytsch, *Schwartz sinner schwammen*: het ghene soo veel te segghen is, als *De swerte Fungi*. My docht dat dese wel behoorde *De groote vuyle buylachtighe Fungi* ghe-naemt te sijn, in't Latijn, *Fungus magnus sordidus tuberans*.

114
F
Naem

Volgens het schrijven van CLUSTUS, soo hebbe ick dese Fungi bevonden; te weten, dat sy soo groot van stuck sijn, waer van sommige met geen twee handen connen omvat worden: nochtans is den stele van dese maer ander halven duym lanck, ende eenen duym dick; van buyten een weynigh grau rosch, binnen heel voos en stinckende. De schotel, oft, om recht te segghen, de gebulte knobbelighe muts, seer ongheschicht, de welcke niet van haeren stele recht inde midden ondersteunt wordt, maer al oft sy van besyden aengheworpen was. Haer bovenste coleur is vuyl en onaensienelijck, als bruyn, doncker vuyl purper, met eenigh rosch ghemengelt, even eens al oft het eenen gheknobbelden besmeurden, swarten houtachtighen wortel was nochtans is als oft sy met eenighe vettigheyt besmeert was aenclevende. Onder heeft sy eenigh cort, dicht vast besmoddert grau plues in, ende seer stinckende van natuer.

Gedaente

Noch is sy een laete van September: de welcke in Brabant in de bleck en schaer-bosschen van my dickmael in't jaer bevonden sijn.

Tijdt en
plaets.

HET XIII. CAPITTEL.

Vervolgh vande boom Fungi.

Voor de eerste van dit Capittel bevinde ick, dat dese die CLUSTUS ons beschrijft voor sijn tweede quaede, hier ghevoeghelijck magh

NOM. 27.

115.

A

Naem.

Gedaente

Tijdt en
plaets.

116.

B

Naem.

naer het leven vertoont worden, de welck van den selven in het Hon-
gersch ghe-naemt is *Szilwa alija* / soo veel te segghen, als *Pruym boom-
Fungi*, van IOAN. BAUHINUS *Fungi prunorum commixti coloris, perniciosi*,
De *schadelijcke pruym Fungi met verscheyde coleuren*; de welcke sijne drijenvijf-
tighste is, ende de thiende van GASPHER; de welcke hy meyndt de *Pruym-
Fungi* van TRAGUS te sijn, de welcke TRAGUS onder sijne twelfste soort
noemt; het ghene ick niet en can bevinden met de meyninghe van CLU-
SIUS te vereenighen, alsoo TRAGUS dese onder de *Wolfs-vest* is aenwijfen-
de, ende met gheen ander verschil dese bescheyden heeft. Want alsoo
ick de figuren van CLUSIUS in haere volle grootte, met al de coleuren
naer het leven by my hebbe, soo sal ick de selve volghens haer naer be-
schreven wesen de *Pruym boom navel Fungi veel te samen* noemen, in't Latijn
Fungi umbilicosi prunorum plures simul.

Dese Fungi comen jeder uyt eenen cleynen steele, somwijl vijftien te
samen, het ghene in dese figure naer het leven vande vrucht van CLU-
SIUS is uyt ghebeldt, waer van de eene over de andere leydt, ende dese
was te samen eenen tros van seven duym breedt, te weten gheschildert,
waer van de middelste dry duym breedt was. Men can wel sien dat de
eene veel cleynder is als de andere, sommighe van eenen duym breedt: sy
sijn alle rondt en plat van vrucht, doch boven met eenen put, navel-
achtigh inghetrocken: oock soo en sy dese niet rondt inden omvanck,
maer seer hoeckigh uyt en ingaende van randen: boven sijn dese van een
vuyl ende leelijck aensinelijck coleur, grau, bleeck, rosch, geil, en
met bruyn ghemengelt, het ghene gheen goetd can aenwijfen.

Dese ende dierghelijcke heb ick somtijts aen seker groote witte dorne
boomen, ende que-appelboomen bevonden in Junio, doch onder tegen
de aerde, aen den dicken stam.

*Geile eycke Fungi, ghelijck sijnde aen de sesde twijfelachtighe,
welck onderscheydt seer merckelijck is.*

Hier is nu het groot onderscheyt te sien tusschen de sesde twijfelach-
tighe Fungi, ende dese teghenwoordighe quaede, met hoedanich
misverstant dat LOBEL sijne *Andijvi Fungi* oft voor een quaede heeft be-
schreven, oft dese tegenwoordige voor de *Andijvi Fungi* qualijck aenghe-
wesen heeft, van de welcke aen het derde Tractaet in het eerste Deel aen
het eerste Capittel de sesde in getal is, geteekent met de letter E, te lesen
is: alwaer het verschil tusschen dese ende de genoemde *Andijvi Fungi* te sien
is.

2830

Deel,
 lven in het Hon-
 en, als Praymbon-
 ti colois, pemijsf,
 elcke sijne driemijf-
 ny meyndt de Prom-
 der sijne twelfte voort
 e meyninghe van Clo-
 Walf-wijf is aenwijes-
 den heeft. Want alio-
 tte, met al de colois-
 e volghens haer merke-
 men noemen, in i Linge-
 steele, somwijf rijst te
 n vande vrucht van Clo-
 de andere leydt, en is
 edt, te weten gheschide,
 as. Men can wel sichten
 e van eenen doym broede
 oven met eenen pot, woe-
 niet ronds inden vande,
 len: boven sijn de vande
 , bleeck, roich, en in
 t can aenwijfen,
 en seker groote vande
 in Junio, doch ouder repa-
 de sesde twiifelich-
 merckelijck is.
 sschen de sesde twiif-
 e quaede, met haer
 or een quaede hat bo-
 yvi Fungi qualijck vande
 taet in het eerste Deel
 t met de letter E, te be-
 oemde Andijvi Fungi te

Digitized by Hunt Institute for Botanical Documentation

Digitized by Hu...

Digitized by Hunt Institute for Botanical Documentation

Digitized by Hunt Institute for Botanical Documentation

Digitized by Hunt Institute for Botanical

Digitized by Hunt Institute for Botanical Documentation

...wysinghe der quae...

...de Gout geile hout eycke Fungi
...fungi volghens mijn ghe
...de de Eycke-boomen
...keren grijsen hout mo
...volghens, de eene achter
...gout geil van couleur, t
...schimmelt, seer herdt en t
...dele goet ende niet quae
...ot spijs te ghebruycken,
...ocht tot vonck hout (op d
...van vonck-hout te lesen
...Doch ick wil u wel voor
...aloo de haesen dese Fungi
...de hout eycke Fungi sijn d
...oe wel ick dickmael van
...hebben, het ghene seer
...of wat meerder.

...onleker den tijdt van dese
...schervolghen, maer sijn
...atter en rotter sijn: want d
...nogh de boomen, als de
...wel aen de groote uyt
...leggen op natte straten

...der andere verscheyde soo
...van dit Capittel te kenne

...singhe vanden Agar

...decken dat IOAN. BAUHIN
...de Fungi niet ghesteld
...maer den selven is be
...som: soo nochtans sal ick
...nreden, de welke al t
...en rechte Fungi te sijn
...gheldt te moeten worde
...de medeijnen kenbaer
...gdommen van goet t

F

is. Dese hebbe ick de Gout geile hout eycke Fungi ghenaemt, in't Latijn *Lignosus aureus querci Fungus*.

Ick heb dese Fungi volghens mijn ghedencken hondert mael ghesien, te weten, dat dese de Eycke-boomen onder aen de aerde even eens bewasschen, als sekeren grijsen hout most, doch met ghekronckelde bladeren, alle vervolghens, de eene achter de andere groeyende, seer dun van stof, schoon gout geil van couleur, tusschen beyden met aerde en groen mosch beschimmelt, seer herdt en taey houdtachtigh van stoffe; soo al waert dat dese goet ende niet quaet en waeren, even wel onbequaem sijn om tot spijs te ghebruycken, de welcke droogh sijnde, ende bequaem ghebrocht tot vonck hout (op de maniere als in het eerste Deel van de manier van vonck hout te lesen is) tot soodanigh ghebruyck bequaem sijn. Doch ick wil u wel voorsekeren, dat dese de *Haeskens Fungi* niet en is, alsoo de haesen dese Fungi niet eten en sullen.

Gedaente

Dese Gout geile hout eycke Fungi sijn de bladeren somwijl maer eenen duym lanck, hoe wel ick dickmael van twee, dry ende oock van vier duym ghesien hebben, het ghene seer seldtsaem is: ghemeynelijck sijn sy twee duym, oft wat meerder.

Het is seer onseker den tijdt van dese aen te wijzen, aenghesien de selve ghenen tijdt achtervolghen, maer sy comen te voorschijn, naer dat de boomen natter en rotter sijn: want de naturelijcke plaetsen sijn meer de dorre verdroogde boomen, als de levende ende jeudighe; aenghesien sy oock seer veel aen de groote uytghecapte boomen, de welcke op malcanderen legghen op natte straten, voorts comen, ende te vinden sijn.

Tijdt en
plaets.

Noch sijnder andere verscheyde soorten van desen gheslacht; de welke in het lest van dit Capittel te kennen en beschreven sijn.

Beschrijvinghe vanden *Agaricus* oft *Loriken Fungi*.

AL ist saecken dat IOAN. BAUHINUS den *Agaricus* onder de beschrijvinghe der Fungi niet ghesteldt en heeft, ghelijck meer ander ghedaen hebben, maer den selven is beschrijvende in het aenwijzen vanden Lorcken boom: soo nochtans sal ick de oude voet stappen van veel onderlinghen intreden, de welke al te samen, ende BAUHINUS met hun, bekennen die een rechte Fungi te sijn, ende onder de boom Fungi gerekent ende ghesteldt te moeten worden.

Het is aen de medecijnen kenbaer ghenoch, hoedanighe ende menighvuldighe eygendommen van goet en behulp datter vanden selven *Agari-*

cus gheschreven is, vanden welken ick soo veel stof gelesen hebbe tot sijnen lof soo in alle sijne deelen, als in't geheel, datmen vanden selven seer bequaemelijck een boeckken in't bysonder soude connen beschrijven, het welck ick alles sal voor by gaen, niet anders aenwijfende, als het gene ick noodigh gevonden hebbe (tot sijnen meesten eygendom) schuldigh gheweten te sijn, ende alle andere omstandigheden als onnodigh achten, om mijn werck niet te langh te maecten.

117.
C
Naem.

By naer in alle talen wordt dese boom Fungi *Agaricus* ghenaemt, oft *Agaricum*, het welck sommighe segghen sijnen oorspronck te hebben vanden Griekelchen naem *Agaricôn*, hoewel dat het Grieksch woordt *Agaricôn* aldaer beteeckent iet het ghene bedorven oft vol draeykens is. Maer mijn ghelooven is, als dat desen naem ghesproten is naer de stadt *Agarus* in *Sarmatia*, de welcke in de uysterste palen van Hooghduytsch landt gheleghen is, van waer den selven *Agaricus* oft gheeesbare boom Fungi eerst te voorschijn ghecomen is. Sy wordt oock in't Latijn ghenaemt *Fungus lariquus*, ende *Fungus larignus*, het ghene te segghen is, *Lorcken Fungi*: DODONEUS seydt, dat sy oock wordt ghenaemt *Medicina familiae*, dat is, *Huys-medecijn*, van DEMOCRITUS, om dat sy soo veel der handen inwendighe ghebreken gheneest: noch pleeght sy oock wel Eycke spongiën, Denne spongiën oft Dunne spongiën, ghenaemt te sijn, om welke redenen, sal naermaels vertoont worden.

Pamphilo
montio pag.
132. a

Gedaente

Ghelijcker-wijs meesten deel alle de boom ghewasschen ende de kruyden der aerden bedeckt worden in manneken ende wijfken, soo wordt den *Agaricus* van ghelijcken bescheyden, inden eenen het manneken, ende den anderen het vrouken te noemen, hoe wel dat HOFMANNUS seydt, dat den *Agaricus* tweederley is, den eenen uyt de Boomen comende, ende den anderen diemen uyt de aerde gravende is: want hy gebruyckt dese twee latijnsche woorden *Arboreus* & *fossilis*, sonder dat den selven HOFMAN eenigh verder licht verclaert oft meerder aenwijft: soo dat desen *Agaricus*, de welcke *Fossilis* genaemt vvort, is den ghene die uyt de aerde comt ende aen my niet bekend en is. Doch dat onder den *Larix* oft *Lorcken boom* oock manneken ende vrouken voorts comt, is my wel bekend; want het manneken is lanck van ghedaente, ende het wijfken is rondt en corter van wesen. Beyde de soorten sijn wit van ghedaente, licht van ghewicht, spongiachtigh van natuer, ende boven plat, op de manier als halve witte brooden.

Casper
Hofman.
lib 1. cap. 2.

Tijdt en
plaats.

Het is een boom Fungi vanden Herft, de welcke aen gheene ander boomen te plucken oft te vinden is als aen den *Lorcken boom*. Boven dien soo en isser noyt aen de tacken vanden *Larix* eenighen *Agaricus* ghewassen

Aenwysinghe de
onden, maer alleenlij
ex, op de eyge manie
rout.
scritus schrijft, dat den
ment de Riviren Be
on VIRGILIUS, de we
ke den gront oft het sa
vult by aldermeest op
ken in Moravien en Sles
ende elders.

Tijdt va

Agaricus oft *Lorcken Fungi*
winter, eer de blader
boom sijn loof quyt,
is als cleyne bobbelke
de selve openinghe o
van ghepluckt is
den *Agaricus* is: ende o
kens vergadert, op dat
schrijven, dat den
welcke een ander so
welcke Clustus Cern
ke twee soorten sijn
cleyne eeckels; waer
en vruchten aen den
de, dat van sommig
ghenoemden *Ceris* q
us Cordus seght, dat
oft sperre-boomen, o
schwammen noem
ck heeft: als hy con
ghelijck sijnen gro
waerlichijnelijck dat a
obekent gheweest is
beest, waer door hy
oft plante met eenig
deel comen alle de

sien oft bevonden, maer alleenlijk comende uyt den dicken stamme vanden *Larix*, op de eyge maniere als hier inde printe met de letter **C** vertoont wordt.

Theophrastus schrijft, dat den *Agaricus* veel groyt inde Alpes van *Italien*, by *Trenten*, ontrent de Rivieren *Benacus* en *Padus* oft *Po* gheenaemt: oft dit de Rivier is van **VIRGILIUS**, de welcke de Italianen *Lago di garda* noemen, vande welcke den gront oft het sant goutachtigh is, is my onseker.

Theoph. lib.
3. pag. 167.

Noch wast hy aldermeest op den cant van *Vranckrijck* by *Italien*: van ghelijcken in *Moravien* en *Slesien*, in *Syrien* ontrent *Cilicien*, *Polen*, *Oost-Indien*, ende elders.

Tijdt van te plucken.

DEN *Agaricus* oft *Lorcken Fungi* wordt ghepluckt oft vergadert voor den winter, eer de bladers rijzen, want in den winter wordt den *Lorcken boom* sijn loof quyt, als wanneer aen den selven niet anders te sien en is als cleyne bobbelkens oft buylkens, als sekeren schuym comende uyt de selve openinghe oft plaetsen, al waer den rijpen oft volwafchen *Agaricus* van ghepluckt is: welcke buylen wederom den nieuwen aencomenden *Agaricus* is: ende op de selve manier worden oock de vruchten oft notkens vergadert, op dat haer zaet niet soude verloren rijzen.

Andere schrijven, dat den *Agaricus* voorts comt uyt de Eycke boomen, den welcke een ander soort van Eycken sijn als in *Brabant* groeyen, de welcke **CLUSIUS** *Cerrus* noemt, in het *Nederduytsch* *Cerris*: van de welcke twee soorten sijn, eenen met de groote eeckels, ende eenen met de cleyne eeckels; waer van den grooten in *Italien* seer ghelijck is van schors en vruchten aen den *Lorcken boom*; waer in het misverstant is, bestaende, dat van sommighe schrijvers den *Larix* met den *Agaricus* voor den ghenoomden *Cerris* qualijk aengheteekent is.

VALERIUS CORDVS seght, dat in *Duytschlant* aen de *Denne boomen*, dat sijn mast oft sperre-boomen, oock *Agaricus* groyt, die de *Hooghduytschen* *Dannen schwammen* noemen; waer in dat **CORDVS** niet weynigh onghelijck heeft: als hy condelesen van mijne *Denne-boom Fungi*, soude hy haestelijck sijnen grooten misflagh kennen.

Val. Cord.
in Diosc.

Het is waerchijnlijk dat aen **DIOSCORDERES** selver den rechten *Agaricus boom* onbekent gheweest is, als wanneer hy seydt, dat den *Agaricus* wortelen heeft, waer door hy soude bekennen dat den *Agaricus* een aerdghewasch oft plante met eenighen wortel is.

Diosco. lib.
3. cap. 1.

Meestendeel comen alle dese misverstanden uyt **PLINIUS**, de welcke den

Plini. lib.
16. cap. 25.

den *Larix* pijn-boom noemt. Welcke foute vele, sonder voorder onderfoeck, naer *PLINIUS* ghevolght hebben; want de twijfelaers al te samen *PLINIUS* voor den Auteur aenwijfen:

*Iac. silu. in
Mes. lib.
2. cap. 3.*

SILVIUS seght, dat den *Agaricus* eenen wortel is, de welcke voortscamt aen den tronck van den *Ilex*, dat is den scherlaken-bezie boom, ende het selve groyt gelijk een witte Fungus, de welcke by nachten licht van haer gheven: waer in *SILVIUS* niet weynigh ghemist heeft van foodanighe lichtende Fungi *Agaricus* te noemen, want hy seer wijdt van de waere kennis is.

Vaer uyt men den besten Agaricus sal kennen.

*Mesuelib.
2. cap. 3.*

MESUE seght dat het manneken den slechten is, besonderlijck als wanneer hy lanck, swert, herdt en swaer van geur is: maer dat het wijfken hoe het ronder, witter, sachter, spongiachtigher, gheene draeykens in hebbende, ende licht brisselachtigher is, dies te beter is: boven dien in het eerste soet van smaeck, waer naer een weynigh bitterheydt volghet: dese sijn de alderbeste teekenen; dat aen het vrouken meer eyghen is, als het manneken.

Mijn ghevoelen is, hoe dat den *Agaricus* verder uyt den boom wast, hoe hy witter, sachter, ende dien volghens beter is, als den ghenen die naerder inghedronghen teghen den boom groeyt, waer door hy een meerder swertigheydt, ende houtachtigher nature uyt de schorse treckt ende behout, waer door hy dien volghens sich niet soo licht laet breken, ende soo deughtsaem niet en is.

Teeckenen waer uyt men den slechten sal kennen.

ALs wanneer den *Agaricus* swaer, herdt, bruyn oft swert is, het sy van buyten oft van binnen, oft als hy draeykens in heeft, oft hairachtigh is, foodanighen salmen, als ondeughende verworpen.

Lof ende deughden van den Lorcken boom.

*Ioan. Reno.
lib. 1. sect.
2. cap. 8.*

RENODEUS verhaelt, hoe dat den *Lorcken-boom*, behalven den *Agaricus* noch twee ander goede uytworpsels ons deelachtigh maect, te weten, eenen sekeren sachten dunnen herft, den welcken gheene scherpigheydt en heeft, ende daer by begaeft is met een meerder vochtigher nature als eenen van alle de andere gheslachten, den welcken voor den oprechten

oprechten termentijn (maer onbehoorlijk) pleegh verkocht te worden, want den oprechten termentijn groyt uyt eenen wilden boom, die altyt groen en met loof becleedt blijft: welck loof is als de esse bladers. Boven dien gheeft hy ons eenen sekeren goeden purgerenden manna, de welke door de teere scheutkens afgebroken ende uyt druppende vergadert wort.

By dese twee voorgaende goede eygendoemmen sal ick een derde voeghen, te weten de goede *Gout achtighe loriken Fungi*, van my beschreven in het eerste Deel aen het veertiende Capittel, sijnde mijne negenste *Goede Fungi*.

VITRUVIUS verhaelt, dat in Vranckrijk eenen Toren van Lorcken hout ghemaect was, den welcken van IULIUS CÆSAR bestormt sijnde, door gheen middelen in brandt ghesteken conde worden: doch men sou aen CÆSAR EN VITRUVIUS nu wel anders doen ghelooven, want al ist dat den *Lorcken-boom* de cere toe comt van soodanighe herdigheydt by naer als steen te hebben, nochtans, als DODONEUS seydt, het Lorcken hout in de ovens ghedaen, ende onsteken sijnde, brandt vvel, besonderlijk alst by ander hout ghedaen vwordt: vwant MATTHIOLUS seght, dat de kolen van *Lorcken* hon tghemaect, goedt ende seer bequaem sijn voor de smeden, de vvelcke in de Berghen van Trenten daghelijcks om het yser te smeden in het ghebruyck sijn.

Den *Lorcken boom* is tvveederley, hoe vvel dat ick van den grooten, dat is, *Agaricus boom* spreke; vvaer van dat by DODONEUS ende andere schrijvers breeder can ghelesen vworden.

Nature, kracht en ghebruyck vanden *Agaricus*.

Den *Agaricus* oft *Loriken Fungi* is vvarm inden eersten, en droogh inden tvveeden graed: het vvelck by al de medecijnen voor sulckx bekent vwordt, ende besonderlijk by PLEMPIUS. Volghens het schrijven van dese aengereekende medecijnen, beneffens menighe andere, soo is den *Agaricus* van kracht alle taeye humeuren te doorsnijden, ende alle dicke dun te maecken; hy is oock afvaghende: hy suyvert het verstopptinghevvant, hy maeckt den buyck vveeck en reyn, hy gheneest de galsucht die uyt verstoppinghe onstaet, soo vvel de svvarte galle, als de andere: hy doet vwater lossen, hy pugeert vanden hoofde af door de ceuen, musculen, rugghe graet, de borst, de loofse, maghe, lever, milt, nieren, in somma het gheheel lichaem: vwant sommighe segghen, dat hy oock voor het flerecijn, pluris, en andere qualen goedt is.

HOFMAN schrijft, dat den *Agaricus* in vleesch sop ghebruyckt (sonder

M. Vitru.
lib. 2. cap. 9.

R. Dodon. 6.
Deel het 30.
boeck. cap.
18.

Matth. lib.
1. cap. 74.
pag. 105.

Plemp. in
Avic. lib. 2.
trac. 2. cap.
28.
Scorede lib.
4. class. 3. 9.
413.
Wecke. in
Antido. lib.
1. sect. 12.
Beverwyck.
1. Deel der
ongesonheye
lib. 4. cap. 7.

Gasp. Hof.
lib. 1. cap. 2.

aen-te-vvijsen hoedanighe veelheydt van noode is) ghelooft het selve seer goet te sijn om het soch der vrouwen te vermeerderen.

Aldrovand.
in sijn Den-
drologia.
lib. 1. Tract.
2. cap. 1.

ALDROVANDUS betuyght, datter is groeyende aen het onderste vande Eycken stammen een soort van *Agaricus*, de welcke hy indachtigh is ghesien te hebben, bruyn asch-grau van colour, vanden welcken CAMERARIUS seght, dat den selven ghesouten wordt; ende op warme plaetsen gheset sijnde, eenigh sap comt, het welck ghestreken sijnde over de sierecynighe leden, seer goet en behulpsaem is: leest achter de 129. quaede soort vande boom swammen.

Quaeden *Agaricus*.

Joan. Bauh.
Tom. 1. lib.
9. cap. 13.

Den swarten *Agaricus* is te seer sterck purgerende, jae *VENENEUS*, seght *BAUHINUS*, alsoo hy beneffens den *Witten nies-wortel*, ende de *Thapsia* de dermen hinderlijck ende door etende is; oft als het *Elatium*, het vvelck verstickinghe oft vervvoriginghe by brenght.

Hoe veel ghewicht seffens datmen magh in nemen.

Ghemeynelijck neemtmen in een quintijn, dat is een draghma, oft het ghevicht van een goude croon, dat is te verstaen in poeder ghenut: doch alst in eenighe vveykinghe ghesteldt vwordt met een doecksken, oft poppeken, soo salmen eens soo veel nemen, dat is twee draghma, &c.

Wat belanght het trociskeren, stampen, siften, ende om den selven te regeren, leest daer van *WECKERUS* ende andere: want ick gheene *Apotekers* noch *Doctoren* door dit werck wil maecten, ende sulcks voor by gaende sal ick buyten mijne *Fungi* niet wandelen, ende den *Leser* niet vermoyen.

HET XIV. CAPITTEL.

Beschrijvinghe der *VVillighe boom-Fungi*.

NU sijn hier aen te wijsen dry verscheyde soorten van *Willighe schwammen* / oft *Fungi*, de welcke al te samen in het laer 1673. op verscheyde tijden, ende oock op eenen en den selven tijdt aen eenen ende den selven willighen boom door my tot verscheyde boomen bevonden sijn: waer onder een seker soort van *Fungi*, seer ghelijck aen den *Agaricus*, sal verতোont worden. Ieder is met sijnen eyghen naem volghens sijne ghedaente ende wesen ghenaemt ende in de voorgaende plaete naer het leven ghestelt.

Ds

De eerste soort van willighe Fungi.

118.

D

Naem

Dese eerste soort heb ick Den valschen *Agaricus*, in't Latijn *Falsus Agaricus* ghenaemt, oock *Fungus albus saligneus odore iridis*, De witte willighe Fungi met den reuck van den Iris wortel: sy is het recht wit vonck hout.

Onder dese swammen sijnder groote en cleyne, sommighe sijn van een once in ghewicht, ende andere van vier, ses, ende oock van elf oncen swaer. Alle dese, het sy groot oft cleyne, sijn op alle canten sneeuw wit, seer ghelijck aen een stuck krijt. De groote comen meer ongheschickter in fatsoen als de cleyne: sy sijn heel swaer van ghewicht.

Haer onderste sijde is pladt, ende boven rondt, seer ghelijck in dese ghedaente aen den *Agaricus*. Haer achterste sijde daer sy mede teghen den boom staen sijn sy het dickxste; want in haer voorste deelen sijn scherp dun, het welck sich van achter tot voren allenghskens vermindert.

Dese schijnen onder eenigh mergh te hebben, maer is bedrogh, alsoo het eenighe cleyne ooghskens als spelle-puntkens sijn, het welck niet dieper ingaende is, als een spel-punt lanck is, behoudelijck dat in de groote dese gaetkens eenen mes-rugh dick diep ingaende sijn. Van binnen is het alle van een ende selve stoffe als van buyten, want sy gheen schorffche noch verscheyden overtrocken velleken besitten: sijn soo vast als eenich dick herdt leir: sy riecken als den goeden Iris wortel, welcken geur sy niet lichtelijck verliezen: want dese hebben by naer anderhalf jaer seer wel rieckende ghebleven: doch als sy versich waeren ligghende in mijn comptoor, was een jeder over den goeden stercken guer verwondert.

Dese heb ick twee jaer goedt behouden, naer welcken tijdt begonsten te vernietighen in wit poeder; doch het bovenste heeft sich het langhste bewaert, ende tot den lesten haeren goeden geur (doch seer vermindert sijnde) noch vertoont.

In de maendt van Iulij in't jaer 1670. heb ick dese eerst begoft aen te teekenen, ghevonden hebbende in goedt ghetal boven aen de willighe boomen, ende noyt leegher als dat boven mijn uyterste reycken was; soo dat sy hoogh groeyen, op de manier als hier aen den boom met de letter **D** can ghesien worden, al oft sy de boomen in het ronde met een lobbe oft kraghe wilden vercierren, waer in sy den *Agaricus* onghelijck sijn, want den selven hoogh en leegh overhandt voorts-comt,

Tijdt en
plaats.

Natuer en ghebruyc.

Volghens mijn ghevoelen, soo en sal ick dese voor gheen quaede oft hinderlijcke aenwijfen, want inghevalle sy (door haere herde stoffe) onbequaem tot spijsse wesen soude, soo nochtans (de wijle sy gheen quaedt, als alle goetd vertoont heeft tot haeren onderganck toe) gheloove ick, dat sy tot eenighe behulp middelen in de medecijnen soude connen dienen.

Als ick dese in schijfkens, eenen mes rugh dick, ghesneden hadde, hebbe daer van een schijfken met den yseren hamer sacht gheclopt, als de schoenmaeckers haer leir doen; maer sonder natticheydt: het welck soo sacht ende ghebuyghsaem wirdt, als eenigh zeeme velleken, het welcke ick beneffens een ander het ghene niet gheklopt was, te samen hebbe aen brandt ghesteken, waer van het sacchte gheclopte eerder als het herde het vier heeft ontfanghen, ende te samen door het vier vergaen zijn. Waer uyt ick beslyute, dese Fungi oft Swamme een recht vonckhout te zijn, als wanneer sy bequaem ghemaect worden, gelijk in het eerste Deel gheleerdt word.

GASPER BAUHINUS noemt sijne selde goede eetbaere soort de *Fungi* sonder wortel, vertoonende een halve ronde *Fungi*, ende dese groyt, seght hy, aen den wortel van den Buecken boom, op de selve manier als den *Agaricus*: ende van FABIIUS COLUMNA de goede *Fungi* sonder steel ghe-naemt. Naer dat ick hebbe connen bespeuren, soo dunckt my, dat dese voornoemde met mijne teghenwoordighe de selve is, alsoo het can gheschieden, dat den Buecken boom dese *Fungi* soo wel als den Willighen boom te voorschijn brenghet. Ende als dese onder aen den wortel van den boom voortscomen, meerder vochtigheydt ghenieten, dien volghens veel sachter ende by avontuere bequaemer tot spijsse connen wesen.

Vonck-
hout,

119.
E
Naem.

Een tweede goede willighe *Fungi*.

IN het eerste Deel hebbe ick aen het twelfste Capittel van de goede willighe *Fungi* ghesproken, van Wildert, by de welcke dese teghenwoordighe haer plaets toebehoorde, de welcke door fout hier by ghecomen is. Naer haeren uytwendighen schijn, sijn dese in alles ghelijck aen sommighe onfatsoenelijcke zee-schelpen, van de welcke ick in goetd ghetal van alle soorten voorsien ben: soo dat ick dese *Willighe zee-schelp*, in't Latijn, *Concha saligna marina* ghe-naemt hebbe.

Onder

Onder dese sijnder soo verscheyden van fatsoen en wesen, dat ick verstedt was in haer eerste aensien: vande welcke ick ses verscheyden in mijne originelen gheschilderden boeck naer het leven heb ghesteldt, waer van ick hier de uytghesonderste sal aen wijzen in het beschrijven, ende eene cleynne met de letter **E** in print vertoonen; nochtans maer de halfgrootte vande cleynste soort.

Van dese met de letter **E** heb ick twee besondere aengheteeckent, **Gedaente** vande welcke de eerste niet anders was als gelijk een stuck gekrompen leir, sonder steel oft hoet, staende met het uyterste eynde teghen den tronck vanden willigen boom, bynaer op de selve manier als de ludas ooren voorts comen. Sy was vijf duym breedt, seer uyt ende ingaende: alle haer stoffe was in het dickste deel niet dicker als eenen mes-rugh: welcke dickte aende buytenste randen scherp te niet gaet. Haer bovenste deel is heel swart castani bruyn, maer onder even eens als de ghemeyne Fungi, daer het mergh uyt ghedaen is, seer wit, vast en leirachtigh, van binnen wit en vast. Dese hebben noch plues, noch mergh. Haeren reuck en smaeck is den selven met de goede ghemeyne Campernoelien.

Detweede vande welcke een cleyn figure oock met **E** verthoont wordt, dese was twee duym breedt, hebbende een cleyn steelken, het gene de groote noydt hebben, ende sy was van binnen hol als een zee-schelp, ende buyten rondt, op soodanighe maniere als iet het ghene ghedruckt is oft in silver ghedreven is met uyt-wendigh en inwendigh even ghelijck. Dese comen dickmael met eenighe cleynne aen-comende uyt-spruytelinghen, somtijds met dry oft meer. Maer bemerckt, hoe dese hoogher onder het groot loof oft lommer voorts comen, dies te bruyn der sijn; want als sy in de midden vanden tronck staen (al waer sy de openlucht ghenieten) sijn alsdan veel witter, seer ghelijck aen het couleur vande witte versche castanien, de welcke eerst uyt de hekel, dat is haer stekende schorsche ghevallen sijn.

De eerste van dese willige Fungi, (dat is den *Valschen Agaricus*) staen **Bemerck** vlack in den suyden, dat is naer den cant vande middaghsche sonne aende boomen; ende de tweede, dat sijn de *zee-schelpen*, gheheel naer het westen, ende de naer-volghende quaede worden altijd vlack in het noorden bevonden.

Dese tweede soorten, te weten *Zee-schelpen*, soude ick seer wel sonder eenigh achterdocht (versch sijnde) dorven koken, ende voor spijsen eten: het ghene ick door den tijdt noch hope te ondersoecken.

September is haer gheboorte maendt, ende de groote dicke willighe **Tijdt en** boomen is haer moeder, groyende tusschen de cloven ende de borsten plaets vande schorse.

120.

F

Naem.

De derde, doch een quaede willighe Fungi.

Gedaente

G Helijck ick voor desen noch gheseydt hebbe, seer verwondert te sijn over de verscheide (soo goede als quaede) soorten van Fungi, de welcke uyt de willighe boomen voorts comen, waer onder dese teghenwoordighe, die ick *De bruyn soetachtighe willighe Fungi met den platten dunnen steel* ghe-naemt hebbe, in't Latijn, *Fungus saligneus ex rufo fuscus caule tenui & expanso*.

Ghemeynelijck groyen dese met **F** veel neffens melcanderen, sijnde de eene grooter als de andere, van welke de grootste den hooghen hollen diepen hoet, meer als twee duym onder wijdt is, ende van soodanighe hooghde, van welke den stele twee duym en een half lanck is, niet rondt, maer plat, ende van binnen hol.

Onder dese sijnder soo groot als een duyte, minder oft meerder, sy besitten allegader een bruyn soetachtigh oft roodachtigh coleur, soo wel den hoet, als het plues, ende stele, al vanden selven: alle haere stoffe bestaet in seer lanck en dick plues, het welke met een dun velleken overtrocken is, het ghene seer gommachtigh en lijmerich is, nochtans sonder vetrigheydt: sy sijn oock seer stinckende.

De cleyne alsoo sy de jonghste sijn, dies sijn sy oock veel lichter van coleur als de groote. Noch heb ick bemerckt, hoe dese langer gepluckt waeren, oock de grootste selver, dies te lichter van coleur wierden, ende het selve seer veranderde.

Dese hoofdekens oft hoykens en staen niet recht boven den stele, maer ligghen langhs de lenghde vanden steel.

Tijdt en
plaetsen.

Half October heb ick dese ontrent Antwerpen op verscheide jaeren bevonden, bysonderlijck aen de noordt sijde vande willighe boomen, meestendeel aenden stam onderwaerts: als de willighen aldaer eenighe cloven oft scheuren hebben, het ghene aen dese boomen meer als aen andere eyghen is, soo worden in soodanighe cloven dies te meer in ghetal dese Fungi bevonden.

121.

G

Naem.

Hier comen wy nu tot de vijftwintigste quaede Fungi van **Clusius**, vande welke de figure in sijn tweede Deel in den Appendix vande uyt-heymsche rare planten op het leste blat ghedruckt is, hoe wel dat de selve oock bysonder op een bladt by **Moretus** tot Antwerpen uytghegheven wordt. Doch dese mijne teghenwoordighe figure is naer de voor-noemde niet ghesneden, maer naer een levende, alsoo ick de selve noyt schoonder in het leven hebbe connen becomen, al ist dat sy met menichte

Aenwysing

van my ghesien en gh
 ick seer sjarwas go
 Fungi, in't Hooghd
 om dat sy als herdt
 Latijn *Fungus ramosus*
 van **GASPER**
 Het selve ghetal heeft
 oem, in't Latijn, *Fu*
 oft ghecalmeerden beva

was eenen halven voet
 de menichvuldighe end
 enighe vleeke: welke
 den Abeel-boom. M
 worden, dat sy uyt e
 op eenen stele van e
 oft hanghende aen het
 boomen. Onder dese
 ter, de gene als een b
 zijnde, dat men de sel
 bevatten, ende oc
 oot.
 selve van October, o
 aen de rotte stam
 niet sijn.

Noodelijcke bemen

merckt hoe dat ick in h
 eede Tractaet in de be
 schreven, ende by fig
 voor dese quaede, oft
 den worden, bysonde
 ghigen corael tack aldaer
 alsoo dese quaede w
 men hout is: boven
 , ende tot het uyt
 en dese quaede niet t
 voornoemde goede t

menighte van my ghesien en ghepluckt sijn : CLUSIUS noemt dese in het Hongersch *Feper szarwas gomba* / het ghene soo veel te segghen is , als de *Witte Fungi* , in't Hooghduytich *Wilde hirschling* / dat is , *Wilde herdts Fungi* , om dat sy als herdts-horens tacken sich verthoont , van den selven in't Latijn *Fungus ramosus perniciosus* , De *schadelijcke ghetackte Fungi* . Sy is de veertichste van GASPER BAUHINUS , die hy de *Witte ghetackte fungi* noemt . Het selve ghetal heeft IOAN. BAUHINUS , die hy de *Silvere ghetackte fungi* noemt , in't Latijn , *Fungus ramosus argenteus* . Sy soude wel moghen den *Witten* oft *ghecalcineerden herdts horen* ghenaemt sijn , in't Latijn , *Cornu cervi calcinatum* .

Dese was eenen halven voet oft meerder , van seer fraeye ghedaente , hebbende menichvuldighe ende ontallijcke scheuten en tacxkens , seer wit , sonder eenighe vleckes : welke scheuten seer ghelijck sijn aen de tacxkens van den Abeel-boom . Men soude segghen , als sy van de sonne beschenen worden , dat sy uyt enckel silver ghesmeet sijn . Somwijl staen van dese op eenen stele van een lidt lanck , oock dickmael sonder stele , staende oft hanghende aen het hout , schorsse , oft aen den wortel der afgecapte boomen . Onder dese zijnder van my ghesien eenen voet groot , en meerder , de gene als een bos oft tros van tacken waeren , soo dick te gader zijnde , dat men de selve in gheenen ghemeynen neusdoeck soude connen bevatten , ende oock van de selve sommighe maer een halve handt groot .

Gedaente

In het leste van October , oft in het beginsel van November , sijn dese *Tijdt en* te vinden aen de rotte stammen van de boomen , de welke afgecapte plaetsen oft ghevelt sijn .

Noodelijcke bemerckinghe in dese veranderinghe.

Bemerckt hoe dat ick in het elfste Capittel van het eerste Deel in het tweede Tractaet in de bevrijvinghe der goede Fungi , vier soorten heb beschreven , ende by figuren verthoont , waer uyt van sommighe de goede voor dese quaede , oft dese quaede voor de goede soude moghen aenghesien worden , bysonderlijck de sesenseventighste goede , die den *scherpachtighen corael tack* aldaer ghenaemt is , waer op den Leser neerstigh sal letten , alsoo dese quaede wit is , ende de goede voornoemde als bleeck geil palmen hout is : boven dien dat de goede seer teer en sacht van stof sijn , ende tot het uysterste topken de goede binnen hol sijn , het welck aen dese quaede niet te vinden is . Leest de aen-ghewesen plaetsen vande voornoemde goede teghen dese quaede.

Bez

122.

H

Naem.

Beschrijvinghe van de Iudas-oor.

DEn rechten behoorelijcken ende naturelijcken naem van dese is de *Vlier-boom Fungi*, in't Latijn, *Fungus sambuci*, al hoe wel dat sy van den ghemeynen man *Auricula Iuda*, dat is *Iudas-oor* ghenaemt is. Noch is sy wel *Auris sambuci*, dat is *Vlier-oor* gheheeten: het is de eerste quaede van **CLUSIUS: DODONEUS** oft **LOBEL** hebben dese onder de Fungi niet ghekent.

Gedaente

Aen den vlier-boom is my maer een soort van Fungi bekend, de welke dese eenighe teghenwoordighe is, al ist dat sy van verscheyden wesen en fatsoen sijn. Voor mijn deel soo en can ick niet ghetuyghen dat sy eenighen steel hebben, behalven dat sommighe somwijl een stompken oft bolleken hebben, het ghene gheen stele can ghenaemt worden. Haer uyt-wendigh wesen is als een ghecrompen dun perckement oft velleken, vol kroken, rompelen en plooyen, sijnde aschgrau, oft wat bruinder van colour; maer de buytenste randekens uyt den swarten; wel verstaende, als sy versch sijn; maer niet ghelijck als sy in de Apoteck te coop sijn, als wanneer sijn doncker bruyn sijn ghewoorden door de drooghte.

Plaets.

Haer stoffe is niet anders als het *Cartilago*, dat is het krake-been, dat in des menschen ooren ende oock in verscheyden deelen van calf vleesch te sien is, het ghene met een teer velleken overtrocken is. Dese sijn dickmael twee oft dry te gader voorts comende uyt de tacken vanden vlier boom, besonderlijck als de selve tacken een jaer out sijn, als dan comen dese schorf-achtighe Fungi te voorschijn, te weten aen de noordt sijde, maer niet naer den sonne schijn: ende oock meesten deel in de Noortse landen.

Ghebruyck en kracht.

Quaey
keel ghe-
nesen.

Dese *Vlier Fungi* oft *Iudas-oor* is wel waerdigh bekend te wesen, alsoo de selve van nature seer goet is teghen de *Squinancie*, dat is, de onsteltenis inde keile, onsteltenis in de lelle, swillinghe der *Glandelen* oft amandelen der keile: soo dat een van dese *Iudas ooren* in een uperken cleyn bier, met een vijgh oft twee te samen een weynigh ghesoden sijnde ende met dat bier ghegorgelt, de keilen lichtelijck ghenesen, waer toe het noydt ghenoch can volpresen worden: want sy heeft een droogh-maekkende ende t samen treckende kracht, waer door sy den gheswol-

len

ten huyghe smal ende cleyn maectt : beneffens voor alle andere gheswil-
len, soo wel van buyten als van binnen ghebruyckt.

Dese ooren weder uyt ghenomen ende ghedrooght sijnde, laeten haer
tot den selven effect twee oft drymael ghebruycken : want al ist dat sy
soo herdt als een perckementsijn, nochtans in het water comende seer
sacht worden, haer uytrecken ende swillen als een spongie, als wanneer
sy seer claer en doorsichtigh sijn. Haeren smaeck is heel laf, ende ghelijck
een ghesoden vel oft leir.

DODONEUS seght, ende hy noemt dese Iudas oor *Vlier-gom*. Het is se-
ker, dat alle gommen haer laeten beweghen tot smilten; het ghene ick
in dese Fungi noyt hebbe connen bevinden: want ghelijck ick gheseydt
hebbe, dat sy haer verscheyde mael laeten in vochtigheydt sieden, ende
niet versmiltende, haer weder laten drooghen, soo en can sy by ghee-
nen gomme vergeleken worden.

Eenighe kracht van den Vlier-boom.

EGINETA seght, dat het hout van den vlier-boom een drooghen-
de kracht heeft, ende het water afsaghende is, nochtans der ma-
ghen hinderlijck. Dien volgens soo meyne ick dat dese Fungi de scherp-
ste cracht uyt ghetrocken hebbende, oock der maghe niet souden goet
wesen.

*Pau. Aegin.
lib. 7. cap. 3.*

MONTIUS seght nochtans: Het sap gheperst uyt den wortel van den
vlier-boom, is een uytnemende behulp middel om den water-suchtighen
te doen water lossen, de natuer te ontlasten, ende volcomen ghenesen:
behoudelijck dat het sap met wat honigh van roosen ghemenght wordt.

*Pamphil.
Mont. pag.
139. a*

Ende alsoo sijn EGINETA en MONTIUS hier van verscheyde ende we-
derstrijdende ghevoelen, ten waer dat het honich-water alles soude ver-
beteren, ende de naturelijcke onsteltenisse beletten.

Leest by DODONEUS van de krachten van de jonghe scheuten van de
bladeren, van de bloem-cnoppen, van de bloemen, ende van het ghe-
drooght zaet van den vlier-boom, hoedanighe verscheyde qualen hier
door te ghenesen sijn.

Besonder al DODONEUS feyt: edick oft azijn, daer de drooghe blade-
ren vanden vlier boom in gheweyckt sijn, op de spijsen ghedaen, is de
maghe seer aenghenaem, maectt lust en appetijt om te eten, ende
maectt dun alle dicke rouwe onrijpe vochtich-heden.

Even wel isser onderscheyt van uytwerckinghe tusschen het gebruyck
der versche vlier-blommen ende de ghedrooghde. By exempel, als men

de versche bloemen met eenighe spijs ingheeft, als in eyerkoecken oft andersins, dan maecten sy den buyck weeck, maer met beroerte en onsteltenis, dogh de selve ghedrooght sijnde, legghen sy de voorseyde kracht af, mitsgaders alle de vochtigheydt die daer in was; behouden nochtans de verterende ende dun maeckende kracht. Ick seynde den Leser hier mede tot de medecijnen oft tot DODONEUS, by de welke ghenochsaem van alle deughden en ghenees middelen der vruchten van den vlier boom te lesen is. Het selve lesende, sullen met my besluyten, dat dese vlier Fungi, oft *Iudas oor*, veel meer deughden eyghen heeft, als ick vande selve verhaelt hebbe.

123.

I

Naem.

Beschrijvinghe van sommige houten oft houtachtighe Fungi.

En vrende onghemeyne Fungi, de welke ick mijns wetens nergens heb beschreven gevonden; die ick de *Houten clock-Fungi*, in't Latijn, *Fungus Campanulus lignosus* ghenaeamt hebbe.

Als ick in het jaer 1672. den tweeden September ghelogeert was ten huysen vanden Heere PROST, Raedts heer van sijne CON. MAEST in Brabant, binnen sijne heerlijkheydt van *Vorselaer aen't Sant*; heb ick niet traegh gheweest van vroegh en laet soo de bosschen als de lyen te doorsoecken, om mijn trachtende wildt der Fungi op te doen en te vanghen: al waer ick dese met de ander naer-volghende heb gevonden.

Gedaente Dese can nergens beter by vergeleken worden, als by een belleken, dat de cleyne kinders aen de sijde draghe, oft als seker bloemen, die men kloekskens noemt, staende op eenen corten steel eenen duym lanck, ende een dick strooy dick. Het kloekskens is boven twee duym en een haft wijdt, te weten het grootste dat ick bevonden hebbe. Dese groeyen vijf oft ses neffens malcanderen, ghelijck de vingers aen onse handt staen, allenghskens cleynder wordende, ende verminderende, hoe wel om dat de stelen onder al te naer te gader staen, dies de kloekskens boven te meerder verdrongen sijnde in den anderen groeyen: door welke kloekskens op verscheyde plaetsen het groen gras door groyt.

De gheheele stoffe ende substantie van dese Fungi in alle haer deelen leirachtich ende miniem colour. Van binnen in de holte is het met vyf oft ses verscheyde circkels, gaende in het ronde, den eenen breeder als den anderen, bedeylt, al oft het op een draeybanck ghedraeyt was, ieder is bescheyden van colour, sommige als het capucinen colour, de andere van den selven natuere, maer het eene randeken lichter, ende het ander bruynder, tot dat het onderste, op den stele, de wijde van een duyt,

duyt, is heel doncker bruyn, waer mede al de eerste ringhskens haer verliefen, doch sy is binnen soo effen als eenen houten gedraeyden kroes. Op haer buytenste (het ghene men soude van onder noemen, de plaetse van plues oft mergh, het gene dese nochtans niet en hebben) aldaer zijn sy even eens als het cort gheschoren cassa, wat ruygh, oft effen rouw, heel bruyn filemort van colour, het ghene sich vertoont als met eenighe spellegaetkens ghesteken, het welck niet seer diep ingaende is, want de heele stoffe van dese Fungi is maer een ghemeyn houte gheschaefde dunne spaender dick, oft een dobbel papier: sy en magh oock gheen boom Fungi ghenaemt worden.

Inde bosschen, ende onder de Eycke boomen, op de canten, soo tot Vorfelaer, als ruffchen de Abdye van Tongerlo ende het dorp Westerlo, in de selve maent en jaer als voorseyt is, heb ick dese in den groenen most ende gras met menichten bevonden en ghepluckt, als oock naer het leven gheschildert.

Op den selven tijdt en plaetse is dese *De ghekrolde spaender Fungi*, door my bevonden, de welcke even eens te gader in malcanderen leydt, als de dermen oft den crans van het inghewant der menschen oft van sommighe beesten, het welck de medecijnen *Intestina* noemen: soo veel te segghen, als *Het ghedermt, oft inghewant des buycks*. Doch om dese de *Fraes-Fungi* te noemen, sal haer den naem in't Latijn *Fungus mecentericus* alderbest paffen.

Dese was soo naturelijck van ghedaente, als de figure met de letter **K** hier vertoont, al oft de levende hier op was, de welcke als ick beneffens de printe aen verscheyde persoonen te ghelijck neffens malcanderen ghetoont hebbe, haer docht onmoghelijck te sijn, de natuer soo te connen achtervolghen.

Dese Fungi was vier duym lanck, en dry duym breedt, ligghende als dunne spaenderen neffens ende over malcanderen, doch jeder los vanden anderen, als alleen de vorste randekens: op soodanighe maniere, als de Iouffrou de sijde stricken oft roosen pleghen te naeyen, den ondersten randt van het lint vast hechtende, ende het bovenste los latende. Het colour van dese Fungi is boven tristemien, het ghene ghemengelt is met een colour als licht grau pack-papier: hoe wel op somighe diepten swart sijn ende soo dun als papier, dat stijf ghegomt is. Onder is sy gheheel wit, hebbende een cleyn ribbeken langhs door, waer mede sy in het gras ende groene mosch vast ghestaen heeft onder teghen den tronck van het Eycken hout: welck ribbeken van het selve wit colour is, het ghene wat ghelijvigh oft glat is.

Tijdt en
plaets.

124.

K

Naem.

125.
L

Naem.

Gedaente

Dese twee voorgaende soorten en waren tot op desen teghenwordighen dagh, als ick dit schreef, sijnde den tienden November 1673. tot gheene veranderingh noch bedervenis ghecomen, soo dat sy over de twaelf maenden ghepluckt sijnde van haer eerste wesen niet verloren en hadden.

Noch een ander soort, de welcke met recht de *Houte ghekrolde Fungi* mach ghenoomt sijn, in't Latijn *Fungus crispus lignosus*.

Dese houte Fungi is eenen grooten mes-rugh dick, staende meest op haeren cant, ende niet liggende, sijnde seer hert, ende oprecht hout, bleeck grau en wit van colour, een lit hoogh, staende de eene achter de andere, alsoo de letter L hier aenwijst.

Sy is een rechte schimmel uyt gebortel uyt een verrotte dele planck, op de welcke gedurigh eenigh genoffel planten ghestaen hadden met de aerde in poten groyende, door welcke gedurige nattigheyt uyt een clove der selver planck desen schuym oft *Fungi* ick bevonden hebbe, de welcke in het eerste seer sacht waren, maer door den tijt grooter ende berter geworden sijn, het ghene tot dien eynde van my neerstigh ondersocht ende hier aengheteekent is.

Dese Fungi connen op alle tijden, uyt rotte plancken te voorschijn comen.

HET XV. CAPITTEL.

Aenwijsinghe van eenighe houte Fungi sonder de figuren.

Soo wanneer ick alle de vremdigheden van verscheyde uytwasschen der houtachtighe Fungi wilde beschrijven, dunckt my nauwelijcks mijn Werck te connen eyndighen, alsoo de selve by naer sonder gheral sijn, waerom ick den Leser met dese naervolghende sal vernoecht achten, de welcke ick naer 't leven gheschildert hebbe, al ist dat sy hier nefens niet in print vertoont sijn, het ghene my niet noodigh heeft ghedocht, ten oplicht den Leser, de beschrijvinghe wel bederckende, ende de twee voorgaende leste punten aensijnde, de veranderingh ende het verschil ghenochsaem sal connen bekennen.

126. *Van de houte blader Fungi, in't Latijn Fungus lignosus foliaceus.*

Naem.

Gedaente

Dese sesentwintighste boven de hondert, is een rechte *Eycke boom swamme*, de welcke aen de leste figure met de letter L seer ghe-lijck

lijck van fatsoen is, behalven dat dese soo eyghen aen het leir is, al oft sy van leir ghesneden was, ende seer dun van stof. Haer buytenste colour is ghespickelt, te weten, de uysterste randekens sijn muscus colour, ontrent een half stroo breed, ende de rest is als bleeck groen fluweel, met seker dons-achtighe sachtigheydt: maer van de ander sijde sijn sy bruyn asch-grauw, hebbende seker cort mergh in, met menigthe gaetkens, als spelle punten. Dese groyen seer groot, soo dat de grootste bladeren, de welcke het achterste staen, twee duym lanck sijn. Noch hebben dese langhe houtte wortelen, waer mede sy uyt de rotte, bedorven Eycke-boomen, ende uyt andere boomen groyen en voorts comen, somwijl te gader in't gheheel eenen voet ende oock meerder lanck, ende eenen halven voet breedt. Dese en laeten haer niet plucken, oft sy behouden een goet deel van het hout daer sy uyt voorts comen.

My docht, dat ick den Leser dese teghen-woordighe Fungi niet uyt-druckelijcker soude connen beschrijven oft aenwijzen, behoudelijck als my in de ghedachten quam een seker deel van het inghewant van sekeren vis, ghenaemt Cabeliau, in't Latijn *Afellus*: welcke ghedeelte van outs ghenaemt is de *Homme*, oft den *Melcker*, hoe wel den rechten naem is *Melck der visschen*, in't Latijn *Lactes*, ende in onse Antwerpse tale ghenaemt het *Vetken*: aen het welck dese Fungi oft *Houte swamme* soo ghelijck is als het een ey aen het ander.

Dese Fungi sijn met soo menigthe cleyne crullekens dicht te gader, als het voornoemde *Vetken*. In haere cleyne holligheydt sijn sy als sneeuw soo wit, maer buyten als swart leir. Sy sy soo hert ende hout-achtigh van stoffe, dat sy onbooghsaem sijn: nochtans is jeder maer een mes-rugh dick.

Dese al te samen doorghesneden sijnde, hebbe de selve van binnen soo wit als krijt bevonden; doch soo hert en vast, als het vaste leir dat-men sien can, dat-men qualijck met een mes can door snijden. Ick heb haer bevonden aen eenen ouden afghesaeghden herten boom stronck, de welcke voor eenen staeck in eenen hof inde aerde stondt om seker haghe te beschudden vande waghens: welcke Fungi aen de schorse vanden gheseyden staeck haer beginsel hadden: ende niet teghen-staende, al waft saecke, dat boven op de afghesaeghde sijde gheene schorse wesen en conde, nochtans was de gheseyde plattigheydt soo dick als den staeck in sijn ronde was, met dese Fungi dick ende gheheel bewasschen.

Dese Fungi sijn dickmael van my ghesien aen Eycke-boomen, water-palen, rotte staecken van heckens oft tuynen, ende van dierghelijcken: dese sijn oock goet tot yonck-hout.

Van het recht vonck-hout.

128.

Gedaente

HEt is licht te betoonen dat het *Vonck-hout* niet alleen aen de levende ende groeyende boomen voorts comt, maer oock aen doot-hour, als hier uyt dese teghenwoordighe, ghelijck vande voorgaende, te sien is.

Aen de sweemers van een op treckende brughe, welke balcken ick gheloove ten minsten seftigh jaer doot gheweest hadden, hebbe ick twee uyt wasschen van *Fungi* oft *Smanmen* bevonden, de eene ontrent negen duym lanck ende dry duym en half breedt, hebbende noch eenighe jonghe aen-comende onder aen. De andere was vijf duym lanck, en ontrent dry duym breedt: sy hadden het colour van boeckwey koecken, alsoo sy in mijn cantoor van verscheyde persoonen voor soodanighe stucken sijn aengesien: haer voorste ende dunste eynde was van eender koecken dichte: maer haer achterste, waer mede sy teghen haer moeder ghestaen hadden, was twee duym dick. Sy waeren in het ronde haer selven al-lenghskene vermeerderende. Haer bovenste deel alwaer den reighen op ghevallen was, was effen met weynighe heuvelkens, maer haer onderste deel vol dicht ghestreept diep hert houtachtigh plues.

Dese sijn van het beste vonck-hout dat ick oyr bevonden hebbe: waer om sy van *TRAGUS* in't Latijn *Ignarij*, dat is *Fungi* die bequaem sijn om het vier te ontfanghen, ghenaemt sijn.

129.

Gedaente

Dese leste heb ick bevonden aen eenen levenden grooten Eycken-boom, ende is het ghemeyn ende oprecht vonck-hout. Dese en was niet anders van colour, en van stof, als een dicke bereyde ossen-huyt, oft leir, daer de solen der schoenen van ghemaect worden: doch sy was anderhalven duym dick, ses duym lanck, en dry duym en half breedt, onder seer gheknobbelt, maer boven soo effen als eenen leiren lap.

Dese en heeft ten minsten geene ghelijckenisse met eene van de voorgaende.

Een ander onbekende soort, ghenaemt *Hypodrin*.

Renuer. so-
lenand. sect.
4.

SOLENANDER verhaelt, datter aen de wortels van den Eycken-boom een soort van roode *Fungi* wast, op de maniere ghelijck den *Hypocistus* onder den *Cystus* wast. Welcke *Fungi* den selven Auteur is ghewoon *Hypodrin* te noemen. Dese *Fungi* gheineden in cleyne schijfkens, worden in het fout gheleydt, ende in eenen ghestopten pot ghestelt in een plaet-ghenselen. se onder de aerde. Als dan smilt ten meestendeel in een pekkel, met de welke

welcke worden gheveven ende ghestreken de flerecijnachtighe deelen , met merckelijcke baete.

By de krachten ende nature van dan *Agaricus* heb ick noch een *Flerecijn* **Bemerck.** *Fungi* met den naem van den *Eycken Agaricus* aenghewesen , de welcke bruyn asch-grauw van couleur is , waer uyt schijnt te volghen , dat ieder een bysonder soorte soude wesen : nochtans is mijn ghevoelen (alsoo den *Agaricus* mede een *Fungus* is) dat den eenen Auteur dese *Fungi* root , ende den anderen de selve *Fungi* bruyn asch-grauw bevonden heeft , welke veranderingh van couleur seer lichtelijck can gheschieden : soo dat dese *Fungi* meer een soort van *Eycke swam* is , als den naem van *Agaricus* toe-comt.

Alghemeyne bemerckinghe vande swammen.

Alle de boom-campernoelien worden vande Hooghduytsche *Schwammen* genaemt; waer van wy in onse Brabantse tale *Swammen* legghen, ende worden oock in't grieccks *Mycetes*, ghenaeamt. Dan tot onderlicheydt vande *aerd-campernoelien* sijn dese *Boom-fungi* ghenaeamt , hoe wel dat sy met recht behoorden *Boom-schuym* te heeten , aenghesien gheen soorten van *Fungi* als dese, aen de boomen oft rot hout voorts comen , ende die niet anders en sijn als eenen overtolligen schuym , het welck haere moeder (te weten het hout) niet verschieten, vergroyen noch verteiren en kan , het welcke sy in het eerste als morwe en sachte schuym nyt-spouwt , het ghene door de lucht verdrooghende , soo hert als hout wordt , als blijkt dat sy haer selven daer door (om het vier te ontfanghen) bereyt en bequaem toonen.

Al ist saecke dat **HIERONIMUS CARDANUS** eenighe voor-worpsels verhaelt (van hem gheseydt te sijn) dat de *Fungi* ten opsicht van haere rottigheydt , oft rot-wordende natuer , onbequaem sijn om het vier te ontfanghen; soo nochtans blijkt door de daghelijcksse ondervindinghe, dat soodanigh ghevoelen maer worden in den wint sijn : want het seker is , dat alle rottinghe een onsteekentheydt en naturelijck vier in sich selven is , het welck met duysent exempelen levendigh voor de ooghen can betuyght worden, ende besonderlijck in de ghewijekte spelt oft gerst, het selve bereyende om mout te maecken voor het bier , de selve op een hoop ligghende in corte daghen soo heet wordt , dat het onghe-loofelijck is , waer naer haestelijck swert worden , sticken en verrotten comt te volghen : welke rottigheydt gheschiet sijnde, ende de stoffe weder droogh gheworden , door het vier van rotten alle vochtigheydt verloren

Card desub.
titi. actio.
pag. 179.

loren en verteirt is, dies te herter, droogher en houtachtiger sijn, ende bequaemer tot het branden ende ontfanghen des viers.

Ende het ghene meer te verwonderen is, soo wanneer het versch hooyte gader op hoopen blijft legghen, van selfs in vlam en vier verandert, ende sich verbrandt en verteirt.

Noch een tweede oorsaecke van het branden der Fungi, te weten *Exsiccatio*, dat is uyt drooghinghe, het gene betoont wordt in het braden van eenighe natte vruchten, als rapen, appelen, en dier ghelijcken, sonder rottinghe door dit uyt drooghen tot een bequamigheyt van het vier te ontfangen ghebrocht worden. Van ghelijcken door het vier der Sonne alle vochtigheyt der Fungi uytghetrocken en verniticht sijnde, becomen de nature van houtachtige stoffe om te branden. Het selve geschiet in het riet, stroo, oock in de aerde selver, te weten in den torf oft moer, ende meer andere.

Noch is te bemercken, dat ick aen eenighe afghehouwe boomen (dat is alle doot hout, ghesaecht oft ghecloven) noydt eenighe goede Fungi becomen hebbe, het welck nochtans aen de levende boomen in dese beschrijvingh van my ghenoech anders betoont is: waer uyt moet volghen, dat het doot hout een doot lichaem ghelijck is, niet anders te voorschijn brenghende als alle schimmel, rottinge, stanck en bederffenisse.

Ick heb bevonden, als ick eenighe canten van mijnen hof met eenigdenne plancken (het welck wy delen noemen) ende met eycke plancken afgheset hadde, aldaer verscheyde soorten van quaede Fungi te voorschijn quamen, ten opsicht vande natte aerde, die daer teghen lagh, waer vande ander sijde de drooge aerde, eenighe locht oft sonne ontfangende, ende te samen werckende, dese Fungi ghemeynelijck te vinden waeren, de welcke alijt seer muffende en stinckende sijn, oock van haeren eersten oorspronck dat sy uyt-bortelen, hoe wel dat soodanighe haer tot geen vonck-hout bequaem toonden.

HET XVI. CAPITTEL.

Vande spongien daer-men mede wascht, ende de welcke het water ontfanghen ende behouden.

HEt is ghewis, dat de spongien een rechte soort van Fungi is, doch van verscheyde soorten, het welck ons van vele ghelooftwaerdighe schrijvers wordt betuyght, als van IOANNES MESUE, THEOPHRASTUS,

Aerwijsing
 DIOSCORIDES,
 waer van sy noeme
 de gene die uyt de De
 de spere-boomen vo
 gheen spongie vo
 want veel te vind
 andere noemen sy Ey
 als weerdigh is.
 de noemen sy He
 der Fungi
 spongie
 als eenighe knob
 vordighe bestoten st
 Blanck bevanghen

De oprech

to dan om te comen
 vande spongien: de
 marinus, oock gh
 sijn met vele versch
 maer haer natu
 Ze Fungi oft Spongi
 gekent, jae de spr
 ontrent haer aenic
 selve een bly kint d
 heldt.
 Het is seker en ghewis
 oft Spongien, niet ande
 ode oft uyt-berstende
 diep onder het ze
 vaders diep, alwaer
 de Fungi oft Spongi
 vaten scheuren ende
 Met desen vanck com
 te voorschijn: wel
 ghighe sijn.
 Onder dese spongien

Digitized by Hunt Institute for Botanical Documentation

PHRASTUS, DIOSCORIDES, CAROLUS CLUSIUS, DODONEUS, ende meer andere, waer van ſy noemen de *Denne ſpongien* ende *Dunne ſpongien*, dat is een de gene die uyt de *Denne-boomen* (by ons ghenaemt *Mast-boomen*) oft *Sperre-boomen* voorts-comen, hoe wel die boomen in onſe plaetſen gheen ſpongie voorts en brenghen, maer inde werme landen aen de zee-ſtrandt veel te vinden ſijn.

De andere noemen ſy *Eycke-ſpongien*, waer van haere aenwijſinghe niet verhalens weerdigh is.

De derde noemen ſy *Herds-ſpongien*, oft *Hirten-ſpongien*, waer van onder de beſchrijvinghe der Fungi noch te lezen is, hoe wel deſe onder de lochte oft water-houdende ſpongien gheen plaetſe hebben connen: alſoo ſy niet anders als eenighe knobbelachtighe buylen ſijn, al iſt nochtans dat haer inwendighe beſloten ſtoffe ſacht en ſpongiaghtigh is, de welcke met ſwaeren ſtanck bevanghen ſijnde, in ſtof verſtuyven.

De oprechte water-vattende ſpongie.

Soo dan om te comen tot het aenwijſen vande rechte lichte water-vattende ſpongien: deſe en ſijn niet anders als een *Zee fungus*, in't Latijn *Fungus marinus*, oock ghenaemt *Spongie*, uyt het Latijns wordt *Spongia*. Sy ſijn met vele verſcheyde Griekſche namen vande ouderlinghen ghenaemt, maer haer natuer oft oorspronck weynigh aenghewefen.

Naem.

Deſe *Zee-fungi* oft *Spongien* is haer weſen ende ghedaente aen een jeder **Gedaente** genoegh bekend, jae de ſpraeckeloofe kinders ſijn af-keerigh als ſy de ſelve ſien ontrent haer aenſicht brenghen om ghewaffchen te worden, ſoo dat de ſelve een bly kint dickmaels weenen doen, ende het heel huys in roeren ſteldt.

Het is ſeker en ghewis, dat de ſtoffe van deſe *Zee-fungi*, *Rots-fungi*, *Steen-fungi*, oft *Spongien*, niet anders is als eenen lochten taeyen ſchuym uyt-bickelende oft uyt-berſtende uyt de ſteen-roſfen en clippen groyende meeſtendeel diep onder het zee-water, ſomwyl tien, jae oock wel vijfentwintigh vadems diep, alwaer de mooren ſeker duyckelaers toe hebben, de welcke deſe *Fungi* oft *Spongien* onder het water met grooten arbeydt van de roeſen ſcheuren ende afrucken, alſoo de ſtoffe ſeer raey van natuer is. Met deſen vanck comen deſe duyckelaers op haer hooft boven het water te voorchijn: welcke ſpongien door het water ſeer ſwaer en ghewichtigh ſijn.

Onder deſe ſpongien ſijn twee ſoorten, te weten eene grof van ſtof,

L 1

ende

ende een ander fijn van stof. Waer van de grove groote locht-gaten heeft, ende los en flodderigh van stof is: ende de fijne heeft seer cleyne locht-gaetkens, ende is vast en dicht van stof, seer te samen ghedrongen, welke fijne voor de beste van sijnen gheslachte ghehouden is.

Plaetse.

Aen de cust van het Eylandt *Florida* ende *Chondoures*, ende oock *Iutacan*, worden dese *Spongien* meestendeel ghepluckt. *CLUSTIUS* seght dat hy aen den zee-cant van *Mompeliers* somwijl van dese gemeyne *Spongien* gevonden heeft soo groot als eenen hoet, de welke door tempeest aen het strant gheworpen waeren.

Oft wy dese *Spongien* connen te last legghen, dat sy van natuer vergiftigh sijn, is seer twijfelachtigh: al ist dat de selve somwijl als vergif ghebruyekt worden; te weten, als men eenighe stuckkens van de *Spongien* in de heete ghesmolte boter oft ander vettigheydt leydt, waer door de honden ende katten somtijds omghebracht worden, het gene ick meyne niet en geschiet door de quaede nature oft vergif der *Spongie*, maer uyt oorsaecke, dat dese *Spongien* door haere taeye natuer niet en kunnen verteiren noch verdout worden, soo dat sy in de dermen ende andere binnen weggen comende, beginnen te swillen, ende dies te meer, als dese beesten naer dit eten veel water drincken, waer door de verstopte deelen des inghewants toeswillende verstopt blijven, ende daer door sterven: hoe wel dat dit eten niet altijd doodelijck is: want sommighe beesten dit seer lichtelijck quijt worden sonder eenighe hinder, ende dat besonderlijck, als wanneer de *Spongie* te herdt ghebraden oft ghebacken is: door het welck herdt roosten sy soo verdordt ende verbrandt worden, dat sy onbequaem sijn tot eenigh swillen, oft om eenighe vochtigheydt te ontfanghen.

Van den Puym-steen.

Sommighe sijn van gevoelen, dat in onse *Spongien* eenen steen wast ende gevonden wort, den welcken soo licht van natuer en stof is, dat hy op het water drijft: desen is oock vol ooghen oft locht-gaetkens, ende meest wit, oft uyt den grauwen van colour: die wy *Puym-steen*, in't Latijn *Pumex* noemen, met den welcken de ebben-hout-werckers haer ebben oft moriffen werck effen schuren ende gladt maecken: oock de kuyssche Iouffers maecken haere witte schoenen (als die vuyl sijn) daer mede schoon.

Hermol.

Barb. Corol.

2. cap. 999.

Al ist dat ick desen *Pumex* van *HERMOLAUS BARBARUS* beschreven vindt,

Aen wy

die by *Lapides Spongi*
even, *Lapides qui nas*
voeghende, Et is
ghenoemt: eve
leker voldoeni
te vinden
den *Pumex*, dat
hy aen de *Spongie*
locht gaetke
van zee-va
van de zee veel beve
ende dat oock de
ende eyghendom
wanneer men ie
rootheid in het aen
ghelijckenisse bygh
onder kennis van d
een swaer in ghev
natuerlijck segghe
Uyt welke twee red
sijn.

Beschrijvingh

Et is seker, dat de
niet en is, van den
ANDREAS CESALE
seer witten steen
brecksam is, ende
van den steen in d
ghedroncken:
dat hy alleen goet
met den naem
van *Cappadocien*:
ghenaemt: welcken
e blase gheneest: en
Puym. Welcken naer
dat den selven
ollende, daer van

Digitized by Hunt Institute for Botanical Documentation

vindt, die hy *Lapides spongiarum*, dat is *Steenen der spongien* noemt; noch van den selven, *Lapides qui nascuntur in spongijs*, *Steenen die in de spongien groeyen*, daer by voeghende, *Et ipsi vocantur spongia*, ende die steenen worden oock spongien gheuoemt: evenwel gheeft ons niemant van alle dese oude Grieken seker voldoeninghe, dat dese *Puym-steen* in onse teghenwoordighe spongien te vinden sijn, ende te meer soo seght *MARCUS VIRGILIUS*, dat den *Pumex*, dat is *Puym-steen*, den naem van *Spongi-steen* heeft, om dat hy aen de spongien ghelijckende is weghens sijne menighvuldige doorgaende locht gaetkens oft ooghen. Soo dat ick meyne, volghens het ghene my van zee-vaerders verhaelt is, dat sy den *Puym-steen* aen den oever van de zee veel bevonden hebben, sonder erghens in bewonden te wesen: ende dat oock desen steen meerder aen de spongien ghelijcken doet, ende eyghendom gheeft, is ten opsicht van sijne lichte stoffe: want soo wanneer men iet in ghewicht wilt licht achten, ten opsicht van sijn grootheydt in het aensien, soo wordt de spongie voor een natuurlijke ghelijckenisse byghebrocht. Ghelijcke als jemandt dese *puym-steenen* (sonder kennis van de selve) aensiet, sal sich naturelijk inbelden, dat steenen swaer in ghewicht sijn: maer dese steenen in de hant nemende, sal naturelijk segghen, dese steenen weghen soo licht als een spongie. Uyt welcke twee redenen dese *Puym-steenen* oock *Spongi steenen* gheuoemt sijn.

Beschrijvinghe van den oprechten spongi-steen.

H Et is seker, dat den *Pumex* oft *Puym steen* den oprechten *Spongi-steen* niet en is, van den welcken vele oude schrijvers verhaelen: het ghene *ANDREAS CÆSALPINUS* seer wel is betuyghende, segghende: dat ter eenen seer witten steen in de spongien bevonden wordt, den welcken seer breeksaem is, ende van *DIOSCORIDES* seer ghepresen wordt voor de quaele van den steen in des menschen blase, den selven ghestooten ende met wijn ghedroncken: hoe wel dat *GALENUS* het selve ontkent, seggende dat hy alleen goet is om den steen in de nieren te doen breken, &c. die hy met den naem van *Cappadox* noemt, soo veel te segghen, als den *Steen van Cappadocien*: noch wordt hy van *PLINIUS* ende andere *Eysteolithos* gheuoemt: welcken Grieksch en naem soo veel bediet, als den steen die de blase gheneest: ende van andere *Alcyonus*, soo veel te segghen als *Zee-schuym*. Welcken naem, seght, *CÆSALPINUS*, hem alderbest toecomt, segghende dat den selven uyt den schuym der zee vergadert, ende te samen stollende, daer van voortcomt. Waer uyt het niet vrent en is dat

*And. Casal.
de Metall.
civ. lib. 2.
cap. 43.*

den selven in de spongien ghevonden wordt, alsoo het een ende het ander, jeder eenen schuym in sich selven sijnde, haer ghevoeghelijk te samen kan vereenigen: ende te meer alsoo sy niet in het binnenste, oft dickste stoffe der spongien verborghen sijn, maer ghemeynelijk aen den cant oft buytenste light, van de welcke ick eenighe in mijnen eyghendom can betoonen, den welcke ick selver uyt de spongien ghedaen hebbe. Dese *Spongi steenen* sijn van soodanighe herdigheydt als de krefsen ooggen sijn, hebbende seker sandtachtigheydt ende krackenden eyghendom, even als de krefte ooggen, het gene ick te samen met de tanden beproeft hebbe: doch hebben geen en smaeck, noch sout noch suer, maer is als eenich herdt krijdt.

Een ander gheslacht van spongien.

Hier is te bemercken in dese *Zee-fungi* oft *Spongien*, datter soo wel verscheide soorten sijn als onder de andere gheslachten van *Fungi*: want ghelijck ick van de voorgaende spongie gheseydt hebbe, de selve eenen schuym der zee te sijn, soo is dese teghenwoordighe spongie oock een *Zee-fungi*, al is sy voorts comende uyt seker steenen ligghende aen den zee-strandt.

Clus. exoticorum lib. VI. cap. XI.

Onsen vermaerden **CAROLUS CLUSIUS**, in dese mijne beschrijvinghe niet weynigh ghenaeamt, betuyght ons in *Sijne beschrijvinghe der vremde uyt-heymische ghewasschen een spongie*, die hy noemt in't Latijn *Spongia elegans*, het gene soo veel te segghen is, als *Een schoone uytghekosen spongie*. Dese spongie was aen **CLUSIUS** ghesonden van sekeren vrient van Amsterdam, ghenaeamt **DAVID MOSTAERT**. Welcke spongie voortsghecomen was uyt eenen herden swerten steen, weghende twelf pondt swaer. Dese spongie was van de selve natuer als onse andere voor beschreven spongien: dan het wesen oft fatsoen van dese was als een bloem, oft als eenen trechter, binnen hol, boven wijdt, onder engh, te weten daer sy onder aen den steen vast was, met binnenwaerts omgheslaghen randen, al oft het blade- ren waeren, hebbende eenighe aenhanghsels als nopkens: anders is sy licht, sacht en voos als de ghemeyne spongien. By **DODONEUS** is de si- gure naer het leven oock te sien met allen haeren eyghendom.

Ick bekenne, datter meer soorten van *Zee-fungi* sijn, ende my oock wel bekend, doch sulcks behoeft een besonder Tractaet te behelsen, het gene ick hope metter tijdt in het licht te gheven.

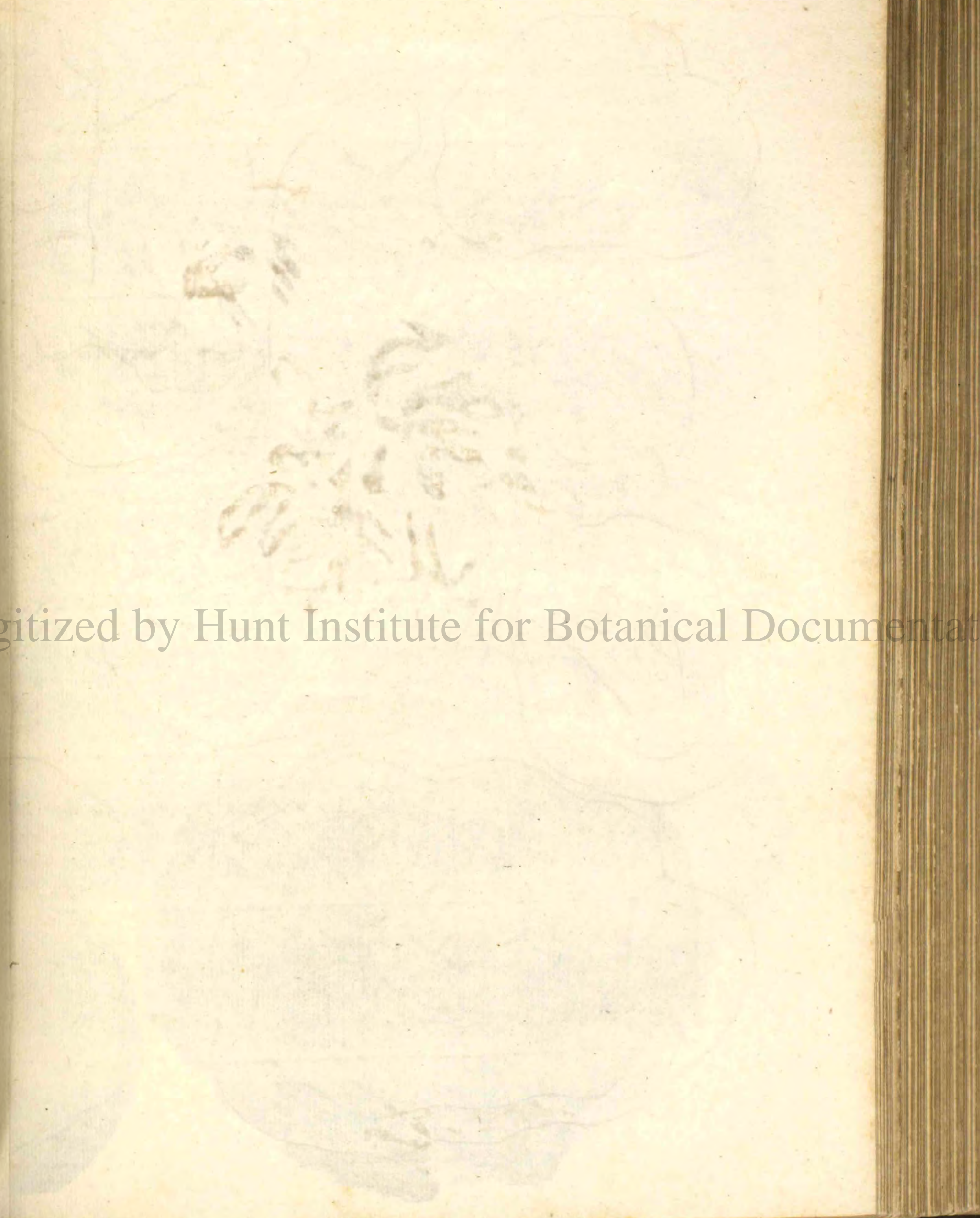
ede Deel,

soo het een ende het
haer ghevoeghelijck
in het binnelike
er ghemeynelijck
enighe in mijnen
t de spongien ghes
rdigheydt als de k
ende krackenden
men met de tanden
ch sout noch suet

an spongien.

oft spongien, datter
ndere gheslachten van
ongie gheseydt hebbe
teghenwoordighe spon
yt leker steenen legga

, in dese mijne bescrij
sijne beschrijvinge dat
in't Latijn Spongia
ryghboksen spongie. De
vriant van Amsterda
ngie voortsghewonen
zelf pondt swaer. De
oor beschreven spongie
loem, oft als eenen
weten daer sy, onder
aghen randen, al oft
ls als nopkens: ander
ien. By Dodonens
aeren eyghendom.
e-fungi lijn, ende
ter Tractaet te be
ven.

Digitized by Hunt Institute for Botanical Documentation

Digitized by Hunt Institute for Botanical Documentation

Digitized by Hunt Institute for Botanical Documentation

Digitized by Hunt Institute for Botanical Documentation

823

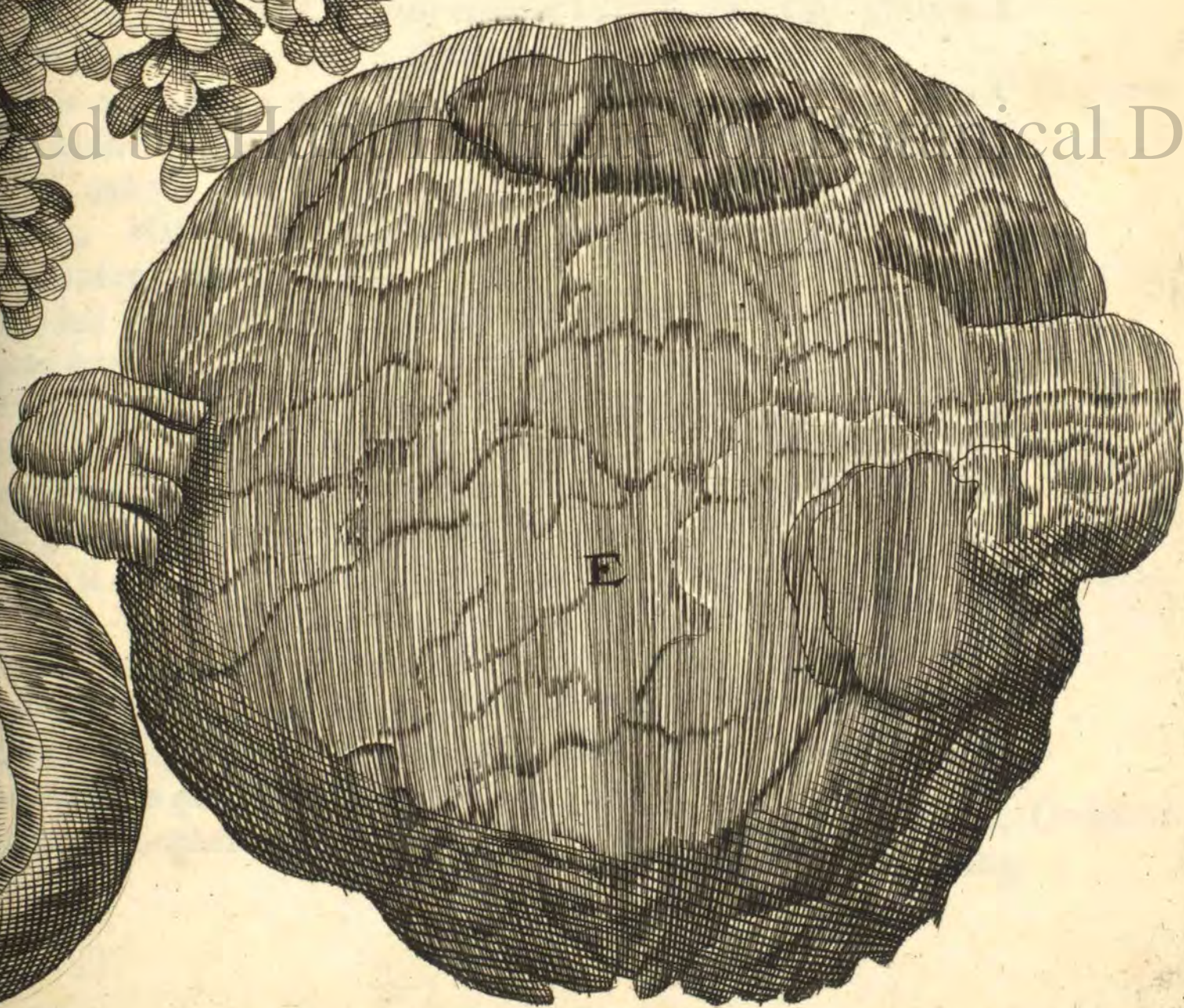
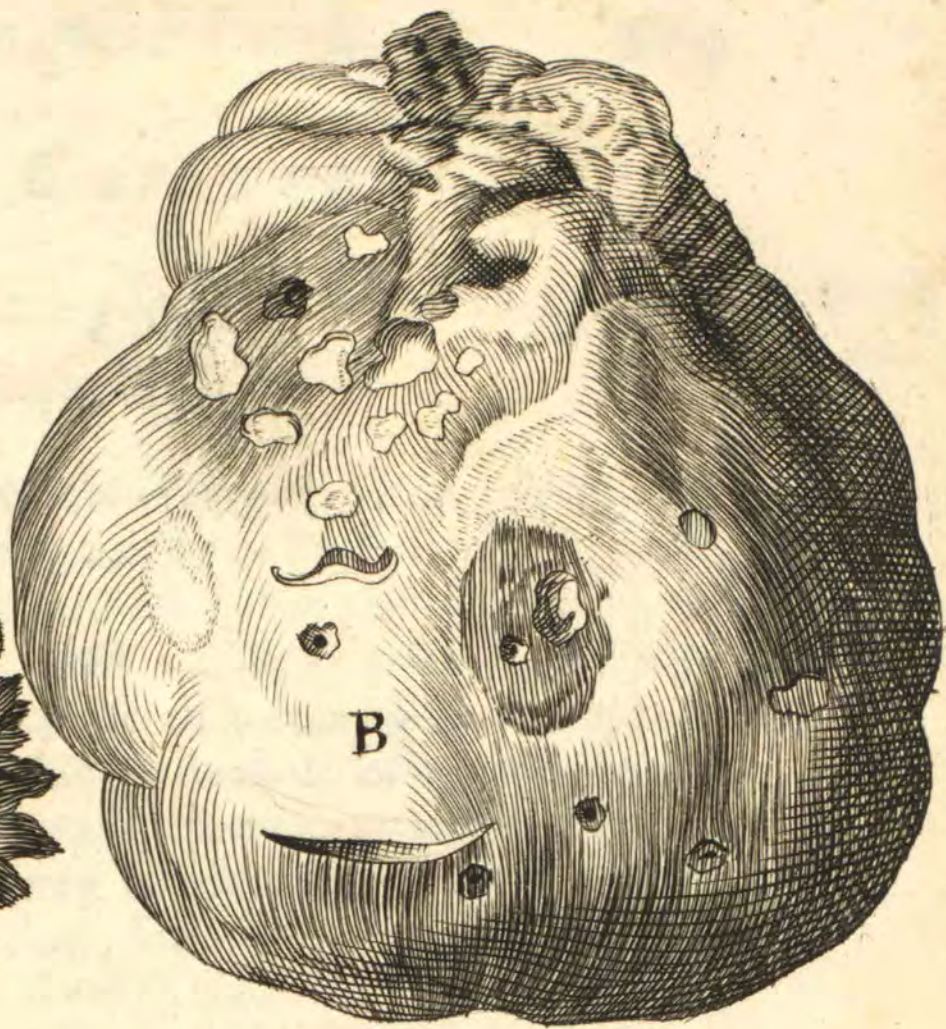

Digitized by Hunt Institute for Botanical Documentation

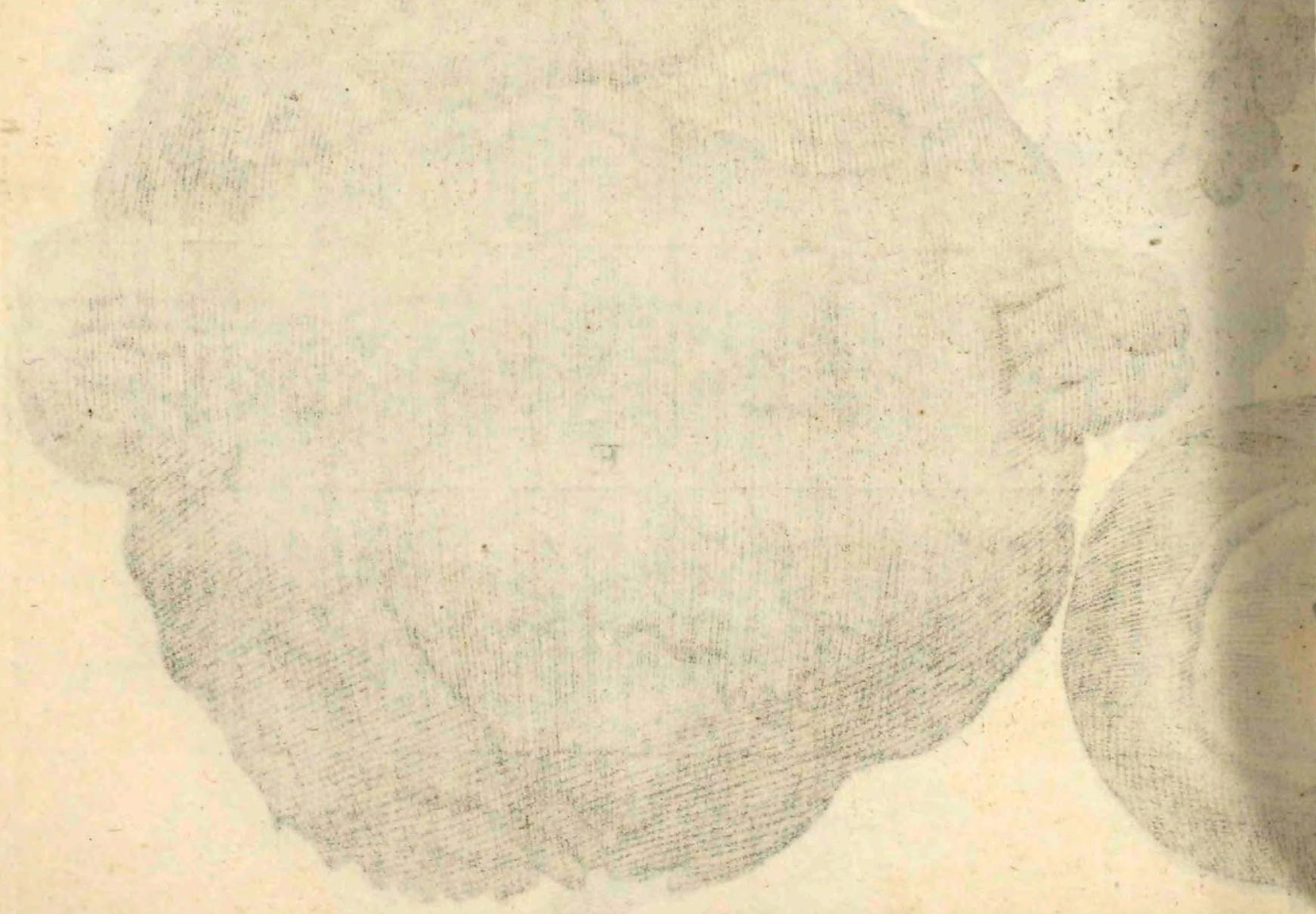
N°. 28

Digitized by Hunt Institute for Botanical Documentation

ed by the National Library of Medicine, National Historical Documentation

Aenwysinghe d
HET XVII.
inghe van eenighe vre
de van

... heeft ons dese eerste
... (van de Heere A
... ghelaten, sonder no
... werck vermeerde
... gheschilderde
... of aengheteckent
... opende dat den voorn
... kenninghen beneffens
... hadde connen vir
... enge, ende heeft my
... wesen) gheene ken
... te hebben. Even
... hier neffens in prin
... in't Latijn F
... de maete vande schil
... halven voet lanck,
... baderen, crollen en st
... Haer coleur was w
... roich soerachtigh.
... ghene dat ick van
... zewijfen: behalven dat
... ghefeydt heeft, d
... belandt menigh-mael
... de peir-boomen groy
... noch in gheen ghebr
... dese neffens gaende,
... Clusus betoont, do
... ick het Wit doots lo
... Clusus: Hic Fungus
... crevit in horto Brig
... in quadruplum hunc ca
... voeghen naer de fig
L

Digitized by Hunt Institute for Botanical Documentation

HET XVII. CAPITTEL.

Beschrijvinghe van eenighe vremde gheslachten van Fungi, ende van wolfs-vest. Nom. 28.

130.

A

Naem.

CLUSIUS heeft ons dese eerste vremde Fungi in zijnen gheschilderden boeck (van de Heere ARNOLDUS SYEN Professor tot Leyden) by figure naer ghelaten, sonder nochtans dat sy het ghetal der Fungi in zijn ghedruckt werck vermeerdeert heeft; want sy aldaer niet bekent en is, noch in zijnen gheschilderden boeck en is dese figure met gheene letteren bekent, oft aengheteeckent: want sy oock de leste vanden boeck was. Ende hopende dat den voornoemden Heere SYEN eenighe bysondere aenteeckeninghen beneffens zijnen boeck hadde, uyt de welke ick eenigh licht hadde connen vinden, soo heb ick troosteloose antwoordt ontfanghen, ende heeft my in verscheyde brieven betuyght (tot zijn groot leedt wesen) gheene kennisse noch eenighe schriften in't bysondert hier van te hebben. Even wel om haere groote vremdigheydt heb ick de selve hier neffens in print vertoont: ende ick hebse ghenaemt den *Boké* oft *Bloem tuyl*, in't Latijn *Florum faciculus*.

Volghens de maete vande schilderingh van CLUSIUS, soo heb dese bevonden anderhalven voet lanck, ende eenen voet hoogh te wesen met al de selve blaederen, crollen en sterten, ghelijck hier met **A** ver- toont wordt. Haer colour was wit bruyn asch-grauw, ende in den diepsten gront rosch soerachtigh. Gedaente

Dit is al het ghene dat ick van dese, volghens haeren uytwendighe schijn, can aenwijzen: behalven dat my een voor-naemt enghels Edelman voor de waerheyt gheseydt heeft, dat hy dese quaede Fungi wel kende, ende in Enghelandt menigh-mael ghesien hadde, bysonderlijck aen de stammen vande peir-boomen groyende: waer van zijn ghevoelen was, de selve niet goet noch in gheen ghebruyck te sijn.

131.

B

Naem.

Al noch is dese neffens gaende, op de selve manier als de voorgaende, by den selven CLUSIUS betoont, doch met dry regels in't Latijn beschreven, de welke ick het *Wit doots* hoofst ghenaem hebbe. Dit sijn de eygen woorden van CLUSIUS: *Hic Fungus, substantiâ intus spongiosâ, sed candidâ admodum, & gravis odoris, crevit in horto Brigidiano Traiecti, Anno 1616. Mense maio, cum alio, magnitudine in quadruplum hunc excedente.*

Om ons te voeghen naer de figure van CLUSIUS gheschildert, vande Gedaente
welcke

welcke hy ſeght vier mael grooter te ſijn in het leven, ſoo heb ick de ſelve vervolgens ſijne geſchilderde figure afgemeten: waer uyt ick bevonden hebbe, dat ſy twee voet breedt was, ende noch twee duym meerder in haere hooghde.

Van buyten wordt haer weſen hier in print met **B** vertoont, de welke in het leven van buyten wit was, en van binnen heel ſpongiachtigh van ſtoffe, ende van ghelijcke wittigheydt, maer ſwaer van geur ende reuck.

Tijdt en
plaets.

Sy is bevonden in't jaer 1616. in de maendt van Mey tot Maſtricht inden hof der Brigittinen.

Verſcheyde ſoorten van wolfs veſt.

132.

C

Naem

Wolfs veſt is een ſoort van Fungi by de ouderlinghen over meer als ſeftien hondert jaer bekend, ende van ghelijcken by de Cirugijs tot behulp in't ghebruyck, waer van hier neffens eenighe by figure aenghereeckent ſijn.

De eerſte van deſe is de tweede vande ſesentwintighſte van **CLUSIUS**, de welke hy al-te-ſamen met eenen ende den ſelven naem beſchrijft in het Hongerſch **Poffetegh** / in't Hooghduytsch **Welberfiſt** / in't Latijn, **Crepitus lupi**, in't Franſch, **Veſſe de loup**, in't Italiaens **Veſcie di lupo**, in't Hooghduytsch **Dult / bouyſt / bult / buben fiſt**. Al te ſamen beduydende den naem van **Wolfs veſt**: behalven iſt noch in het Hooghduytsch **Wijben veſt** ghenaemt, van **DODONEUS** en **LOBEL** *Ronde Campernoelien* gheheten.

Gedaente

Mijne teghen-woordighe eerſte **Wolfs veſt**, volghens de figure van **CLUSIUS**, is rondt van ghedaente, doch ſeer gheborſten en gheſcheurt, ſijnde ſeer naer de ronde van het hooft van eenen menſch van twaelf oft dertien jaren, buyten met een aſch-grauw vel becleedt, maer van binnen ſpongiachtigh, bleeck ſwart van couleur, het welck als het ſelve te ſamen ghedronghen, oft tuſſchen de handen ghedouwen wordt, veel poeder oft ſtof voorts brenghet. Deſe ſeght **CLUSIUS** te groyen in Hongarijen, Duytsch lant, ende by naer in alle plaetsen.

133.

D

Naem.

Deſe mijne tweede wolfs veſt, die ick de *Geile ſpongiachtighe* ghenaemt heb ten opſicht van haer binnenſte ſtoffe, oft *Fungus orbicularis*, dat is *Ronde Fungi*, met de rechte forme en grootte van een ballonne, vertoont haer alle jaeren op een en de ſelve plaets binnen de ſtadt Loven, in het Clooſter der religieuſen van Vrou-perſoonen, ghenaemt de *Grauwe ſuſters*, van waer my deſe gheſonden is in het jaer 1672. als wanneer ſy twee jaer aen een coordeken ghehanghen hadde, ſonder nochtans let van haer weſen

wesen verloren te hebben, de welke ick op den sevenentwintighsten October 1674. met alle haere eyghendommen volghens haer teghenwoordigh wesen heb beschreven.

Dese was als eenen bal soo rondt, eenen halven voet wijdt, ghelijck een kinder hoeft, hebbende een steelken van een half vingher-lidt lanck, ende een lidt dick. Haer buytenste velle oft schorse was van het selve coleur als een doodts beenen hoeft: haere schorse was niet dicker als een pampier: de vrucht was ghecloven en ghescheurt, van binnen vol bruyn geile sachte stoffe, als een spongie, seer stuyfachtigh: welck stof seer bangh van geur is. Dese laet haer als bewegen, dat is, in een douwen, ende weder haer uyt reken, als de spongien doen.

Dese Fungi alleen is menichte jaeren in het voornoemde clooster op een ende selve plaetse alle jaeren in September sonder oyt naer te laten voorts ghecomen, behalven in het jaer 1673. ter oorsaecke dat de gheseyde plaets als doen met steenen ghecassijt is, waer door te beduchten is, dat aldaer gheen meer sullen te voorschijn comen.

Aldergrootste wolfs vest.

134.

E

SY is een derde van de sesentwintighste van CLUSIUS, de welke hy seght in alles van wesen, van stof, soo van buyten als van binnen, gheheel ghelijck te sijn aen de selve hondert en tweendertighste, de welke hier voor met de letter C aenghewesen is, behoudelijck dat dese met de letter E onghemeyn grooter is, ende als twee uytstaende steelkens oft botte stompkens is hebbende.

Veranderingh.

Alle dese *Ronde Campernoelien* comen ghemeynelijck naer den reghen voorts, seght DODONEUS: daer uyt can besluten worden, dat sy tweemaal in den somer souden te voorschijn comen: nochtans heb ick noyt eenighe bevonden als in den Herft. Sy groeyen in de open-lochtighe woeste sandtachtighe plaetsen.

Tijdt en plaets.

DANIEL SENNERTUS seght dat *Wolfs vest* meestendeel in de wijngaerden groeyen, want sy veel voortscomen van den droesom van de rotte uytgheperste druyven.

Sennert.
Hyp. 5. cap.
6.

Aenteekeningh.

PLINIUS heeft seer ghefaelt, als hy dese in het Griecks *Perica* noemt, ten oplicht dat sy souden Fungi sonder stelen sijn, ende oock sonder wortel: want ick onder dese soorten verscheyden met stelen en met wortels bevonden hebbe.

Onder

Onder de selve soorten zijnder oock kleyne, niet grooter als eenen
 caets-bal: andere zijn oock groot ende seer bultrachtich, andere zijn
 lanckworpich, gelijk in de ander plaet een naer het leven ten toon staet
 Sy zijn oock van TRAGUS, MATTHIOLUS, LOVICERUS, ende van ande-
 re *Fungi ovati*, soo veel te segghen als *Eyer-fungi*, ghenaemt, van andere
Fungus vesicarius, *Blaes Fungi*: oock *Ovum lupinum*, dat is *Wolfs eyeren*.
 Encel. lib. 2. CHRISTOFFEL ENCELIUS heeft dese onder de Zee-spongiën ghestelt, ten op-
 cap. 45. sicht dat haer binnenste stof aen de spongiën soo ghelijck is. Sy worden
 van BAUHINUS ghenaemt in 't Latijn *Fungus pulverulentus*, dat is de *Stuy-
 vende* oft *Stofachtighe Fungi*: het is de vijfenseventighste van IOAN. ende van
 GASPER BAUHINUS de tweeneveertighste quaede.

Inde naestvolghende plaet sijn noch twee mede soorten verthoont, al-
 soo dese plaete vervult was.

Natuer, ghebruyck ende behulp van de wolfs vest.

IN den eersten soo is noodich te weten, als dat de *Wolfs vest* oft *Ronde
 Campermoelien*, haer stuyvende natuer van haer eerste opcomen niet en
 besitten: want in den eersten van haer opcomen zijn sy binnen heel wit
 en vast van stoffe, even eens als den *Agaricus*: maer door de oudtheyd
 ende verdrooginghe, wordt het binnenste sacht, sponsiachtich, bruy-
 geil oft rosch, ende somtijds swart stuyvende, als wanneer het selve stof
 van de Ghenees-meesters oft Chirurgijns tot het ghebruyck bewaert
 wordt, bysonder tot het stulpen van onmatich bloedt, soo uyt den neu-
 se, als om op de afghevreven oft vervelde huyt te strooyen.

Trag. lib. 3.
 cap. 1. pag.
 945.

Plat. parte
 3.

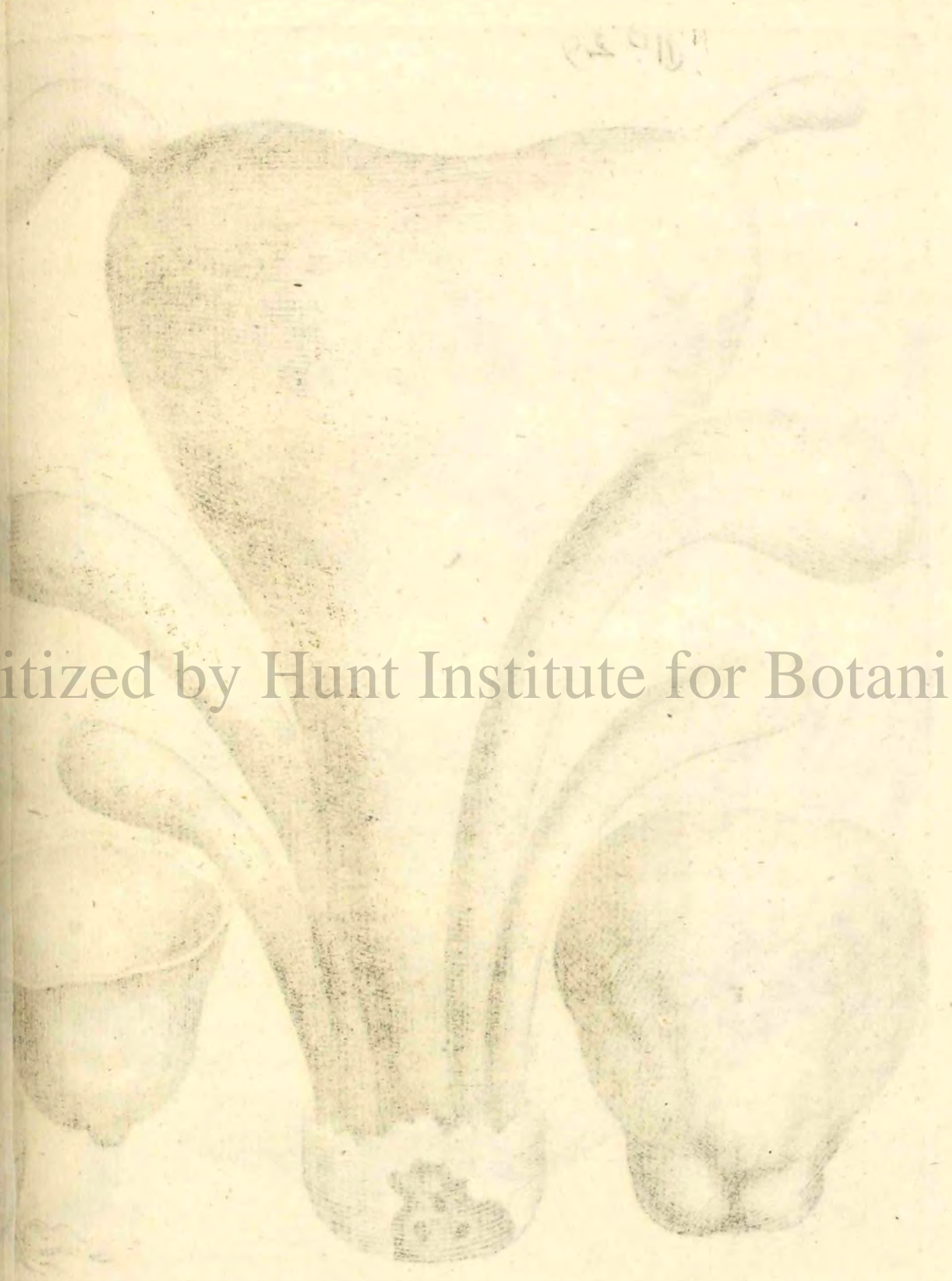
TRAGUS seght, dit stof in de bloedighe ende voechtighe, verouderde
 sweragien ghestoven, verdrooght en suyvert de selve, ende brengt die
 tot haeste ghenesinghe.

FELIX PLATERUS, een vermaert Medecijn, seght, het alderfijnste er-
 drooghste stoffe van dese *Fungi*, rondtom op het fundament door eer-
 sijn doeckskken ghestoven, is seer goet voor het overvloedich bloeder-
 der aembyen oft speinen.

Lobel, in het
 2. Deel pag.
 310.

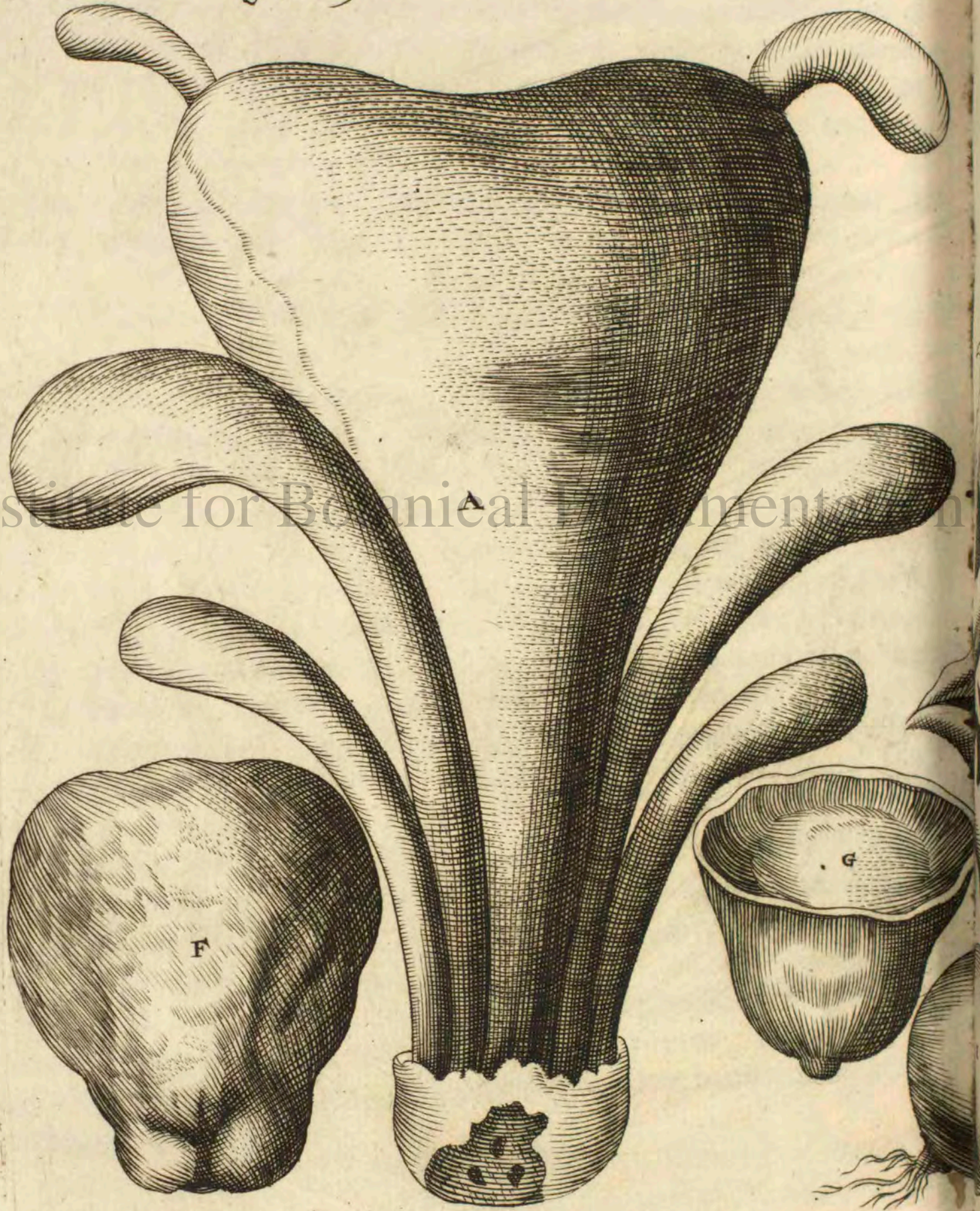
MATTYS LOBEL seght, als dat de Was-maekers dese *Wolfs vesten* in
 den tijdt vergaderen om de bien mede te versmooren, als sy het wach-
 van den honich scheidt, &c. met meer andere bequaemicheden to-
 verscheide ongevallen.

ede Deel,
ne, niet grooter als een
er bultrachtich, andere zijn
naer het leven ten toon haer
LOVICERUS, ende van de
wij, ghenaemt, van zwaer
n lupinum, dat is *Wolfs*
de Zee-spongen gheliet, zwaer
en soo ghelijck is. Sy worden
agus pulverulentus, dat is de
evenighste van loas, die van
ste quaede,
wee mede soorten vromen, de
bulp van de wolfs
ten, als dat de *Wolfs*
er van haer eerste opcomen
er opcomen zijn sy binnen
Agrius: maer door de
denste sacht, spongiachtich,
yvende, als wanner
gins tot het ghebruyck
matich bloedt, soo v
elde huyt te strooyn.
ghe ende voechghe, vromen
uyvert de selve, ende
Medecijn, seght, her
tom op het fundament
t voor het overvloedich
as-maekers dese *Wolfs*
e vermooren, als sy
meer andere bequaem

Digitized by Hunt Institute for Botanical Documentation

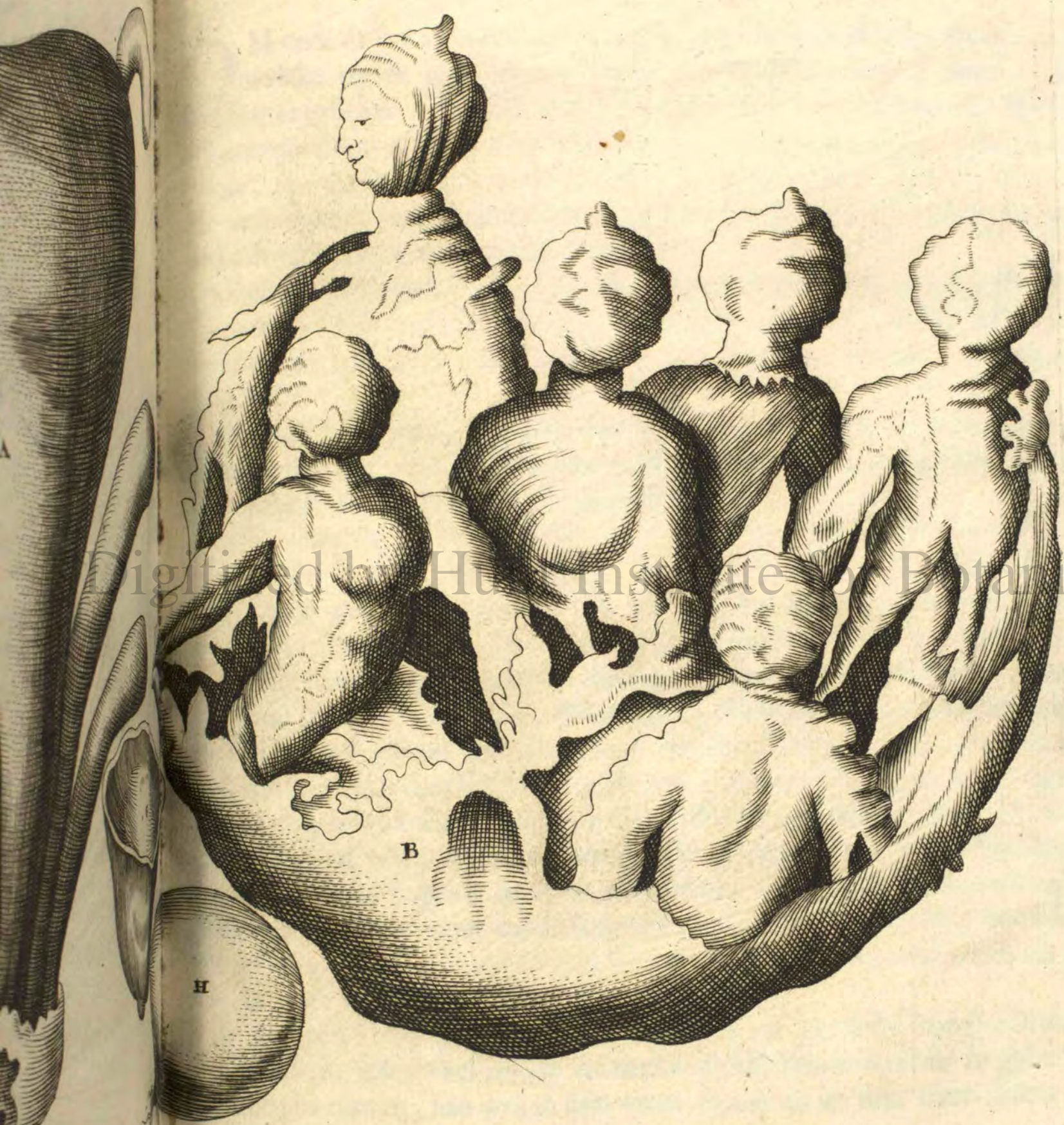
No. 29

F

G

Digitized by Hunt Institute for Botanical and Historical Research

Digitized by [Humanities.nl](http://www.humanities.nl) in cooperation with the [Koninklijke Bibliotheek](http://www.koninklijke Bibliotheek.nl) and the [Royal Academy of Sciences](http://www.royalacademy.nl)

Ne
HET
Beschrijvinghe
M onse dry acht
welcke op de vo
in volghende, s
vervolgens ae
soo dat de een
vervolghens aeng
als resten sal ghe
lijck dese met
is, soo heef
vereffens al de vo
het
sus beschrijft
te sien sijn, da
mer in alle provi
te wasschen ghe
langhe que-peir
maer weynighe
den te voorschij
de ronde Wey
mat sijn (te wet
het open oft vo
maer door den
in couleur verande
eckelijck vast, o
weynighe dagh
al de voorgaer
te dies te swarte
voet vertreden
roeyen ghemey
sichen, ende ve
moghe canten, so
lijck als het sa

HET XVIII. CAPITTEL.

Beschrijvinghe van eenighe vremde onghemeyne ende
seer seldsaeme Fungi.

OM onse dry achterghelaten soorten van *Wolfs vest* te beschrijven, de welke op de voorgaende plaet niet hebben connen staen, ende hier sijn volghende, soo sullen de selve met de letteren vande voorgaende plaet vervolgens aengeteeckent worden als hier on-eygen gheplaetst zijnde, soo dat de eene met de letter F ende de andere met G en H vervolghens aengheteeckent staen, waer mede de beschrijvinghe vande wolfs vesten sal ghe-eyndicht wesen.

Ghelijck dese met F de eerste soort vande sesentwintighste van CLUSIUS is, soo heeft sy oock den eersten naem van *Wolfs vest* becomen, beneffens al de voorgaende. Dese sijn de rechte *Pezica*, dat is, *Fungi sonder steel*.

CLUSIUS beschrijft, dat dese soo ghemeyn is, ende in soo grooten ghetal te sien sijn, dat de kinderen de selve met de voeten aen-wijzen, ende by naer in alle provincien te voorschijn comen.

Dese wasschen ghemeynelijck peir-achtigh, seer ghelijck aen sommige langhe que-peiren, ende van soo danighe grootte, eenighe kleyneder, maer weynighe grooter. Sy hebben noyt eenighe aenwysinghe van stelen te voorschijn ghebrocht. Als sy eerst uyt-comen, vertoonen haer als de ronde *Wey campernoelien*, de welke van CLUSIUS *Boleti* ghenaemt sijn (te weten, als dese *Campernoelien* noch rondt besloten ende niet open oft volwasschen sijn) als dan sijn dese *Pezica* soo wit als sneeuw, maer door den tijdt allenghskens grauwer, oft wat uyt den geilen van couleur veranderen. De binnen stof is als dan seer sneeuw wit, ende merckelijck vast, doch ten vollen rijp gheworden sijnde, becomen sy naer weynighe daghen de selve natuer van stuyven en polverachtigh, ghelijck al de voorgaende mede soorten: en hoe dese ouder sijn, hoe haer poeder dies te swarter is, het welck men ghenochsaem sien can als sy met den voet vertreden worden.

Sy groeyen ghemeynelijck in drooghe weyden, oock in hooghe drooghe boschen, ende veel onder de dicke dichte brem-doorne hegghen, op drooghe canten, soo wel in den voor somer als in den naer-somer, besonderlijck als het saisoen droogh is.

M m

Half

Nom. 29.

135.

F

Naem.

Gedaente

136.
G

Half platte wolfs-vest.

Naem.

Tot noch toe, seght **DODONEUS**, heeft dese soort geen naem ghehad, de welke den selven nochtans beschrijft met den naem van *Plat ronde*, oft *Half ronde swerte Campernoelien*, in't Latijn *Semi-orbicularis Fungus niger*, die ick *Half platte wolfs vest* noem, in't Latijn *Semi-planus crepitus lupi*.

Gedaente

My dunckt dat het onnoodigh is veel in't besonder hier van te schrijven, aenghesien dese neffen staende figuer met **G** op het uystersten aen het leven ghelijck is; doch dat de selve somwijl wel eens soo groot van stuck sijn.

Noch sijnder menichten van de selve, de welke heel rondt sijn, de forme van een cleyn balleken: evenwel sijn dese al te samen met een wit dun velleken overtrocken: ende sommighe, besonderlijk de half platte, sijn grauw oft bruyn van velleken: binnen sijn sy vol sijn dun swertselachtigh stof, te weten als sy rijp ende verdort sijn, al waer de kinderen uyt ghenuchte toelopen, om onder de voeten te treden, als wanneer de selve eenigen klack oft slaghe gheven, waer door het gheseyde swert stof uytberst.

137.
H

Naem.

Onse teghenwoordighe met de letter **H** wordt van **COLUMNA** in't Latijn ghenaemt *Fungus lupi crepitus efflorescens*, dat is *De bloeyende wolfs-vest*, die ick heb ghenaemt *De balachtighe cleyn wolfs-vest*, in't Latijn *Crepitus lupi pilatus parvus*.

Gedaente

FABIUS COLUMNA heeft dese *Campernoelien* ghevonden in de Lenten, in de ghedaenten van ronde klauwen, soo groot als kaets ballen, oft een weynich grooter, met eenen cortten wortel, onder in veselinghen bedeylt, gladt, sacht, wit, al oft sy met kalck bestreken waeren: van selfs open gaende brekense midden door, ende vertoonen van binnen eenen fraeyen nest-ghewijs ghewelfden bol, als eenen spinrock, al oft hy met konst soo ghemaect waer, met vele hoecken: wiens vleeschachtighe deelen binnen hol sijn, als open ghesneden riet-pijpen, in welke holligheydt een rosse oft geile vochtigheyt schuyt, die van verre eenen vuylen stanck van haer gheeft: soo datse van verwe en stanck den menschen mest oft kinder dreck ghelijckt.

Dit stof heeft gheen bitterheydt oft scherpigheydt, soo dat dit seer goet is voor alle de voorverhaelde quaelen van bloedt te stulpen.

Beschrij-

Beschrijvinghe van twee vremde Fungi met de letters
A ende B.

Hier dient noodigh ghelet, hoe dat in sekeren boeck te lesen is, genaemt in't Latijn, *Miscellanea curiosa*, in de welcke alle nieuwe voorvallen, de gene in de werelt daghelijcks te voorschijn comen, te samen gevoeght worden, door een seker vergaderinge van een schole der vernufte mannen in Duytschlandt, waer van sy alle Iaeren eenen boeck in het licht gheven: uyt welcken boeck (te weten van het *Tweede jaer*, ghenaemt *Annus secundus*) dese naervolghende twee vremde Fungi van my naergheschreven, ende uyt het Latijn ghetrouwelijck overgheset sijn, beneffens de figuren (in koper ghesneden) naer ghevolght.

Dese eerste met de letter A staet beschreven in den ghenomden Gedaente boeck, *Observatio LIV. D. MARTINI BERNARDI à BERNIZ: Fungus monstrosus in alveario inventus*, dat is, By de vierenvijftighste aenteeckeninghe van mijn Heer MARTINUS BERNARDUS à BERNIZ, is dese monstrueuse Fungi in eenen biekorf gevonden. Den ghenomden Auteur seght dese *Monstreuse vremde ende onghemeene Fungi* bevonden te hebben by gheval in eenen ouden Biekorf, in Lituanien, op een dorp: welcke Fungi soo ghelijck was aen het genererende inwendigh lidtmaedt eener vrouwe, jae tot de blase toe, datter niet soo ghelijck en conde wesen,

Dese Fungi hadde de selve grootte ghelijck sy hier neffens in print staet: haer colour was uyt den bleeck geilen, doch aen d'een sijde een weynigh uyt den donckeren swert roodt-achtigh, als de schorse van eender castanie: haere inwendighe stoffe was seer wit, vast en taey, den geur oft reuck was als honigh.

In den selven voornoemden boeck aen de vijfenvijftighste observatie oft aenteeckeninghe is beschreven door den Heere GEORGIUS SEGERUS dese Fungi met de letter B, ende vanden selven ghenaemt met eenen naem ghenomen uyt de Grieksche tale *Anthropomorphas*, soo veel te segghen, als *Iet het ghene dat inde ghedaende van menschen sich vertoont*.

Ick beclaghe dat ick den Leser van dese niet meerder can deelachtigh maecken, aenghesien den ghenomden Auteur SEGERUS niet anders van dese en schrijft, als dese worden. Ick seynde v. l. (seght hy) de figure vande Fungi voornoemt, de welcke ghewasschen is aen eenen boom in't jaer 1661. in het bosch van *Altorf*, gevonden by eenen boer, ende tot *Neurenborgh* naer het leven in koper ghesneden.

Sonder dat ons aenghewesen wordt, hoedanighe stoffe, wat colour Gedaente

138.

A

139.

B

Naem

*Observatio**ne LV.**pag. 112.*

sy was, plat oft ront , dick oft dun , goet oft quaet. Haer wesen is meer een print oft een gheteekende verrijsenis der menschen ghelijck, als eene Fungi: de reden dat ick dese figuren (nochtans met kleyne beschrijvinghe) hier hebbe by ghevoeght, is om dat ick niet het ghene Fungi-achtigh is, oft den naem van Fungi voert, heb willen achter-laten, alst my doendelijck was te achterhaelen.

HET XIX. CAPITTEL.

Beschrijvinghe van al de gheslachten vanden Phallus, met de verclaringhe vanden naem.

Niet teghen staende dat onder desen gheslachte verscheyde fatsoenen en ghedaenten sijn; soo nochtans sullen de selve met haere oude namen verciert blijven, want dat sy in het ghemeyn *Zee Fungi* ghenamt worden, is om dat sy by de zee aen het strant inde ghewesten van Hollandt meestendeel te vinden sijn, al waer haere eerste gheboort plaetse bevonden is door den ervaren Heer ADRIANUS IUNIUS, de welcke dese eerste heeft in het light ghegheven in't jaer 1564. ghelijck hier naer breeder sal vertoont worden. IUNIUS heeft dese Fungi ghenamt met het woordt oft den naem *Phallus*, het welck sijnen oorspronck heeft van het Griecks wordt *Ithyphallus*: het welck by de Heydense Griecken een saecke beteekende, waer mede de vrouwen groote superstitionen tot vuyle begeirelijckheden offeranden deden, ende ter eeren vande afgoden in triomph om-droeghen.

MATTYS LOBEL heeft dese eerste met *A* in't Latijn *Fungus priapeus*, ende IUNIUS heeftse *Phallus* ghenamt, het welck al-te-samen bediet, *Fungi ghelijckende aen het mannelijck lidt*: ende vanden ghemeynen man in Hollandt, *Ongers eyeren*, oft *Oniers eyeren*, dat is *Duyvels eyeren*, oft *Toveraers eyeren*, in't Latijn *Manium ova* oft *Daemonum ova*: alles uyt reden, om dat dese figure tot een offerande aen den Duyvel toege eygent ende ghegeven wirdt.

Op dat ick de waerheydt sonder mom-aensicht soude doen verschijnen, soo hebbe ick in alle plaetsen doen opsoecken het eerste aenwijzen vanden oorspronckelijcken Auteur ADRIANUS IUNIUS, wiens kleyn Tractaetken begrepen is in ses oft seven bladerkens, soo met alle sijne omstandigh-heden, als met sijne levende figuren, de welcke van dien vermaerden schilder MARTINUS HEMSKERCKEN naer het leven sijn in print

weede Deel,

quaer. Haer wesen is
menschen ghelijck, alse
rans met kleyne be-
k niet het ghene Em-
b willen achter-laten,

PITTEL

ten vanden Phalar, die
den naem.

en gheslachte ver-
tans sullen de selve met
in het ghemeyn Zv Hong
et strant inde ghevelen
raer haere eerste gheboort
ADRIANUS IUNIUS, de welcke
jaer 1564 ghelijck hier
est dese Fungi ghemeyn te
k sijnen oorspronck besta
de Heydense Grieken
groote superfluenen
ide ter eeren vande

met A in't Latijn Dope
emt, het welck al te
te: ende vanden ghemeyn
eren, dat is Doyvels eren, die
Deyvel toege ergat

mensicht soude doen
opsoecken het eerste
ADRIANUS IUNIUS, wien ten
bladerkens; soo met de
e figuren, de welke van
RCKEN naer het leven

igitized by Hunt Institute for Botanical Documentation

Digitized by Hunt Institute for Botanical Documentation

Digitized by Hunt Institute for Botanical Documentation

Digitized by Hunt Institute for Botanical Documentation

Digitized by Hunt Institute for Botanical Documentation

Digitized by Hunt Institute for Botanical Documentation

Aenwysing
gebeven, de ghene a
schen dese ende di
andere, aende
traetaet ghedru
punt toegelonden
N Professor der
ghenaemt : eno
soo sal ick de ey
in't Nederdvytsch
niet anders v
sal wesen.

ersten soo noer
vertoont, Pallus :
de letter B
dat is den Stang
wordt, is in't La
Ende met de l
beginsel, oft eerste
drachtighe aerde
trecke een gheclov
is treckende. De
ghelyck ghe
water is overtref
boot, 'selve soo co
nder handt, een m
erst uyt de aerde g
meer verfondts pur
borzaeyde oft do
ran coleur versch
en allenghskens to
verhaelde snotacht
ghetrocken sijnde
den stanghel con
ver stinckende, dat

print ghegheven, de ghene al hier op 't nauste ghevolght sijn: welck verschil tusschen dese ende die van LOBEL, DODONEUS, CLUSIUS, BAUHINUS, ende andere, aenden scherp kennenden sullen ten toon staen. Dit origineel tractaet ghedruckt in't jaer 1564. binnen Delft, is my met groote gunst toegesonden ende vereert vanden seer Ervaren Heere ARNOLDUS SYEN Professor der universiteyt van Leyden, in desen boeck noch meer-maels ghenaemt: ende alsoo dese Fungi van my in het leven noyt ghesien sijn, soo sal ick de eyghen worden van IUNIUS ghetrouwelijck uyt het Latijn in't Nederduytsch oversetten, nochtans alle omstaendigheden achterlatende, niet anders verhalende, als het ghene tot de aen wysinghe noodigh sal wesen.

Oversettinghe uyt Adrianus Iunius vande beschrijvinghe vanden Phallus.

Nom. 30.

140.

A B

C D

IN den eersten soo noemt hy de gheheele vrucht, ghelijck de letter **A** Naemen. **A** vertoont, *Pallus*: welck woordt hier voren verclaert is. Het ghene met de letter **B** gheteckent is, noemt hy in't Latijn *Schapus colesue phalli*, dat is den *Stanghel* oft *halse vanden Phallus*. Het ghene met **C** bewesen wordt, is in't Latijn *Volva* ghenaemt, dat is *Borseken*, *sacksken*, oft *openinghe*. Ende met de letter **D** *Glans sive capitellum*, Dat is de *Eeckel*, oft *het hoofdeken*.

In het beginnel, oft eerste uytcomen van den *Phallus*, vertoont sich (bo- Gedachte ven de landtachtighe aerde) eene witte stoffe, rondt als eenen kaets bal, aen de welcke een ghecloven pese is in de plaetse van wortel, waer door sijn voetsel is treckende. Desen bal is vervult met een taeye lijmerachtighe vochtigheydt, ghelijck ghestolt sop oft room, soo swaer van ghewicht, dat het water is overtreffende, jae by naer ghelijck aen het ghesmolten loot, t'selve soo cout sijnde, dat als't ghedruckt sijnde aen de palme eender handt, een merckelijcke coude is bybrenghende. De selve stoffe, eerst uyt de aerde ghetrocken sijnde, is heel bleeck wit; de welke daer naer terstondts purperachtigh wordt, ende tusschen beyden sijn eenighe doorzaeyde oft doortrocken bloedighe aderkens, een weynigh bleecker van couleur verschillende, als de andere veselingskens, het selve verandert allenghskens tot de swertigheydt van ghestolt bloedt. Maer de voorverhaelde snotachtighe oft ghestolde vochtigheydt, den bol uyt de aerde ghetrocken sijnde, smilt, ende vloeyt terstont: van ghelijcken soo wordt den stanghel cortt naer dat hy ghepluckt is, seer slap, ende soo swaer stinckende, dat een heele camer daer mede can vervult werden.

M m 3

In

In de Herft maent, somwijl vroegher, oft laeter, naer dat de ghestel-
 tenis des jaers is, soo comt uyt den gheseyden bal, openberstende ende
 splijtende, seer wonderbaer den stanghel te voorschijn, daer uyt sprin-
 ghende sonder den bal te quetsen, ende alsdan is het lichaem van den bal
 ghelijck aen een borseken, ten opficht dat de meeste stoffe in den stan-
 ghel geschoten is. Noch seght IUNIUS, voor een wonder als ghelijck aen
 een mirakel te achten, dat by soo verre den ghesloten bal (al eer hyijnen
 stanghel gheschoten heeft) uyt de aerde ghenomen wordt, ende den sel-
 ven in den kelder oft in den hoeck des huys gheleydt sijnde, naer eenen
 dagh oft twee in een volle grootte sijnen stanghel is schietende: het ghe-
 ne hy seght alsoo bevonden te hebben; het welck met mijne ondervin-
 dingh van de vierentachtighste quaede, ende meer andere Fungi over
 een comt. De stoffe van den stanghel is fungeus dat is de Fungi stof ge-
 lijck, dun, sacht, en lichter als een pluym, een weynigh ghespickelt,
 alschervigh van couleur, van binnen hol als een buysken, met een gat
 doorboort: welcke openingh oft gat binnen onder-waerts wijder is als
 aen het uytwendigh bovenste deel vanden uytganck, rondt ontrent de
 mate van twee palmen. Daer sijnder die de selve bevonden hebben van
 een groote spanne, dat is neghen duym, in het Latijn *Dodrans*, het
 welck in het eerste Deel gheleert wordt.

Het uysterste vanden stanghel oft het hoofdeken is, becleedt niet ghe-
 lijck de Fungi, maer als een helmken oft bie-corken van ghedaente:
 het bovenste wat smalder, het ghene afghenomen can worden: het
 welck hier met de letter *D* verthoont wordt. De reste is ghelijck aen
 een mannelijck lidt, behalven dat het met een ghetraelide huyl is, ghe-
 lijck-men seydt te wesen die vanden Oliphant, oft vanden Eghel, oft
 als de maghe vanden os, die met sijne viercante cellekens bespeurt wordt.
 Sijn binnenste topken meer gefronst oft geploeyt sijnde, heeft een kleyn
 gaetken, waer uyt seer swaeren rieckende damp comt, ende daer om van-
 de vlighen veel beset is. Dit hoofdeken oft eekel is van het selve couleur
 vanden stangel. Ick heb oock dick mael ghesien (seght IUNIUS) dat dit
 swart was, ende den stangel wit, doch sulcks gheschiede door meerder
 ouderdom: want het wit couleur verstorven sijnde, verandert uyt den
 swarten; somwijl verandert dit hoofdeken van geil tot groen, ende ten
 lesten in zoet ghelijck couleur.

Tijdt en
 plaets.

In den Herft, als ick voren verhaelt hebbe, comen dese te voorschijn
 in de ghewesten van Hollandt by de zee, meest westwaert ghelegghen, op
 sandtachtighe plaetsen, alwaer seer herte scherpe biesen groeyen, alwaer
 sy in't midden gheboren worden, als door dese biesen met een dichte
 walle